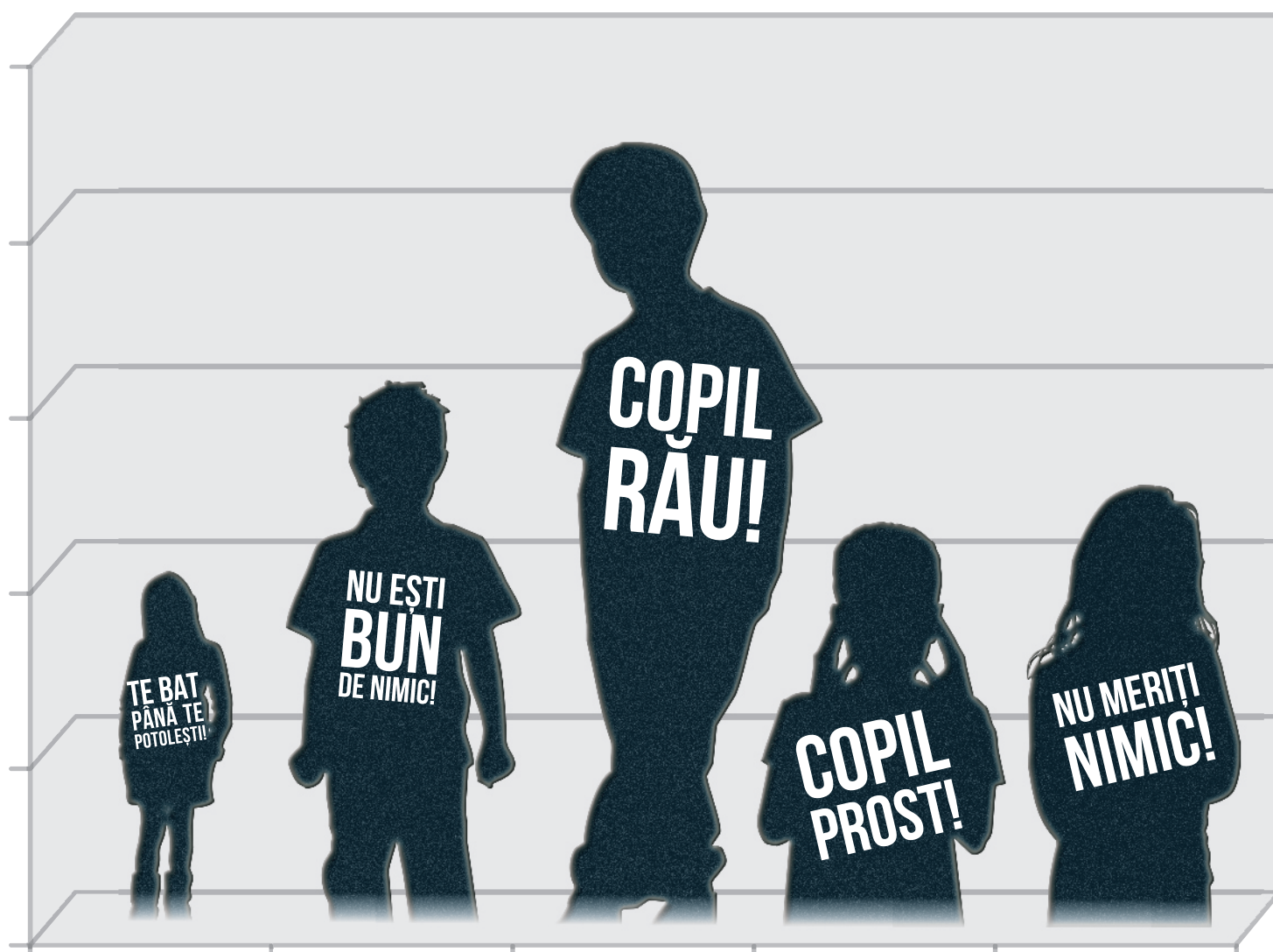

ABUZUL ȘI NEGLIJAREA COPILOR

Studiu sociologic la nivel național

GUVERNUL ROMÂNIEI
Ministerul Muncii, Familiei,
Protecției Sociale
și Persoanelor Vârstnice

Salvați Copiii
Save the Children Romania

GUVERNUL ROMÂNIEI

**Ministerul Muncii, Familiei,
Protecției Sociale și
Persoanelor Vârstnice**

ABUZUL ȘI NEGLIJAREA COPILOR

Studiu sociologic la nivel național

Acest studiu național a fost realizat de Organizația Salvați Copiii
cu sprijinul Direcției Protecția Copilului –
Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice

Consultanță științifică:

- Gabriela Alexandrescu, Președinte executiv, Organizația Salvați Copiii
- Elena Tudor, Director Direcția pentru Protecția Copilului – Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice
- Mihaela Manole, coordonator proiect Organizația Salvați Copiii – expert asistență socială și protecția copilului

Coordonare cercetare:

- Ciprian Grădinaru

Colectivul de autori:

- Ciprian Grădinaru – sociolog
- Diana Stănculeanu – psihoterapeut, coordonator de proiect

Echipa de cercetare mulțumește Filialelor Salvați Copiii pentru implicarea în culegerea datelor.

Totodată, Organizația Salvați Copiii mulțumește tuturor persoanelor care au participat la realizarea studiului de față.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

ORGANIZAȚIA “SALVAȚI COPIII” (București)

Abuzul și neglijarea copiilor în familie : studiu sociologic la nivel național /

Organizația Salvați Copiii. - București : Speed Promotion, 2013

ISBN 978-606-8344-06-5

364.442.6-053.2(498)

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Scopul și obiectivele studiului	7
Capitolul 1	
PRECIZĂRI CONCEPTUALE ȘI REGLEMENTĂRI LEGISLATIVE	8
Violența în familie	11
Cauzele violenței și consecințele violenței	12
Factorii de risc și de protecție	12
Factorii de risc	12
Factorii de protecție	12
Violența asupra copilului în familie	13
Consecințele violenței asupra copilului	14
Consecințele produse de abuzul fizic	14
Consecințele produse de abuzul emoțional	14
Consecințele produse de abuzul sexual	14
Consecințele produse de neglijare	14
Capitolul 2	
METODOLOGIA CERCETĂRII	15
Cercetare calitativă privind percepția abuzului și a principalelor tipuri de abuz de către copii ..	15
Cercetare cantitativă în rândul părinților și copiilor pentru a estima incidența abuzului și a neglijării	15
Capitolul 3	
PERCEPȚIA ABUZULUI ȘI TIPURI DE ABUZ – CERCETARE CALITATIVĂ ÎN RÂNDUL COPIILOR	17
Ce înțeleg copiii prin abuz / violență	17
Percepția abuzului / violenței în funcție de mediul de apariție și de actorii acțiunii	17
Cauzele violenței / abuzului, în opinia copiilor	19
Capitolul 4	
DIMENSIUNEA CANTITATIVĂ A ABUZULUI ȘI A FACTORILOR ACESTUIA	20
Condiții de viață / locuire	20
Opiniile părinților	20
Opiniile copiilor	22
Climat familial	23
Relația copiilor cu părinți	24
Opiniile generale privind educația copiilor	25
Participarea copiilor la treburile casnice	28
Relația părinților cu școala	29
Relația copiilor cu școala	31
Abuzul în mediul școlar:	32

Grupul de prieteni ai copiilor	33
Comportamente de pedepsire a copilului în familie.	35
Abuzul verbal /emoțional (în familie)	36
Abuzul fizic împotriva copiilor	37
Neglijarea /Exploatarea copiilor:	40
Percepția pedepsei de către copil	41
Abuzul în afara familiei	42
Capitolul 5	
ANALIZA COMPARATIVA A REZULTATELOR.	44
Cum au evoluat comportamentele de pedepsire/abuzul asupra copilului în ultimii ani?	45
Capitolul 6	
CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI.	47
Caracteristici ale abuzului asupra copilului săvârșit de către părinți în mediul familial	47
Caracteristici ale abuzului asupra copilului săvârșit de către cadrele didactice în mediul școlar	50
Recomandări.	53
Anexe	55
Anexa 1 – Chestionar părinți	55
Anexa 2 – Chestionar copii	63
Anexa 3 – Ghid Focus grup copii	70
Bibliografie selectivă	72

CUVÂNT ÎNAINTE

Violența nu educă

Preocupările Organizației Salvați Copiii pentru combaterea tuturor formelor de violență asupra copilului datează de peste zece ani, un moment semnificativ fiind introducerea în legea 272/2004 a articolelor cu privire la interzicerea pedepsei corporale, ca practică de creștere și educație a copiilor din România.

În 2002, data publicării ultimului studiu național cu privire la incidența abuzului și neglijării copilului – „Copilul abuzat și neglijat în România – Studiu Național. Prevalență, factori de risc, modalități de prevenire și intervenție”, realizat de către Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Organizația Mondială a Sănătății și Banca Mondială, cifrele relevau o realitate îngrijorătoare în rândul părinților care recunoșteau, în procent de peste 60%, utilizarea diferitelor forme de violență în procesul de creștere și educare a copilului

Un deceniu mai târziu, misiunea Organizației Salvați Copiii este să îmbunătățească permanent felul în care copiii sunt tratați și să genereze schimbări imediate și de durată în viața lor. Salvați Copiii luptă pentru eliminarea tuturor formelor de pedeapsă corporală și a tratamentelor umilitoare sau degradante, din toate contextele de viață ale copiilor. Astfel, promovăm constant activități și campanii de prevenire a tuturor formelor de violență în toate mediile de viață ale copilului în cadrul programelor noastre.

Salvați Copiii a sprijinit și promovat **reforma legislativă**. Obligația de a interzice orice formă de pedeapsă corporală este generată de dreptul copiilor la respect pentru integritatea lor fizică, demnitate umană și șanse egale la protecție, în temeiul legii. Scopul reformei legislative nu este acela de a pedepsi părinții, ci mai degrabă de a trimite un mesaj clar că violența împotriva copiilor nu este tolerată. Luptăm ca eliminarea a pedepselor fizice și umilitoare, a abuzului și neglijării copilului în toate contextele de viață ale acestuia să fie o prioritate pe agenda politică și în spațiul comunitar de dezbateră.

Salvați Copiii luptă pentru **schimbare socială și educație**, care vor genera în timp noi atitudini și practici de creștere și educare a copiilor. Este esențială schimbarea nivelului de acceptare socială a pedepselor corporale și umilitoare precum și creșterea vizibilității și conștientizării acestora ca formă de încălcare a drepturilor copilului. Promovăm transferul de cunoștințe prin elaborarea de materiale educaționale și de sensibilizare.

Ca organizație care promovează drepturile copilului, Salvați Copiii evidențiază constant importanța **participării copilului**. Implicăm copiii, ascultăm propunerile lor, luăm în considerare sugestiile lor. Copiii au dreptul să fie auziți atât în familie cât și în spațiul public.

Salvați Copiii promovează **strategiile pozitive de educație parentală** și își propune să îi ajute pe părinți să devină conștienți de importanța abordării pozitive în interacțiunea cu copiii lor, o abordare care să țină seama de drepturile acestora. Salvați Copiii dorește să le ofere părinților mesaje clare cu privire la educația pozitivă, afirmând că pedeapsa corporală este întotdeauna inacceptabilă.

Salvați Copiii militează pentru eliminarea tuturor formelor de violență din toate contextele de viață ale copiilor și pentru garantarea respectării drepturilor acestora.

Studiul acesta reprezintă o măsură actuală a fenomenului violenței împotriva copilului, după zece ani de campanii de conștientizare și șapte ani de măsuri legislative care interzic violența asupra copilului. Este o măsură a eforturilor consistente depuse în ultimul deceniu dar și una a pașilor pe care Organizația Salvați Copiii și partenerii săi îi au de parcurs de azi încolo până la eliminarea totală a violenței din viața copiilor noștri.

Gabriela Alexandrescu
Președinte executiv
Organizația Salvați Copiii

Politici publice pentru o protecție reală a copiilor

Abuzul și neglijarea copiilor continuă să fie două subiecte sensibile ale agendei publice, asupra cărora atenția și eforturile autorităților, dar și cele ale actorilor relevanți din mediul non-guvernamental vor continua să se îndrepte cu aceeași preocupare.

Nevoia armonizării acestui efort comun trebuie să rămână o prioritate, având în vedere efectele grave pe termen lung, pe care actele de violență săvârșite asupra unui copil, le pot avea asupra dezvoltării sale viitoare și a comportamentului său de adult, în ansamblul regulilor de conviețuire socială.

Elaborarea studiului de față de către Salvați Copiii - România, reprezintă în fapt continuarea demersurilor pe aceeași temă, inițiate anterior de către Ministerul Muncii, Familiei, Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice, iar studiul de față este o dovadă în plus a gradului sporit de interes, existent încă față de această problematică.

Analiza pertinentă și de substanță a diverselor forme pe care violența asupra copiilor le îmbracă, la nivelul societății românești, aduce în prim plan modul în care copiii și adulții percep fenomenul violenței, consecințele acestuia sau cauzalitățile care stau la baza unui astfel de comportament.

Pe de altă parte, concluziile desprinse din studiu sunt de natură să ofere noi instrumente de lucru, autorităților abilitate, în vederea conturării politicilor viitoare adresate acestui domeniu. În același timp oferă dimensiuni de dezvoltare unor măsuri concrete și orientate, care să asigure o prevenire reală și o corectare, pe măsură, a cauzelor care pot favoriza perpetuarea manifestărilor violente față de copii.

Mai mult, realizarea analizei calitative și cantitative a fenomenului abuzului și neglijării copilului, nu numai în cadrul propriei familii dar și al școlii sau comunității în care acesta trăiește și se dezvoltă, reprezintă, fără îndoială, o altă inițiativă ambițioasă a organizației “Salvați Copiii”, care ne-a obișnuit cu modul său obiectiv de a se adresa direct, unor probleme deosebit de sensibile.

Apreciind calitatea acestui demers, credem că este posibil ca rezultatele și ecourile pe care concluziile studiului de față le vor avea în raport cu actorii sociali și instituționali să se concretizeze într-o serie de măsuri și acțiuni al căror singur obiectiv să fie asigurarea unei protecții reale a fiecărui copil împotriva abuzului și neglijării.

Codrin SCUTARU
Secretar de Stat
Ministerul Muncii, Familiei,
Protecției Sociale și Persoanelor Vârstnice

SCOPUL ȘI OBIECTIVELE STUDIULUI

Studiul de față a pornit de la nevoia de informații calitative și cantitative privind abuzul și neglijarea copiilor în familie, în vederea îmbunătățirii sistemului de prevenire, intervenție și combatere a acestui fenomen.

Principalele obiective care au stat la baza cercetării au fost:

- Determinarea incidenței cazurilor de abuz și neglijare în familiile din România, din perspectiva principalelor dimensiuni ale fenomenului: abuz și neglijare emoțională, fizică, educațională;
- Distribuția valorilor indicilor de abuz și neglijare pe dimensiunea rural /urban și în profil teritorial (regiuni istorice);
- Măsurarea frecvenței cazurilor de abuz și neglijare a copilului pe forme și tipuri concrete de manifestare;
- Distribuția indicilor de abuz și neglijare în raport cu diferite caracteristici socio-demografie, socio-economice și psiho-sociale ale părinților sau persoanelor care au copii în îngrijire;
- Determinarea profilului familiilor în care se manifestă diferite forme de abuz și neglijare, profil construit pe baza asocierilor statistice semnificative între caracteristicile familiilor respective și diferite forme de abuz /neglijare;
- Măsurarea atitudinilor și percepțiilor populației cu privire la abuzul și neglijarea copiilor în familie, școală, grup de prieteni, grup de proximitate etc.;
- Măsurarea frecvenței fenomenului din perspectiva copiilor.

Capitolul I

PRECIZĂRI CONCEPTUALE ȘI REGLEMENTĂRI LEGISLATIVE

Precizările conceptuale sunt necesare investigației sociologice presupuse de studiul de față din două considerente. Pe de o parte este nevoie de definirea conceptelor de „abuz” și „neglijare” și a principalilor indicatori ai acestora pentru elaborarea unei metodologii care să surprindă cât mai exact aceste fenomene; pe de altă parte, ele sunt necesare pentru elaborarea recomandărilor de prevenție și intervenție în situațiile de neglijare și abuz, în concordanță cu reglementările legislative naționale în domeniu.

Înțelegerea comună a semnificației termenilor utilizați în acest domeniu de interferență este esențială pentru o comunicare fluentă și inteligibilă între profesioniștii care lucrează direct cu copilul și familia, în domenii diferite de activitate, sau/și cei care nu lucrează direct cu copilul (reprezentanții mass-media, liderii comunității etc.) dar care, prin activitatea pe care o desfășoară, au implicații asupra vieții copilului și familiei.

În România este promovată terminologia recomandată de Raportul Mondial cu privire la violența asupra copiilor realizat de ONU în anul 2006 precum și definițiile existente în legislația națională.

Există mai multe definiții operaționale pentru diferitele forme de violență asupra copilului.

Violența asupra copilului reprezintă un concept complex și integrator pentru diversele forme de abuz fizic, verbal, emoțional, sexual, neglijare, exploatare economică/exploatare prin muncă, exploatare sexuală, răpire și/sau dispariție, migrație în situații de risc, trafic, violență prin internet ș.a, raportându-se la toate mediile cu care copilul se află în relație: familie, instituții de învățământ, medicale, de protecție, medii de cercetare a infracțiunilor și de reabilitare/detenție, internet, mass media, locuri de muncă, medii sportive, comunitate etc.

În funcție de particularitățile comiterii actului violent, respectiv de raportul între agresor și copil, toate aceste forme de violență asupra copilului pot fi subsumate următoarelor tipuri de violență:

- violență asupra propriei persoane;
- violență interpersonală;
- violență colectivă.

Violența în familie cuprinde o parte comună cu violența asupra copilului, respectiv abuzul fizic, emoțional și/sau psihologic, sexual și neglijarea înfăptuite de părinți sau reprezentantul legal, și o parte specifică adultului victimă.

Violența asupra copilului reprezintă forme de rele tratamente produse de către părinți sau orice altă persoană aflată în poziție de răspundere, putere sau în relație de încredere cu copilul, care produc vătămare actuală sau potențială asupra sănătății acestuia și îi pun în pericol viața, dezvoltarea, demnitatea și moralitatea. În funcție de caracteristicile și gravitatea faptei, violența asupra copilului antrenează răspunderea civilă, disciplinară sau penală a făptuitorului/agresorului.

Principalele forme de violență asupra copilului sunt: abuzul, neglijarea, exploatarea și traficul de copii.

Abuzul este definit în Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (art.89, alin.1) și poate îmbrăca diferite forme, fiind clasificat ca abuz fizic, emoțional, psihologic, sexual și economic (HG nr 49/2011, anexa 1, cap. II.2.1. Definiții operaționale).

Abuzul fizic constă în vătămarea corporală a copilului în cadrul interacțiunii, singulare sau repetate, cu o persoană aflată în poziție de răspundere, putere sau în relație de încredere cu acesta, fiind un rezultat al unor acte intenționate care produc suferință copilului în prezent sau în viitor.

Abuzul emoțional constă în expunerea repetată a copilului la situații al căror impact emoțional depășește capacitatea sa de integrare psihologică. Abuzul emoțional vine din partea unui adult care se află în relație de încredere, răspundere sau putere cu copilul. În mod concret, aceste acte pot fi umiliri verbale și non-verbale, intimidări, amenințări, terorizări, restrângeri ale libertății de acțiune, denigrări, acuzații nedrepte, discriminări, ridiculizări și alte atitudini ostile sau de respingere față de copil. Dacă abuzul emoțional este repetitiv și susținut duce la afectarea diverselor paliere ale psihicului copilului (de ex. structura de personalitate, afectele, cognițiile, adaptarea, percepția) devenind abuz psihologic, care are consecințe mai grave decât abuzul emoțional și pe termen lung asupra dezvoltării copilului. Copilul care este martor al violenței în familie suferă indirect un abuz emoțional și/sau psihologic.

Abuzul sexual reprezintă implicarea unui copil sau adolescent minor dependent și imatur din punct de vedere al dezvoltării psiho-sexuale în activități sexuale pe care nu este în măsură să le înțeleagă, care sunt nepotrivite pentru vârsta sa sau pentru dezvoltarea sa psiho-sexuală, activități sexuale pe care le suportă fiind constrâns prin violență sau seducție ori care transgresează tabu-urile sociale legate de rolurile familiale; aceste activități includ, de regulă, contact fizic, cu sau fără penetrare sexuală. În această categorie pot intra:

- molestare sexuală, expunerea copilului la injurii sau limbaj cu conotație sexuală, precum și atingerea copilului în zonele erogene cu mâna sau prin sărut, indiferent de vârsta copilului;
- situațiile care duc la satisfacerea nevoilor sexuale a unui adult sau a unui alt copil care se află într-o poziție de responsabilitate, putere sau în relație de încredere cu copilul victimă;
- atragerea sau obligarea copilului la acțiuni obscene;
- expunerea la materiale obscene sau i se furnizează astfel de materiale etc.;
- căsătoria timpurie sau logodna copiilor care implică relații sexuale (mai ales în comunitățile de romi);
- mutilarea genitală;
- hărțuirea sexuală, definită pentru locul de muncă, pentru copiii care lucrează în sistemul formal, aflat fie sub incidența Codului Muncii, fie sub incidența Codului Civil.

Neglijarea este definită în Legea nr.272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copilului (art.89, alin.2). Neglijarea se poate prezenta sub mai multe forme (HG nr 49/2011, anexa 1, cap. II.2.1. Definiții operaționale):

- neglijarea alimentară – privarea de hrană, absența mai multor alimente esențiale pentru creștere, mese neregulate, alimente nepotrivite sau administrate necorespunzător cu vârsta copilului;
- neglijarea vestimentară – haine nepotrivite pentru anotimp, haine prea mici, haine murdare, lipsa hainelor;
- neglijarea igienei – lipsa igienei corporale, mirosuri respingătoare, paraziți;
- neglijarea medicală – absența îngrijirilor necesare, omiterea vaccinărilor și a vizitelor de control, neaplicarea tratamentelor prescrise de medic, neprezentarea la programe de recuperare;

- neglijarea educațională – substimulare, instabilitatea sistemului de pedepse și recompense, lipsa de urmărire a progreselor școlare;
- neglijarea emoțională – lipsa atenției, a contactelor fizice, a semnelor de afecțiune, a cuvintelor de apreciere.

Părăsirea copilului/abandonul de familie reprezintă cea mai gravă formă de neglijare.

Exploatarea copiilor corespunde definiției exploatării unei persoane din Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (art.2 pct.2), iar definițiile operaționale sunt menționate în HG nr. 49/2011, anexa 1, cap. II.2.1.

- Exploatarea sexuală a copiilor reprezintă o practică prin intermediul căreia o persoană, de regulă un adult, obține o gratificație sexuală, un câștig financiar sau o avansare, abuzând de/exploatănd sexualitatea unui copil, încălcând drepturile acestuia la demnitate, egalitate, autonomie și bunăstare fizică și psihică; exemple: prostituția, turismul sexual, comerțul cu căsătorii (inclusiv prin poștă), pornografia, striptease-ul.

Prostituția copiilor și pornografia infantilă sunt definite de Protocolul Facultativ la Convenția ONU cu privire la drepturile copilului, referitor la vânzarea de copii, prostituția copiilor și pornografia infantilă, adoptat de Adunarea Generală ONU în 6 septembrie 2000 (art.2 lit.b și c) și ratificat prin Decretul Președintelui României nr. 690/2001.

- Exploatarea copilului prin muncă corespunde definiției celor mai grave forme de muncă a copilului din Convenția Organizației Internaționale a Muncii (ILO) nr.182/1999 privind interzicerea celor mai grave forme ale muncii copiilor și acțiunea imediată în vederea eliminării lor (art.3), ratificată prin Legea nr.203/2000, precum și în prevederile Convenției ILO nr.138 privind vârsta minimă de angajare. Detalii privind prevenirea și combaterea exploatării copilului prin muncă, complementare cu documentul prezent, se regăsesc în anexa 2 din HG nr. 49/2011 – Metodologia de intervenție multidisciplinară și interinstituțională a copiilor exploatați și la risc de exploatare prin muncă, a copiilor victime ale traficului de persoane și copiilor români migranți victime ale altor forme de violență pe teritoriul altor state.

Traficul de copii corespunde definiției traficului de minori din Legea nr.678/2001 privind prevenirea și combaterea traficului de persoane (art.13 pct.1).

Conform definiției, traficul de persoane, inclusiv de minori, se face cu scopul exploatării. În domeniul protecției copilului este utilizată sintagma “trafic de copii”, în acord cu prevederile Convenției ONU privind drepturile copilului.

Un alt aspect demn de menționat este includerea exploatării sexuale în scop comercial (prostituția și pornografia infantilă) și a traficului de copii printre cele mai grave forme de exploatare prin muncă (Convenția ILO nr.182).

O formă particulară de violență asupra copilului este violența prin internet definită prin HG nr. 49/2011, anexa 1, cap. II.2.1 și anume, violența prin intermediul calculatorului sau al telefonului mobil, cuprinzând următoarele categorii:

- conținut ilegal și/sau ofensator (pornografie, pornografie infantilă, imagini erotice tip fotografii sau imagini cu copii – de exemplu fenomenul Lolita, desene animate erotice și/sau pornografice, rasism și xenofobie, discriminare, intimidare);
- contacte on line și în lumea reală (prin chat și e-mail agresorul câștigă încrederea copilului, care furnizează informații ce pot duce la identificarea copilului și/sau a adresei unde locuiește, cu comiterea ulterioară de abuzuri și infracțiuni, prin întâlnirea față în față cu copilul sau nu);

- dependența de jocuri și internet (utilizarea excesivă a calculatorului și navigarea pe internet mai mult de patru ore pe zi au efecte devastatoare asupra sănătății fizice, a performanțelor școlare, a capacității de socializare a copilului și a relațiilor cu părinții);
- comerț și publicitate (comerțul electronic fără supravegherea părinților poate conduce la utilizarea frauduloasă a datelor personale, de exemplu, utilizarea ilegală a cărților de credit, furtul de identitate).

Abuzul, neglijarea, exploatarea și traficul de copii, precum și celelalte forme de violență asupra copilului, pot fi comise de către părinți, persoane cunoscute de copil sau străine acestuia, precum și de alți copii decât copilul victimă. Astfel, aceste acte se pot produce atât în familie, cât și în instituții publice ori private, adresate copilului și/sau familiei, precum și în afara acestora, de exemplu la locul de muncă.

Această delimitare între diferitele forme de violență asupra copilului este strict de ordin teoretic. În realitate ele apar frecvent împreună; abuzul fizic de exemplu, este însoțit de abuz emoțional, abuzul sexual presupune, de regulă, abuzul fizic și emoțional.

Violența în familie

Violența în familie este definită de Legea nr.217/2003 (art.2). Subliniem diferența între termenul violență domestică referitor la violența între parteneri și violența în familie care se referă la violența îndreptată împotriva oricărui membru al familiei. Cu alte cuvinte, conceptul de violență domestică este inclus în conceptul de violență în familie, care cuprinde atât violența dintre parteneri, fie ei soți sau concubini, cât și violența asupra copiilor, persoanelor vârstnice sau altor rude din familie.

Pentru operaționalizare în vederea monitorizării, HG nr. 49/2011 clasifică violența în familie în:

a) **Violența fizică** – constă în atingeri sau contacte fizice dureroase, inclusiv intimidarea fizică îndreptată asupra victimei. Forme de manifestare: împingerea, plesnirea, trasul de păr, răsucirea brațelor, desfigurarea, provocarea de vânătăi, contuzii, arsuri, bătaii, lovituri cu pumnul, palma sau piciorul, aruncarea în victimă cu diverse obiecte, izbirea de pereți și mobilă, folosirea armelor. Violența fizică include și distrugerea bunurilor care aparțin victimei sau pe care cei doi parteneri le stăpânesc și le utilizează împreună.

b) **Violența psihologică** – precede și acompaniază celelalte forme de violență/abuz, dar se poate manifesta și izolat prin injurii, amenințări, intimidări, uciderea animalelor domestice preferate, privarea de satisfacerea nevoilor personale esențiale (mâncare, somn etc.). Acest tip de violență cuprinde șase componente importante: frica, depersonalizarea, privarea, supraîncărcarea cu responsabilități, degradarea și distorsionarea realității. Totodată, reprezintă un factor central în controlul și manipularea partenerului.

c) **Violența sexuală** – constă în comentarii degradante la adresa victimei, atingeri neplăcute și diverse injurii în timpul sau în legătură cu actul sexual, incluzând și violul marital.

d) **Violența prin deprivare/neglijare** – reprezintă forma non-fizică a violenței. Se manifestă prin incapacitatea sau refuzul agresorului de acordare a celor necesare persoanei pentru toate aspectele vieții sale: sănătate, educație, dezvoltare emoțională, nutriție, adăpost, siguranța vieții – în contextul în care familia sau îngrijitorul legal are acces la resursele necesare. Include nesupravegherea și lipsa protecției/ajutorul persoanei în fața pericolului, lipsirea de libertate, abandon de familie, nerespectarea măsurilor privind încredințarea minorului, alungarea de la domiciliu ș.a.

e) **Violența economică** – se manifestă prin controlul accesului victimei la bani sau lucruri personale, hrană, mijloace de transport, telefon, și alte surse de protecție sau îngrijire de care ar putea beneficia. Ea duce la scăderea resurselor și autonomiei victimei.

Cauzele violenței și consecințele violenței

Factorii de risc și de protecție

HG nr. 49/2011, anexa 1, prevede în cap. III Factorii de risc și de protecție. Cauzele violenței. Tipologii. Consecințele violenței, următoarele:

Dependențele și limitele sociale la care sunt supuși copiii într-o lume a adulților creează o serie de situații care îi predispun la riscul de a fi victime ale violenței. Pe lângă aceste situații, există și factori care acționează în favoarea copilului, în sens protector. De asemenea, ariile în care se manifestă riscurile pot constitui tot atâtea arii de intervenție, iar situațiile de risc pot fi și factori de declanșare a semnalării. Factorii de risc și de protecție menționați mai jos sunt valabili atât pentru violența asupra copilului, cât și pentru violența în familie.

Factorii de risc

a) Caracteristici ale copilului: prematuritate sau greutate mică la naștere, probleme perinatale, de dezvoltare (de exemplu, tulburări de atașament), de sănătate, dizabilități, probleme sau tulburări de comportament, copil din afara căsătoriei ș.a.

Efectul Cenușăresei definește incidența crescută a violenței împotriva copiilor din afara căsătoriei comisă de către mamă/tată vitreg față de violența generală împotriva copiilor naturali. Conceptul a fost extins și asupra copiilor adoptați sau în plasament familial.

b) Caracteristici ale adultului victimă/familiei: nivel educațional scăzut, experiență traumatică în copilărie, consum de alcool, droguri, vârsta mică a mamei la nașterea primului copil, probleme de sănătate mintală, privare de libertate a unuia dintre părinți/membru de familie, dizabilități sau boli cronice, empatie față de agresor, instabilitatea structurii familiale, număr mare de copii în familie, monoparentalitatea, violență în familia de origine, izolarea de familie și de prieteni, niveluri înalte de exprimare a furiei și impulsivității, așteptări nerealiste în privința copiilor, reacție agresivă la stres, frecvență ridicată a mutărilor dintr-un loc în altul, absența modelelor civice ș.a.

c) Caracteristici socioculturale: sărăcie, șomaj, convingeri culturale privind autoritatea bărbaților, toleranță crescută față de violența în familie, deținerea de arme, violența instituțională, violența socială, violența din domeniul audio-vizual.

Factorii de protecție

Dezvoltarea copilului într-un mediu care oferă elemente protective poate duce la prevenirea consecințelor abuzului, neglijării și exploatării, mai ales a celor pe lungă durată și chiar a abuzului.

a) Caracteristici ale copilului: starea bună a sănătății, reziliența, gradul de dezvoltare, atașamentul securizant, abilitățile sociale, stima de sine ș.a.

b) Factori protectivi ai adultului victimă/familiei: existența și implicarea familiei lărgite, familie armonioasă afectiv, sprijinul, credibilitatea și respectul familiei față de copil, interacțiuni diverse și pozitive, activități comune în familie ș.a.

c) Factori protectivi în comunitate: gradul de informare și sensibilizare a comunității, rețeaua de suport social, valorizare personală, existența serviciilor comunitare de sprijin și de specialitate și accesibilitatea copiilor și familiilor la acestea, aptitudini sociale puternice ș.a.

Cunoașterea factorilor de risc și de protecție este deosebit de importantă pentru profesioniștii care interacționează cu copilul pentru a putea evalua riscul expunerii la o situație de abuz, neglijare și exploatare. De aceea este de preferat utilizarea unor instrumente de evaluare a riscului.

Violența asupra copilului în familie

În plus față de formele clasice șale căror definiții operaționale au fost redate mai sus, HG nr. 49/2011, anexa 1, cap. III precizează o serie de aspecte specifice legate de violența asupra copilului în familie pe care profesioniștii este de dorit să le aibă în vedere la identificarea și rezolvarea cazurilor:

- Perceperea negativă a copiilor de către proprii părinți, uneori chiar de la naștere, conduce la diferite grade de respingere a copiilor: sunt trecuți cu vederea, ridiculizați, respinși sau văzuți ca sursă a problemelor părinților.
- Amenințarea repetată a copilului cu pedepse, cu părăsirea sau alungarea conduc la o stare de anxietate, căreia copilul cu greu îi face față și care lasă urme pe termen lung.
- Neglijarea copilului conduce adesea la asumarea de responsabilități pentru care copiii nu sunt suficient de maturi să le facă față. Drept consecință, nu le mai rămâne decât foarte puțină energie și bucurie pe care să o investească în joacă, în relațiile cu alți copii și în învățatură. Mulți ani mai târziu pot fi observate probleme de identitate ale acestor copii, ale conștientizării propriei valori și ale identității sexuale.
- Copiii consumatorilor de droguri sunt afectați deja de la nivelul vieții intrauterine. Sindromul de alcoolemie fetală se caracterizează prin: fizionomie specifică, malformații congenitale, tulburări de creștere și retard mintal. În cazul mamelor care consumă droguri în timpul sarcinii, există, de asemenea, riscul ca nou-născutul să dezvolte simptome de abțință: tremurături, agitație motorie, vomă, diaree, crampe abdominale. În cazul copiilor mai mari, aceștia observă că adulții sunt prea preocupați de propria lume, de propriile lor nevoi și probleme, încât nu mai pot avea grijă de ei și de nevoile lor. Drept consecință, copiii își asumă responsabilități în locul părinților. În plus, consumatorii de droguri folosesc adesea negarea și proiecția ca mecanism de apărare. Astfel, neagă, minimalizează și raționalizează abuzul pe care îl săvârșesc. Se întâmplă adesea ca acela care consumă droguri să realizeze proiecția asupra copilului, pe care s-ar putea să-l facă să se simtă răspunzător de orice problemă ar apărea. Un consumator de droguri poate distorsiona percepția copilului asupra realității la fel de mult ca un părinte cu o tulburare severă de sănătate mintală.
- Eșecul non-organic de dezvoltare este definit ca o formă de neglijare emoțională a cărei consecință este retardul în creștere și în greutate. Este cunoscut în psihiatria copilului ca tulburare de atașament primar ce are drept consecință nanismul staturo-ponderal.
- Divorțul este un alt moment traumatizant pentru copil care poate conduce la abuz emoțional. Astfel, copiii se văd aruncați în mijlocul unui conflict cronic în care unul dintre părinți îl acuză pe celălalt, iar ei sunt forțați să „ia partea unuia dintre ei”. Copilul devine anxios și se întâmplă adesea să aibă sentimente confuze. El pierde un părinte fără să-i fie permis să fie necăjit sau să ceară și să primească ajutor. Furia, asociată cu aceste trăiri, precum și disperarea copilului deseori nu sunt exprimate direct, el devenind deprimat și/sau dificil. Copilul trece printr-un proces care îi poate afecta legăturile cu cei apropiați, într-un mod negativ și pe timp îndelungat. Pot fi identificate ca abuz emoțional următoarele situații:
 - a) copilul dezvoltă o anxietate cronică de separare și sentimentul de vină deoarece a fost de partea unuia dintre părinți;
 - b) copilul a fost folosit în mod conștient sau inconștient spre a ajuta „funcționarea” unuia dintre părinți, de exemplu, trimiterea de mesaje, spionare etc.; în asemenea situații copilul va dezvolta tulburări psihosomatice și de comportament;
 - c) cazul răpirii copilului sau al separării ilegale a acestuia de unul dintre părinți;
 - d) cazul în care părinții se bat în prezența copilului.

Consecințele violenței asupra copilului

(HG nr. 49/2011, anexa 1, cap. III)

Violența poate avea consecințe imediate și/sau pe termen lung asupra sănătății, dezvoltării și bunăstării copilului. Pe termen lung, consecințele se răsfrâng și asupra vieții de adult, fiind reflectate de dificultatea de a dezvolta sau menține relații intime cu sexul opus sau chiar relații sociale în general, de a-și găsi un loc de muncă stabil, de a avea atitudinile și abilitățile necesare unui părinte suficient de bun s.a.

Nu numai actul în sine al violenței are consecințe, ci și contextul în care aceasta se produce. De obicei, are loc o interacțiune între mai mulți factori de risc care conduc la apariția consecințelor și creșterea impactului. Intervievarea/audierea repetată a copilului ulterior descoperirii actului de violență poate, de asemenea, revictimiza copilul.

Consecințele se reflectă asupra dezvoltării copilului atât pe plan afectiv, cât și asupra celorlalte aspecte ale dezvoltării și asupra adaptării școlare.

- Pe plan afectiv: atașament atipic (dezorganizat), carențe afective, emoționalitate negativă, agresivitate, stima de sine redusă etc.
- Pe planul celorlalte aspecte ale dezvoltării: retard al creșterii, întârzieri în dezvoltarea motorie, cognitivă și de limbaj, competențe sociale reduse ș.a.
- Pe planul adaptării școlare: performanțe școlare reduse, dificultăți de învățare, abandon școlar.

Consecințele produse de abuzul fizic

Abuzul fizic poate avea consecințe fizice, neurologice și poate conduce la apariția unei boli, fracturi, dizabilități și chiar a decesului. De asemenea, conduce frecvent la instalarea unor comportamente agresive, probleme emoționale și de comportament și la dificultăți de învățare și de diminuare a performanțelor școlare. Contextul în care se produce abuzul fizic poate fi în familie, instituții diverse (de ex. școală, centru de reeducare, centru de plasament), în comunitate (de ex. pe stradă) și chiar societal.

Consecințele produse de abuzul emoțional

Abuzul emoțional susținut are mai ales consecințe pe termen lung asupra dezvoltării copilului, sănătății sale mintale, comportamentului și stimei de sine. Contextele producerii acestui tip de abuz sunt de regulă cele legate de violența domestică/în familie, de adulții cu probleme de sănătate mintală și de părinții cu abilități parentale scăzute.

Consecințele produse de abuzul sexual

Abuzul sexual este deseori recunoscut prin comportamente autoagresive, depresii, pierderea stimei de sine și comportament sexual inadecvat vârstei copilului. Severitatea impactului este cu atât mai mare cu cât abuzul are o durată și intensitate mai mari, cu cât copilul este mai mare ca vârstă, dacă există o componentă de premeditare, amenințare, coerciție, sadism etc. În cazul abuzului sexual, odată ce copilul l-a recunoscut și dezvăluit, este vitală prezența unui adult, mai ales a unui părinte protector sau a unei persoane de îngrijire, în care copilul are încredere și îl ajută să facă față acestei experiențe dramatice și să înțeleagă ce i s-a întâmplat, oferindu-i sprijin și protecție.

Consecințele produse de neglijare

Neglijarea severă mai ales a copiilor de vârstă mică afectează major creșterea și dezvoltarea fizică și intelectuală a copilului, iar în cazurile extreme poate conduce la spitalizarea, instalarea unei dizabilități și/sau decesul copilului.

Capitolul 2

METODOLOGIA CERCETĂRII

În acord cu obiectivele propuse pentru acest studiu s-a optat pe o dublă abordare de cercetare:

- **abordare de tip calitativ** care a urmărit, în principal, reliefaarea percepțiilor, a atitudinilor și comportamentelor copiilor cu privire la fenomenul abuzului și a neglijării, identificarea principalilor actori implicați în aceste fenomene, a contextelor sociale în care acestea au loc și a soluțiilor pentru a le limita;
- **o abordare de tip cantitativ**, care a presupus măsurarea opiniilor părinților și copiilor cu privire la fenomenele sociale studiate.

Cercetare calitativă privind percepția abuzului și a principalelor tipuri de abuz de către copii

Metoda de cercetare folosită a fost Focus Group-ul, metodă care permite investigarea detaliată a percepțiilor și atitudinilor subiecților. *Focus Group-ul ca tehnică de cercetare calitativă poate fi descris drept o discuție moderată, centrată pe o temă bine stabilită (focalizată) la care participă între 6 și 12 persoane, ținând cont de omogenitatea opiniilor, structura de vârstă a participanților, caracteristici de ordin socio-demografic sau de status, etc. Selecția participanților este făcută pe baza unui chestionar de recrutare care asigură omogenitatea grupului de discuție și filtrează în același timp participanții după caracteristicile socio-demografice dorite.*

Grupul țintă al cercetării calitative a fost reprezentat de copii grupați pe cicluri de învățământ astfel:

Nr.	Grup investigat	Metoda abordată	Nr. de unități
1.	Învățământ primar	Focus Grup	2
2.	Învățământ gimnazial	Focus Grup	2
3.	Învățământ liceal	Focus Grup	2

La cercetarea calitativă au participat copii din următoarele județe: Argeș, Caraș Severin, Constanța, Dolj, Hunedoara, Iași, Mureș, Neamț, Suceava, Timiș, Vaslui.

Cercetare cantitativă în rândul părinților și copiilor pentru a estima incidența abuzului și a neglijării

Metoda de cercetare folosită, în cazul ambelor grupuri țintă (părinți și copii) a fost ancheta pe bază de chestionar, după cum urmează:

1. **Ancheta în rândul părinților** a avut drept grup țintă gospodăriile (familiile) cu cel puțin un copil cu vârsta până în 18 ani în îngrijire.

Eșantionul ales a fost de tip stratificat, probabilist, trisadial și a avut drept criterii de stratificare regiunile de dezvoltare (Nord – Est, Sud – Est, Sud, Sud – Vest, Vest, Nord – Vest, Centru, București – Ilfov), mediul de rezidență (urban – rural) și mărimea localităților (urban mare, urban mediu, urban mic, rural mare și rural mic).

Volumul eșantionului de părinți a fost de 1.436 gospodării, iar eșantionarea s-a făcut prin selecție probabilistică a localităților (58 de localități) și a persoanelor (selecție probabilistică, cu pas statistic și metoda zilei de naștere)

Eșantionul este reprezentativ la nivel național, pentru populația grupului țintă, cu eroare tolerată de +/- 2,5% la un nivel de încredere de 95%. Validarea eșantionului a fost făcută pe baza datelor INS.

Interviurile s-au desfășurat la domiciliul subiecților în perioada mai – iulie 2012.

2. Ancheta în rândul copiilor a avut aceeași distribuție teritorială ca cea în rândul părinților, iar volumul său a fost de 1.120 de persoane.

Eșantionul folosit este reprezentativ pentru populația școlară (din ciclurile primar, gimnazial și liceal sub 18 ani), cu o eroare tolerată de +/- 3%, la un nivel de încredere de 95 %.

Culegerea datelor s-a făcut prin metoda autocompletării, iar selecția școlilor, claselor și a elevilor a fost aleatoare.

Instrumentele de cercetare (chestionarul pentru părinți, chestionarul pentru copii și ghidul de interviu) sunt disponibile în anexe. Instrumentele de cercetare au urmărit următoarele dimensiuni:

Ghidul de interviu: modul de raportare a copiilor la fenomenul abuzului, definirea comportamentelor violente și a principalele forme ale violenței și abuzului, situații tipice de abuz etc.

Chestionarul adresat părinților: structura familiei, condiții de locuire, situația materială și financiară a familiei, existența /inexistența conflictelor în familie și tipul acestora, abuzul de substanțe, comportamentul părinților față de copil (îngrijire, comportament afectiv, comunicare, supraveghere, petrecerea timpului cu copilul, comportamente de pedepsire a copilului, exploatarea copilului), experiența traumatică a părinților în copilărie etc.

Chestionarul adresat copiilor: date sociodemografice ale copiilor și părinților, structura familiei și condiții de locuire, percepția copilului asupra situației materiale a familiei, abuzul și neglijarea copilului (climatul afectiv din familie, receptivitatea părinților la nevoile copilului, atenția acordată copilului în familie, modalități de pedepsire a copilului), întrebări referitoare la comportamentul și starea afectivă a copilului care a suferit diverse pedepse.

Analiza datelor calitative a fost făcută prin metoda analizei de conținut. Datele cantitative au fost analizate prin procedee specifice statistice descriptive sau inferențiale.

Capitolul 3

PERCEPȚIA ABUZULUI ȘI TIPURI DE ABUZ – CERCETARE CALITATIVĂ ÎN RÂNDUL COPIILOR

Cercetarea calitativă a fost axată pe modul în care copiii decodifică comportamentele violente / abuzive, indiferent că acestea apar la nivel verbal / psihologic / fizic sau în diferite medii (familie, grup de egali, online, școală) și a avut două obiective principale:

- identificarea principalelor pattern-uri de raportare a copiilor la fenomenul abuzului și /sau violenței;
- calibrarea instrumentelor de cercetare cantitativă.

Ce înțeleg copiii prin abuz / violență

Majoritatea participanților la focus grupuri menționează în mod spontan trei tipuri de comportamente violente / abuzive care pot fi îndreptate împotriva copiilor: verbală, fizică și psihologică.

„Volența este orice lucru care duce la rănirea unei persoane din punct de vedere psihic sau fizic. Spre exemplu, fizic – lovire sau psihic – denigrarea unei persoane.” (copil, Focus Grup)

„Pur și simplu să te faci să suferi. Indiferent ce face, nu-i obligatoriu să te bată, pur și simplu să facă ceva care pe tine te-ar deranja.” (copil, Focus Grup)

Decodificarea comportamentului violent se face pe două paliere, în funcție de modul în care acesta este resimțit de victimă („te deranjează”, „te face să suferi”), pe de o parte, dar și în funcție de intenția actorilor, pe de altă parte. Această ultimă modalitate de raportare duce la excluderea din rândul comportamentelor definite ca violente a o unor acțiuni făcute fără intenția vădită de a răni, chiar dacă acestea implică violență fizică (de regulă violență fizică ușoară, loviri din „joacă” în rândul grupului de egali).

„Nu toate acțiunile sunt violență. Spre exemplu, cu prietenul tău te mai îmbrâncești, te mai lovești cu palma în joacă, dar asta nu e violență, e doar joacă. La fel cum își mai vorbesc băieții urât, se mai jignesc în glumă. Ca să fie violență trebuie ca cel vizat să se simtă rănit” (copil, Focus Grup)

„Încadrarea unei fapte ca fiind violență depinde de apropierea dintre cei doi. Contează de la cine vine și cu ce intenție, despre un prieten știi că nu vrea să îți facă rău dacă îți dă o palmă peste cap, spre exemplu.” (copil, Focus Grup)

Percepția abuzului / violenței în funcție de mediul de apariție și de actorii acțiunii

Majoritatea participanților identifică următoare medii de manifestare a comportamentelor abuzive împotriva copiilor:

1. Familie – pot apărea, conform participanților la focus grupuri toate tipurile de violență: fizică, verbală, psihologică, neglijarea copilului. Raportându-se la actorii acțiunii, copii identifică atât comportamentele violente / abuzive ale părinților împotriva copiilor, cât și ale unui părinte împotriva

celuilalt¹ sau violența între frați. Marginal, este subliniat de copii ca și tip de comportament potențial, violența copiilor împotriva părinților, văzută ca perpetuarea comportamentelor abuzive.

„Daca copilul este bătut când este mic... bătut și iar bătut, iar când întreabă de ce, nu înțelege, când va ajunge mare va face și el la fel. Când va ajunge mare de doi metri poate să ajungă să-și bată și părinții, așa cum vedeți și la știri la televizor” (copil, Focus Grup)

Referindu-se la cauzele abuzului în familie, copii identifică următoarele: nivelul de stres al părinților, lipsa de comunicare, modalități autoritare de educație, perpetuarea, prin învățare, a comportamentelor violente de la o generație la alta:

„Așa au fost și ei crescuți – părinții – și așa au învățat că e cea mai simplă cale, de ce să îi explici copilului două ore ceva, îi dai două palme și se rezolvă imediat”. (copil, Focus Grup)

2. Școală – în funcție de actori, pot apărea comportamente violente între elevi (unde ambii actori sunt copii), comportamente abuzive pornind de la profesori către elevi dar și dinspre elevi către profesori.

Violența între copii, în opinia participanților la focus grupuri, este caracterizată în principal ca violență a colegilor mai mari împotriva celor mai mici. Ca și tipologie principală de manifestare copiii enumeră: violență fizică, emoțională sau psihologică („atunci când bagi frica într-un om”) și verbală (jigniri). O categorie aparte identificată aici este violența prin comportament nonverbal – postura trupului, semne și simboluri.

Violența cadrelor didactice asupra copiilor – majoritatea copiilor apreciază că aceasta este în scădere, în special violența fizică:

„Profesorii nu se mai ating de copiii, își permit să îi articuleze doar verbal, însă nu să-i atingă sau să-i lovească” (copil, Focus Grup)

Această tendință de diminuare a violenței fizice împotriva elevilor este dată, în opinia copiilor de schimbarea mentalității cadrelor didactice, intervențiilor mass-media („au fost mediatizate astfel de cazuri, iar acest fapt are o influență importantă asupra cadrelor didactice”), modificărilor legislative și implicării părinților în combaterea acestor forme de violență.

O parte dintre copiii participanți la focus grupuri subliniază faptul că și cadrele didactice pot fi victime a unor forme de violență venite din partea elevilor. Este vorba, în marea majoritate a cazurilor, de violență verbală (jigniri directe /ridicarea tonului) sau de „părăsirea clasei de către elev trântind ușa”. Marginal, o parte dintre copiii amintesc de forme de violență fizică împotriva cadrelor didactice.

3. Pe stradă – este, în opinia copiilor, mediul în care riscul de abuz este cel mai ridicat, fie că vorbim de violență verbală sau fizică. Cauzele identificate de copii sunt multiple, mergând de la anonimatul agresorului („este greu să îl găsească cineva după”), la lipsa de intervenție a autorităților („dacă iei bătaie și dai telefon la 112 durează două ore până vine poliția acolo...”).

4. Mediu online – sunt identificate de copii comportamente de tip cyberbullying, în care copii/adolescenții postează în mediul online lucruri supărătoare sau deranjante/dureroase/neplăcute pentru alte persoane (de regulă tot copii) sau sexting, respectiv postarea de mesaje cu caracter sexual.

¹ Definită, de participanții la cercetare calitativă, a fi abuz și împotriva copilului /copiilor prin implicațiile de ordin psihologic pe care acest tip de violență le are.

Cea mai frecventă formă de violență online, în opinia participanților la focus grupuri, este reprezentată de postarea de imagini care „strică imaginea” persoanei respective (poze în ipostaze caraghioase făcute publice ca „să râdă lumea de el”).

În cazul mediului online, în definirea comportamentului ca abuziv sau nu contează, în opinia majorității participanților la focus grupuri, natura relațiilor dintre actori (dacă aceștia sunt prieteni sau nu) – spre exemplu, postarea unei poze caraghioase sau umilitoare este acceptată în grupul de prieteni apropiați, dar este definită ca formă de abuz atunci când o văd persoane din afara grupului.

Cauzele violenței /abuzului, în opinia copiilor

Marea majoritatea a copiilor participanți la focus grupuri se raportează la comportamentele violente (indiferent că este vorba de violență fizică, verbală sau psihologică) ținând cont de următoarele dimensiuni /următorii factori:

1. Factori ce țin de socializarea agresorului, cu un accent important pus pe socializarea primară, „cei șapte ani de acasă”. Sunt importante în acest caz elemente precum modele și valorile familiale – „ceea ce copilul învață de la părinți”.
2. În cazul cadrelor didactice, acestea apelează la violență pentru „a disciplina”, în contextul în care „nu știu alte metode”.
3. Factori ce țin de anturaj /grup de prieteni și presiunea acestuia asupra copilului, în special în rândul adolescenților și tinerilor:
„Anturajul este de vină de cele mai multe ori, copilul poate fi mielușel cu părinții și când iese afară din casă înjură și face de toate. Părinții nu au de unde să știe, căci nu-l văd”.
4. Factori agravanți /care exacerbează probleme deja existente: consum de alcool, dificultăți materiale, plecarea unui părinte, sau mai grav, a ambilor părinți, în străinătate (prin pierderea „controlului asupra copilului”) etc.ç

Capitolul 4

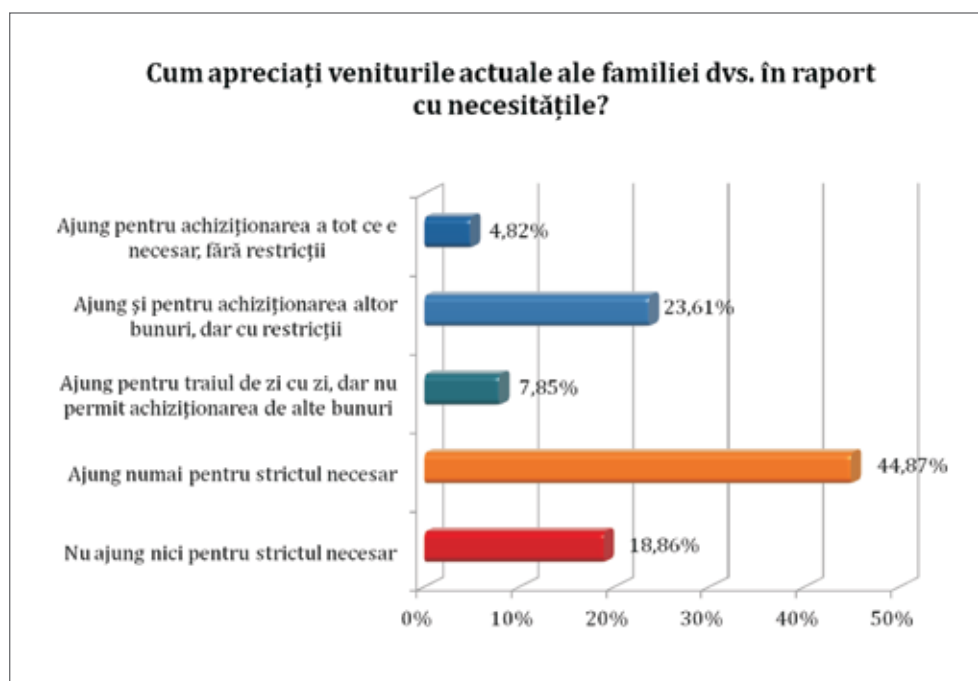
DIMENSIUNEA CANTITATIVĂ A ABUZULUI ȘI A FACTORILOR ACESTUIA

Condiții de viață /locuire

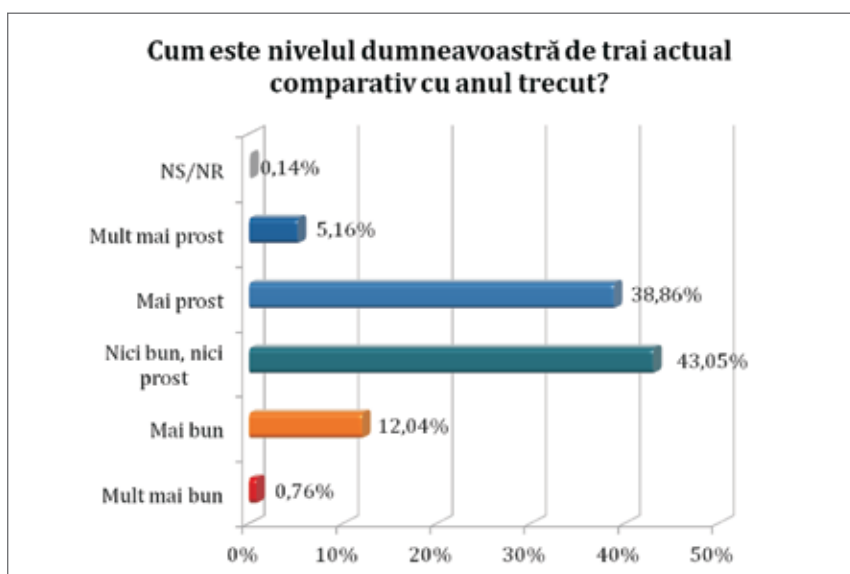
Opiniile părinților

Venitul total mediu pe gospodărie în populația studiată (părinți care au copii sub 18 ani) este de 2200 de lei (1591 în mediul rural și 2747 în mediul urban). Comparativ, media veniturilor bănești pe gospodărie în populația generală (care este, conform INS, de 1974 lei în 2011 la nivelul populației generale, 1394 lei în mediul rural și 2416 lei în mediul urban), veniturile medii ale populației studiate sunt puțin mai ridicate. Diferența poate fi dată de faptul că vorbim de o populație tânără, caracterizată de niveluri mai ridicate ale veniturilor.

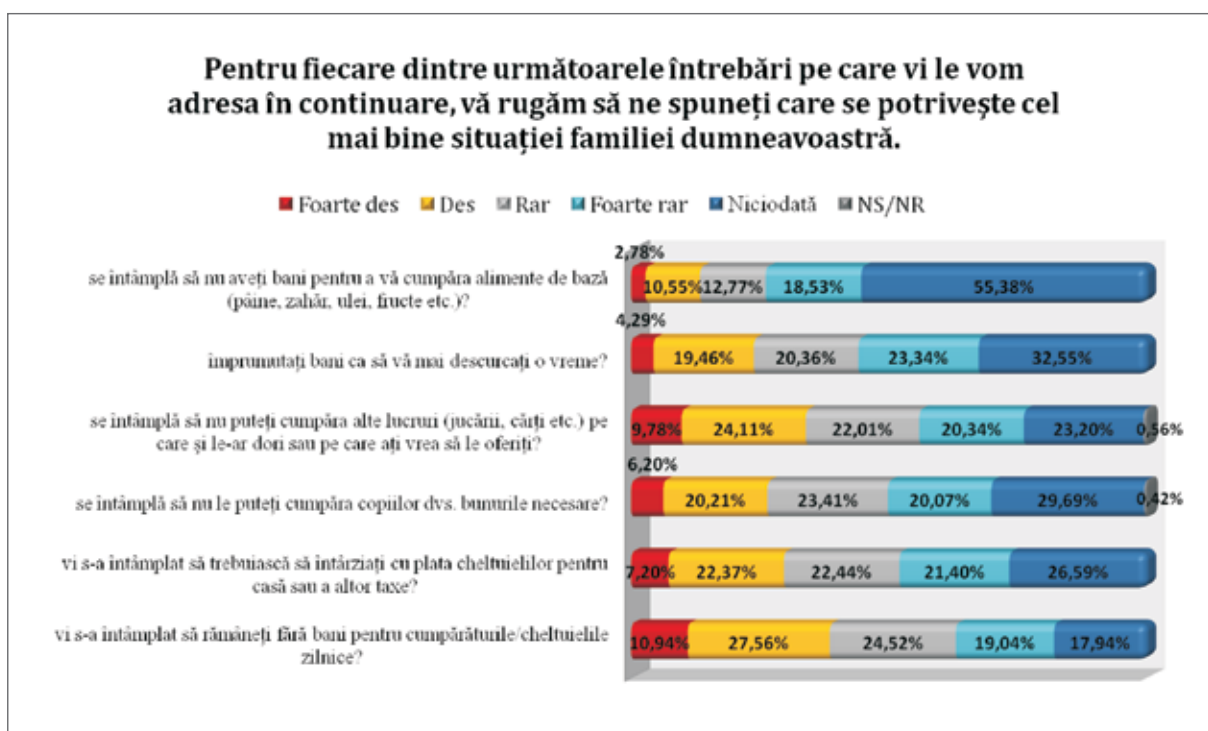
În ceea ce privește percepția subiectivă a veniturilor, 19% dintre părinții care au copii cu vârsta sub 18 ani apreciază că veniturile lor nu le ajung nici pentru strictul necesar, iar 45% dintre aceștia că le ajung numai pentru strictul necesar. Comparativ cu datele disponibile la nivelul populației generale (ultimul raport privind calitatea vieții al ICCV subliniază că, în 2011, 31% dintre români nu își pot asigura strictul necesar), procentul sărăciei extreme este mai mic cu aproximativ 12 procente. Diferența poate fi, de asemenea, explicată de structura de vârstă a populației.

În ceea ce privește evoluția veniturilor, 44% dintre respondenți apreciază că nivelul actual de trai este mai prost sau mult mai prost comparativ cu cel de anul trecut, aproximativ 43% dintre aceștia că a rămas la fel, iar 13% afirmă că s-a îmbunătățit.

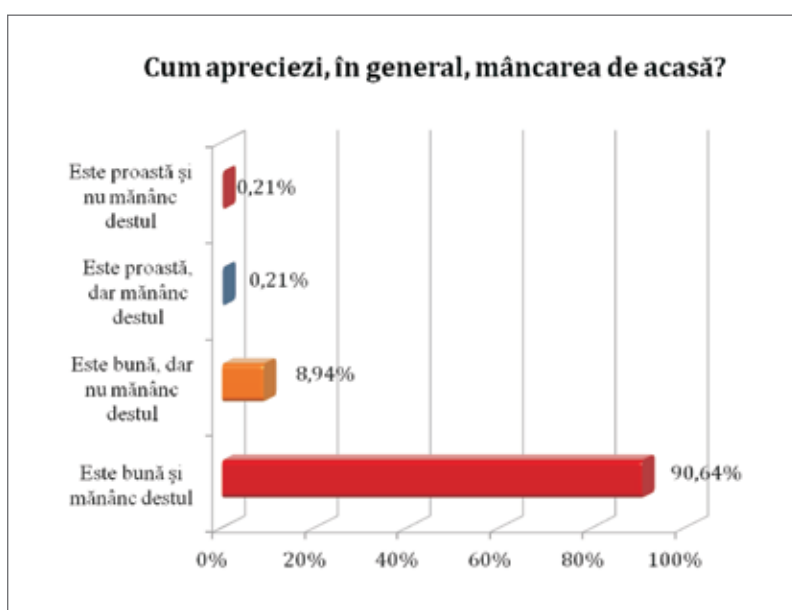
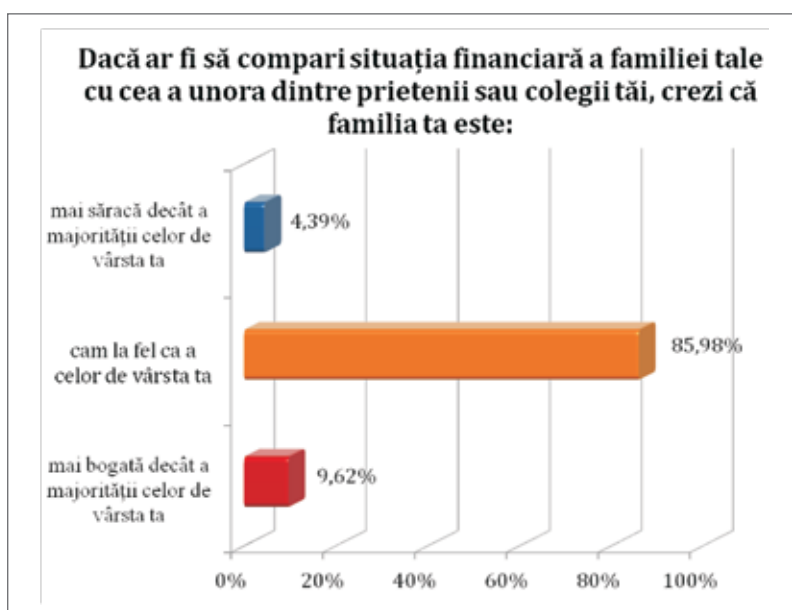
Având în vedere principalele categorii de cheltuieli, 45% dintre respondenți afirmă că s-a întâmplat să rămână fără bani pentru a cumpăra alimentele de bază, 82% să rămână fără bani pentru cheltuielile zilnice, 70% să nu poată cumpăra copiilor bunurile strict necesare, iar 76% să nu le poată cumpăra alte lucruri pe care aceștia și le-ar fi dorit.

În ceea ce privește structura gospodăriilor, numărul mediu de persoane pe familie este de 4,05, iar numărul mediu de copii pe gospodărie este de 1,4. Similar cu populația generală, gospodăriile sunt mai aglomerate în mediul rural (4,45 persoane pe gospodărie și 1,56 copii) comparativ cu mediul urban (3,7 persoane și 1,3 copii).

Opiniile copiilor

Majoritatea copiilor (86%) apreciază că situația financiară a familiei din care provin este similară cu cea a prietenilor /colegilor și că părinții le cumpără majoritatea rechizitelor (lucrurilor pentru școală) de care au nevoie (92%). Totuși trebuie luat în considerare caracterul dezirabil al răspunsurilor, indicatorii care măsoară calitatea vieții așa cum este percepută de copii putând fi supraapreciați în sens pozitiv – astfel, deși în cadrul acestui calup de întrebări 9% dintre copii apreciază că nu mănâncă suficient acasă („mâncarea e bună, dar nu mănânc destul”), în cazul întrebărilor care măsoară neglijarea copiilor 18% dintre aceștia afirmă că „se întâmplă se se ducă la culcare deși încă le e foame”.

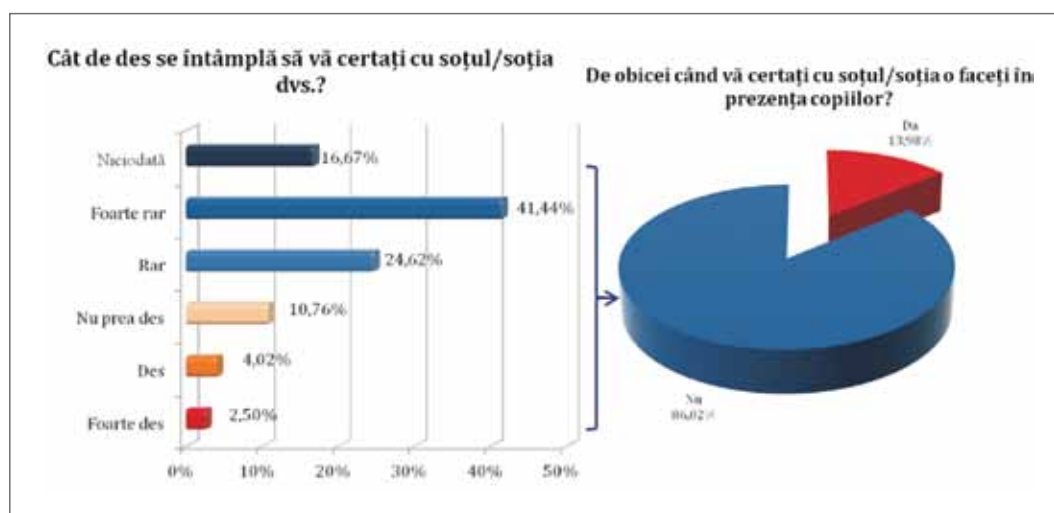

Climat familial

83% dintre părinți afirmă că s-a întâmplat să se certe cu soțul /soția, majoritatea acestora apreciind că acest lucru se întâmplă rar sau foarte rar. Din totalul celor 83 de procente, 14% admit că s-a întâmplat să se certe în fața copiilor.

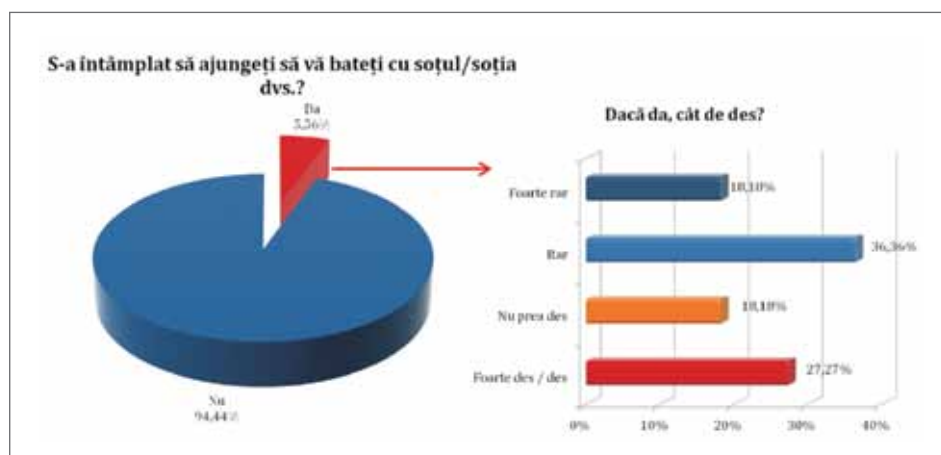
Având în vedere genul respondenților, femeile admit că se ceartă cu partenerul într-o măsură mai mare decât bărbații. De asemenea, persoanele cu venituri sub 700 de lei și cele care locuiesc în mediul urban apreciază că se ceartă mai des cu soțul /soția.

Un factor important creșterea frecvenței certurilor în familie îl reprezintă consumul de excesiv de alcool de către unul dintre parteneri. Astfel, persoanele care răspund afirmativ la itemul „este cineva din familia dvs. băutor înrăit” admit într-o mai mare măsură că se ceartă cu partenerul.

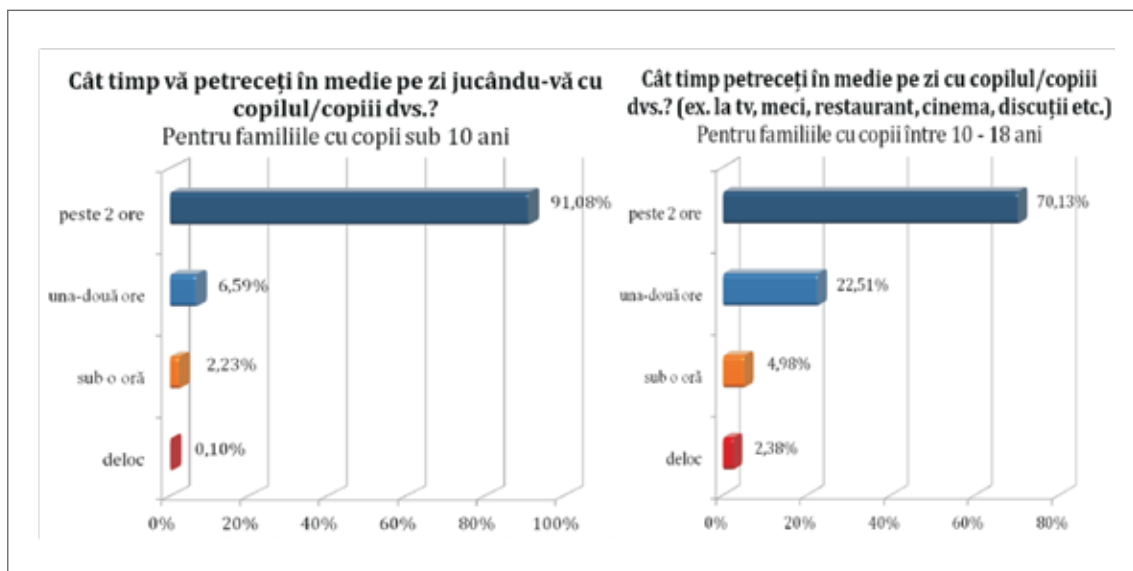
În ceea ce privește violența fizică, aproximativ 6 procente dintre respondenți afirmă că „s-a întâmplat să ajungă să se bată cu soțul /soția”. Comparativ cu certurile în familie, caz în care majoritatea respondenților apreciau că situațiile conflictuale apăreau rar sau foarte rar, în cazul în care apare violența fizică, frecvența de apariție a acesteia este mai mare.

La fel ca în cazul certurilor între parteneri consumul excesiv de alcool este corelat puternic cu violența în cadrul familiei.

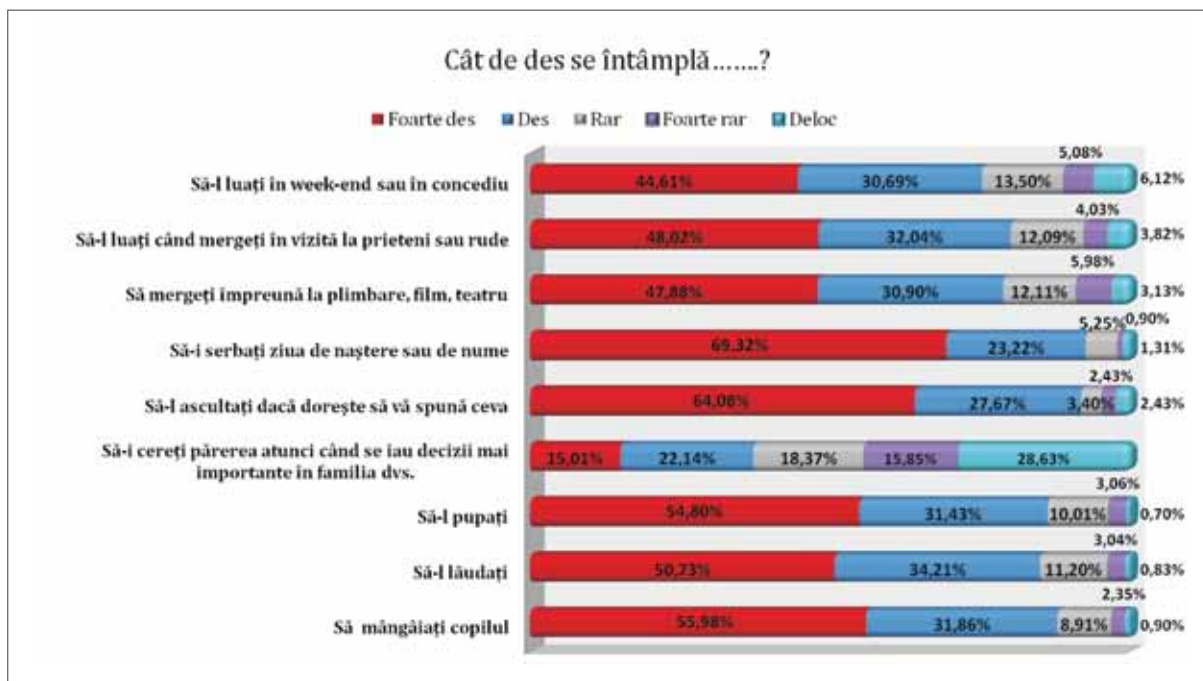

Relația copiilor cu părinții

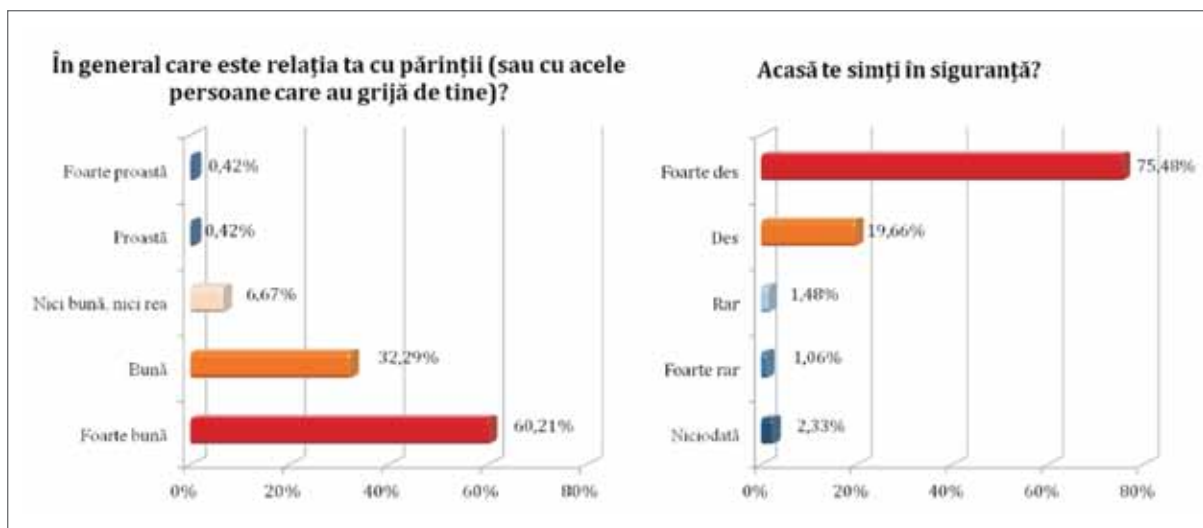
Majoritatea părinților afirmă ca petrec peste 2 ore pe zi împreună cu copilul /copiii, procentul fiind mai ridicat (aproximativ 90%) în cazul celor care au copii sub 10 ani, comparativ cu cei care au copii cu vârsta între 10 și 18 ani (70% dintre părinți).

Totodată, procente cuprinse între 70 și 90% dintre părinți afirmă că implică copilul /copiii în activitățile desfășurate în familie și nu ezită să își manifeste afecțiune față de acesta /aceștia. Se remarcă, însă că aproximativ 63% dintre părinți nu îi cer opinia copilului (sau i-o cer foarte rar) când vine vorba de decizii importante din familie.

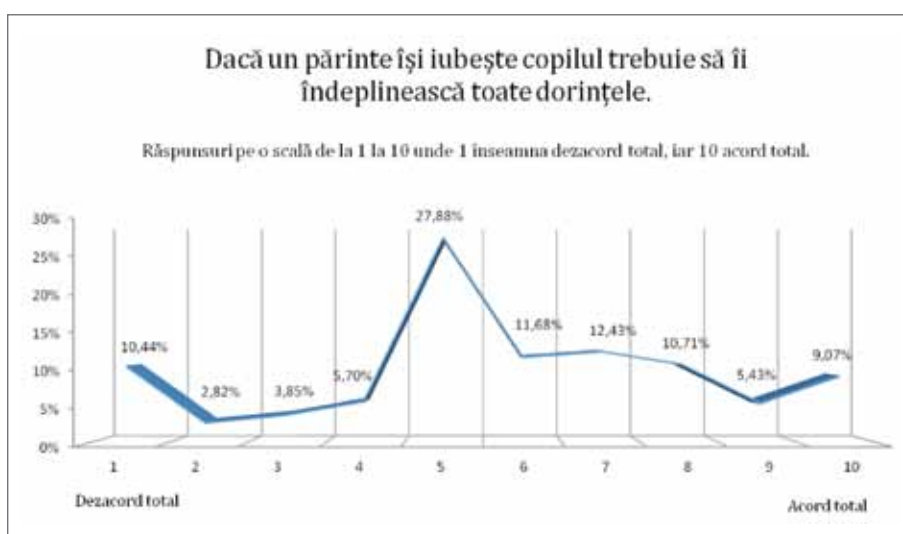
83% dintre copii apreciază că au o relație bună sau foarte bună cu părinții (sau cu persoanele care au grijă de ei) și 95% afirmă că acasă se simt în siguranță. Analizând răspunsurile oferite în cazul acestui ultim item măsurat, se remarcă o corelație puternică între copii care menționează că nu se simt în siguranță acasă (aproximativ 5% din eșantion) și cei care sunt victime ale abuzurilor în familie.

Opiniile generale privind educația copiilor

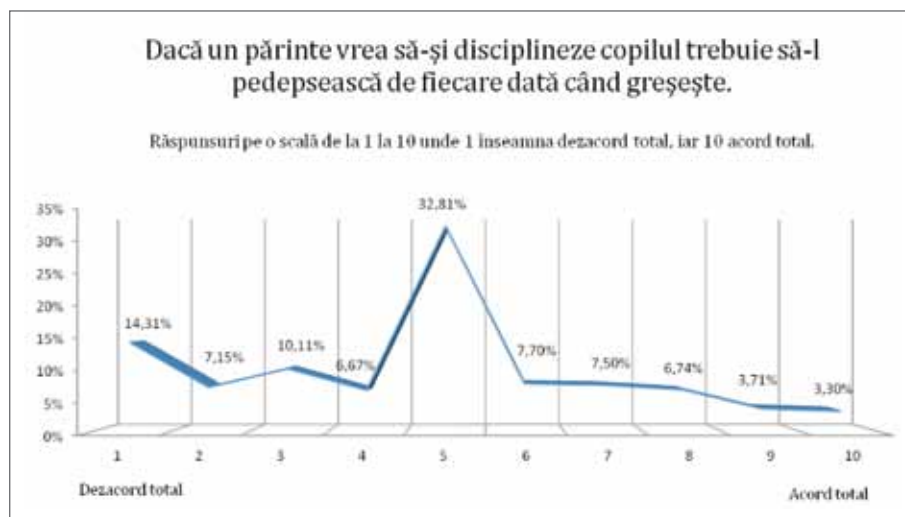
Cea mai mare parte dintre părinți tind să afirme un acord moderat față de afirmația „dacă un părinte își iubește copilul trebuie să îi îndeplinească toate dorințele”. Deși cei mai mulți dintre respondenți (modul statistic) tind să aleagă valoarea de mijloc (5) pe o scară de la 1 la 10, unde 1 înseamnă dezacord total iar 10 acord total, se observă că majoritatea părinților tind să fie mai degrabă de acord cu afirmația decât împotriva.

Dacă luăm în considerare genul respondenților, femeile tind să acorde mai degrabă o valoare pe la mijlocul scalei, iar bărbații o valoare extremă (deși majoritatea acestora sunt mai degrabă de acord cu afirmația decât împotriva). În ceea ce privește studiile, nivelurile ridicate de școlarizare corelează cu un acord mai puternic cu această afirmație („dacă un părinte își iubește copilul trebuie să îi îndeplinească toate dorințele”). De asemenea, un acord mai puternic cu această afirmație întâlnim în cazul familiilor monoparentale.

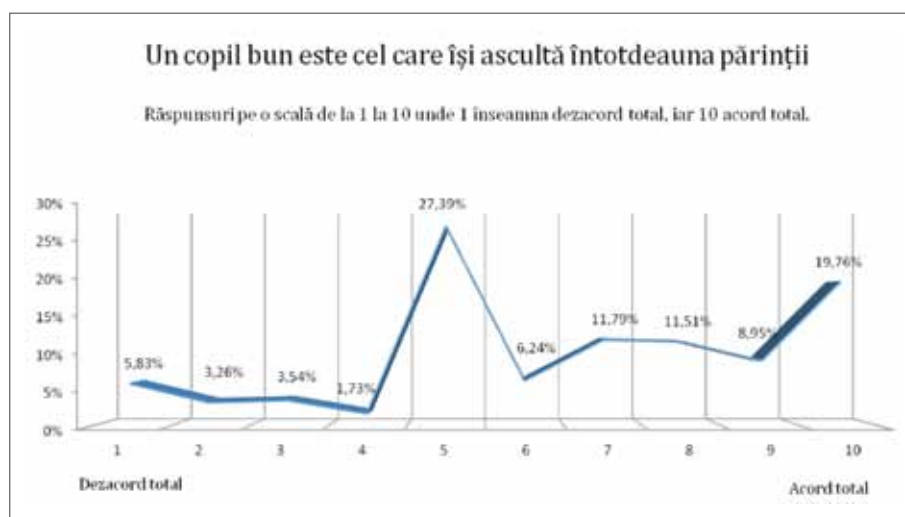
Majoritatea părinților tind să fie mai degrabă împotriva pedepsirii copilului de fiecare dată când acesta greșește, decât de acord cu acest lucru („dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l pedepsească de fiecare dată când greșește”), însă cei mai mulți respondenți au ales valoare de mijloc a scalei.

În ceea ce privește genul subiecților, bărbații tind să fie mai degrabă împotriva pedepsirii copilului de fiecare dată când aceasta greșește, femeile manifestând un acord moderat cu această afirmație. De asemenea, persoanele cu studii superioare tind să fie împotriva acestei afirmații („dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l pedepsească de fiecare dată când greșește”), la fel și cele care provin din familii monoparentale. Niveluri mai ridicate de acord fiind întâlnite în cazul respondenților care au studii gimnaziale sau profesionale și a celor din mediul rural.

58% dintre părinți consideră că un „copil bun este cel care își ascultă întotdeauna părinții”, în timp ce 27% dintre aceștia nu validează, însă nici nu invalidează această afirmație, iar 14% afirmă că un copil este „bun” chiar dacă nu își ascultă mereu părinții.

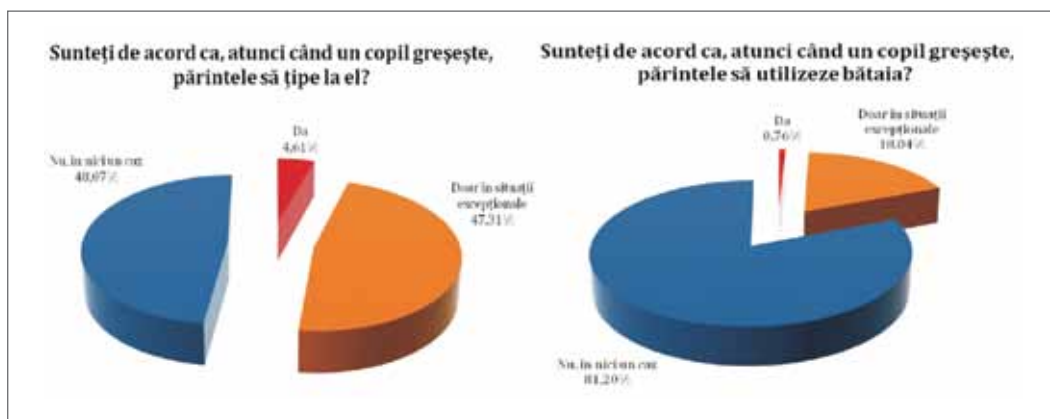
Ținând cont de profilul sociodemografic al respondenților, putem afirma că un acord mai ridicat cu această afirmație („un copil bun este cel care își ascultă întotdeauna părinții”) se întâlnește în cazul persoanelor din mediul rural, care au un nivel gimnazial sau profesional de educație și cu un venit sub 1400 de lei.

52% dintre părinți afirmă că sunt de acord ca un părinte să țipe la copil când acesta greșește, iar 19% sunt de acord cu bătaia ca mijloc de corecție. Totuși, deși 81% dintre părinți afirmă că nu sunt de acord cu utilizarea violenței fizice atunci când un copil greșește, 38% dintre aceștia afirmă că, în ultimul an, au „urecheat sau lovit cu palma” copilul /copii. Această diferență poate fi explicată fie prin dezirabilitatea

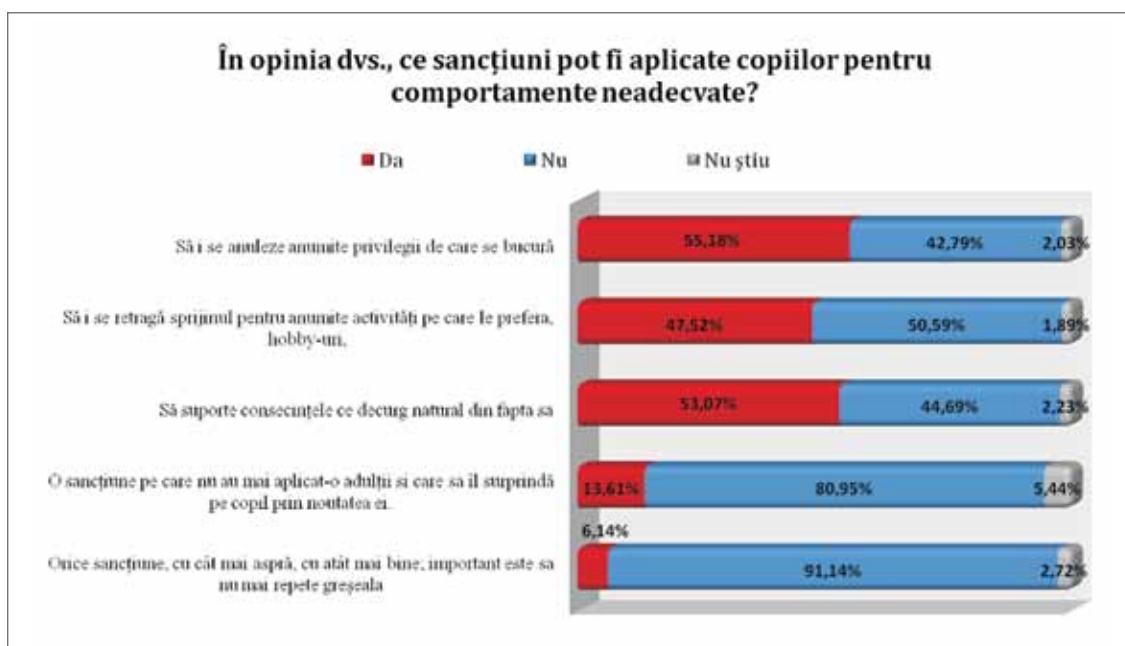
socială a răspunsurilor (o parte din părinți afirmă că nu sunt de acord cu pedepsele fizice, deși folosesc aceste mijloace de constrângere), fie prin faptul că actele de violență ușoară (urecheat, lovit ușor cu palma) nu sunt definite ca bătaie.

Verificând asocierea dintre răspunsurile oferite la acești doi itemi² observăm că 33% dintre părinții care afirmă că sunt total împotriva utilizării bătaiei spun că au urecheat sau lovit cu palma copilul în ultimul an (un procent mai mic cu 5 puncte decât cel din populația generală). Dintre cei care afirmă ca sunt de acord cu bătaia „în situații excepționale”, 56% afirmă că au urecheat sau lovit ușor copilul, procentul urcând la 73% în cazul părinților care răspund cu „da” la această întrebare („Sunteți de acord ca, atunci când un copil greșește părintele să utilizeze bătaia?”).

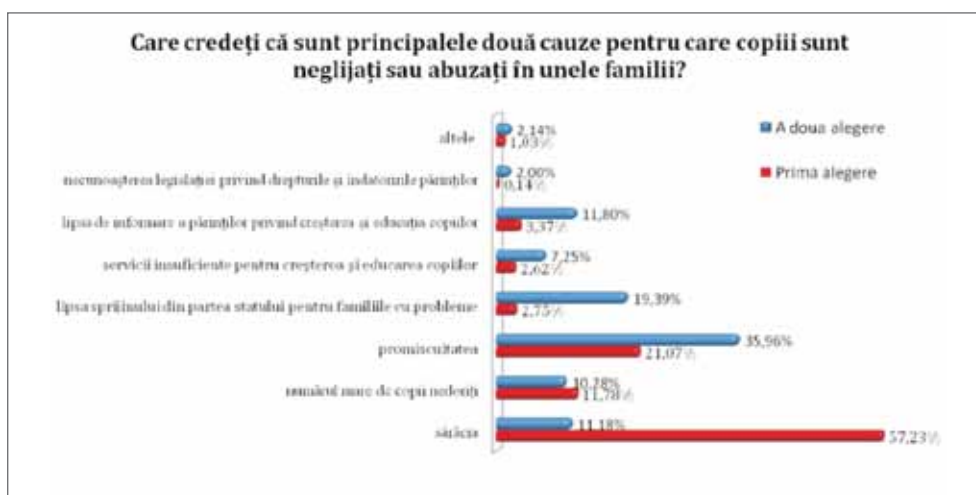
În ceea ce privește sancționarea comportamentelor inadecvate cei mai mulți părinți afirmă că preferă să anuleze copilului anumite privilegii, să lase copilul să suporte consecințele care decurg din fapta sa sau să îi retragă sprijinul pentru activitățile pe care acesta le preferă.

Analizând răspunsurile oferite de copii, observăm că principalele pedepse sunt interzicerea accesului la calculator (47% din cazuri), neacordarea permisiunii de a ieși afară la joacă (31%) sau restricționarea accesului la televizor (6%).

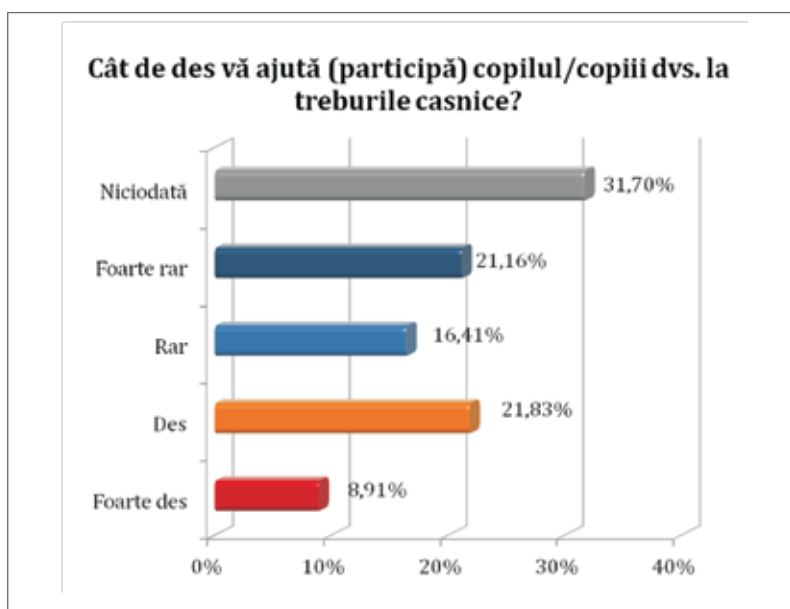
² („Sunteți de acord ca, atunci când un copil greșește părintele să utilizeze bătaia?” și „În ultimul an... l-ați urecheat, lovit ușor cu palma fără a rămâne urme”)

Principalele cauze ale neglijării /abuzului sunt, conform părinților, sărăcia (68% – procente cumulate), promiscuitatea (57% – procente cumulate), lipsa sprijinului din partea statului pentru familiile cu probleme (22 – procente cumulate), numărul mare de copii nedorți 22 – procente cumulate).

Participarea copiilor la treburile casnice

68% dintre părinți afirmă că sunt ajutați, în diferite măsuri, de copii la treburile casnice, în timp ce 32% menționează că aceștia din urmă nu participă niciodată la aceste activități (totuși, dacă luăm în calcul vârsta copiilor, o importantă parte din procentul de 32% este explicat de această variabilă – copii nu au vârsta necesară pentru a participa la treburile casnice).

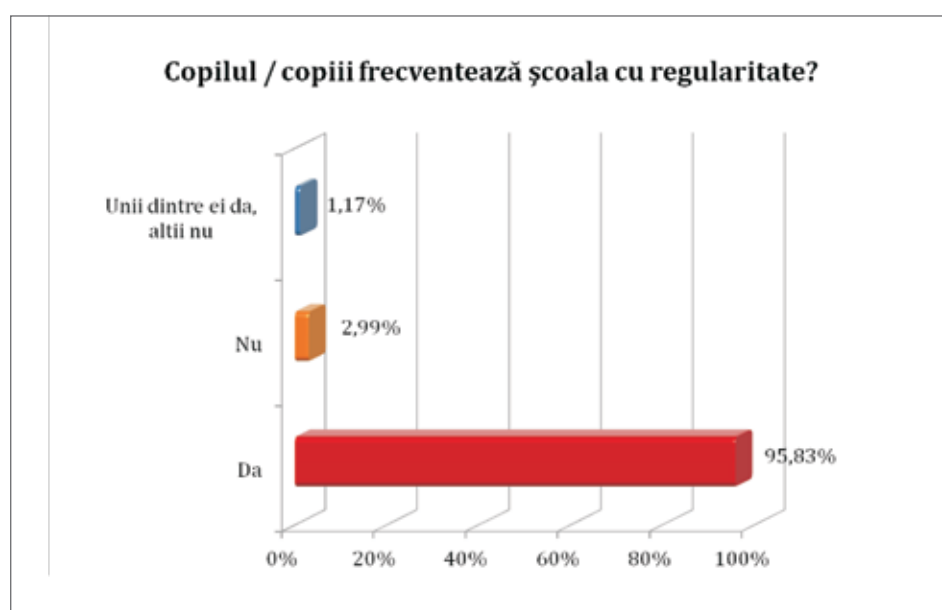
Analizând datele în funcție de mediul de rezidență poate fi subliniat faptul că, în mediul rural, copiii participă într-o măsură semnificativ mai mare, comparativ cu cei din mediul urban, la treburile casnice (atât procentul celor care afirmă că nu participă niciodată este semnificativ mai scăzut în mediul rural, cât și frecvența activităților este mai mare).

De asemenea, participarea copiilor la treburile casnice corelează semnificativ cu nivelul veniturilor pe gospodărie, mai exact, cu cât veniturile cresc, cu atât participarea copiilor este mai redusă. Astfel, neluând în considerare vârsta copiilor, în familiile cu un venit sub 700 de lei, 82% dintre copii participă la treburile casnice, procentul scăzând la 50% în cazul familiilor cu un venit peste 2500 de lei. În ceea ce privește frecvența participării, majoritatea copiilor din gospodărie cu venituri scăzute și foarte scăzute participă des și foarte des la treburile casnice, pe când, în familiile cu venituri peste 2500 de lei implicarea copiilor este mai degrabă ocazională (rar și foarte rar).

În funcție de tipul familiei, participarea copiilor la treburile casnice este mai frecventă în cazul familiilor monoparentale. Se observă de asemenea o corelație între această variabilă și regiunea din care provin respondenții, astfel, în Nord Vest, Vest și Centru, participarea copiilor la treburile casnice este mult mai întâlnită.

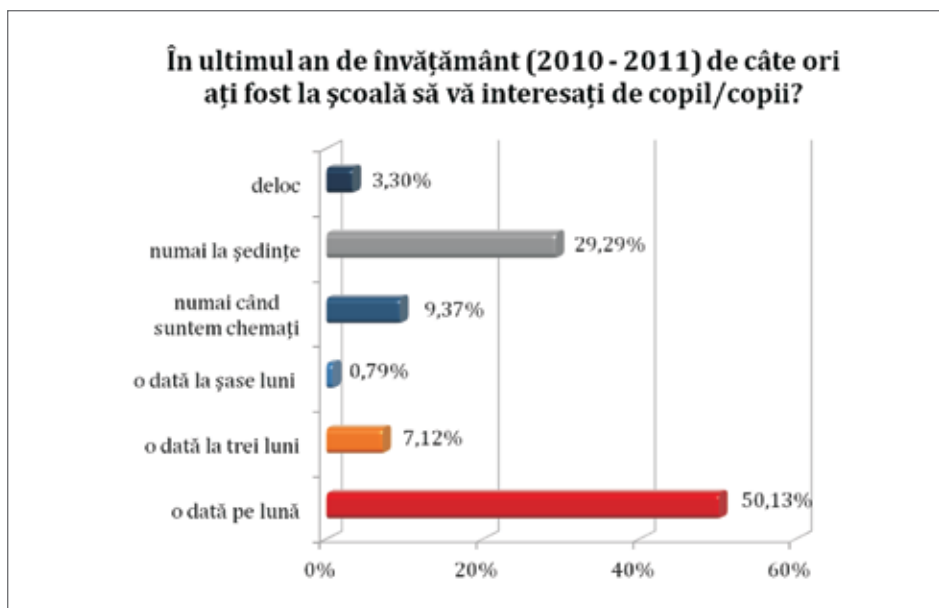
Relația părinților cu școala

Marea majoritate a părinților (96%) apreciază că școala este frecventată cu regularitate de copilul / copiii lor. Cei aproximativ 4% dintre respondenți care răspund negativ la această întrebare afirmă că absențele copiilor sunt cauzate de faptul că aceștia din urmă trebuie să aibă grijă de frații mai mici sau să participe la treburile casnice, că școala nu oferă copilului /copiilor nici un viitor sau că aceștia nu vor să mai meargă la școală.

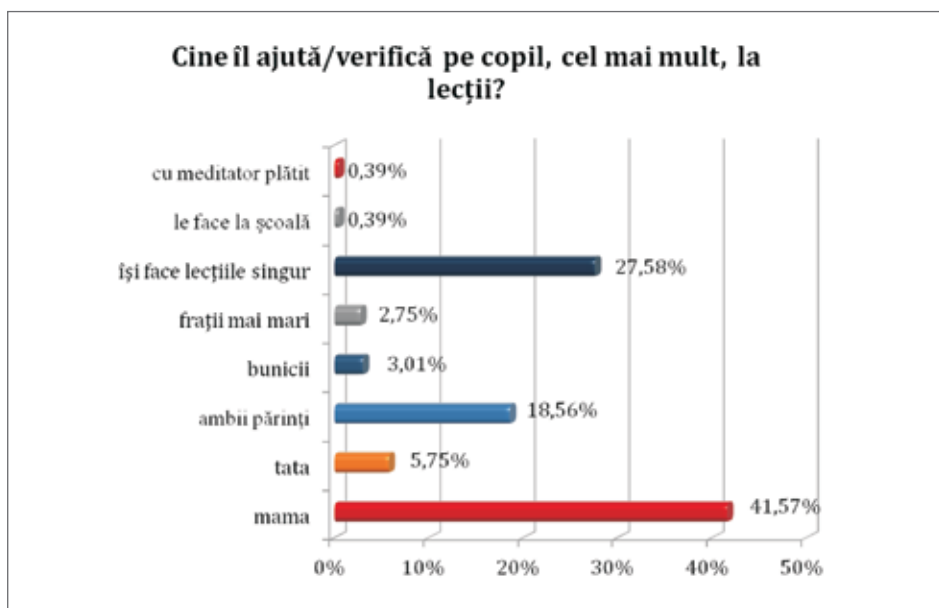

În ceea ce privește frecvența cu care părinții merg la școală pentru a se interesa de copii, 50% dintre aceștia afirmă că fac acest lucru lunar, iar 7% trimestrial. În același timp, 30% sunt prezenți exclusiv la ședințele cu părinți, 10% doar când sunt chemați, iar 3% afirmă că nu merg deloc.

Referitor la frecvența cu care părinții merg la școală pentru a se interesa de copil /copiii, respondenții din mediul urban afirmă că merg lunar la școală, în timp ce cei din mediul rural spun că merg mai ales atunci când sunt chemați /la ședințe. Acest pattern se păstrează și în cazul variabilelor venit și educație, respondenții care au studii post-liceale, universitare sau post-universitare /venituri peste 2000 de lei (pe gospodărie) afirmând că merg lunar la școală pentru a se interesa de copil /copiii, în timp ce persoanele cu studii gimnaziale sau profesionale / cele cu venit sub 1400 lei spunând că merg doar la ședințe sau atunci când sunt chemați. Totodată, există o puternică asociere din perspectiva genului, femeile fiind cele care afirmă că merg mai des la școală pentru a se interesa de copil.

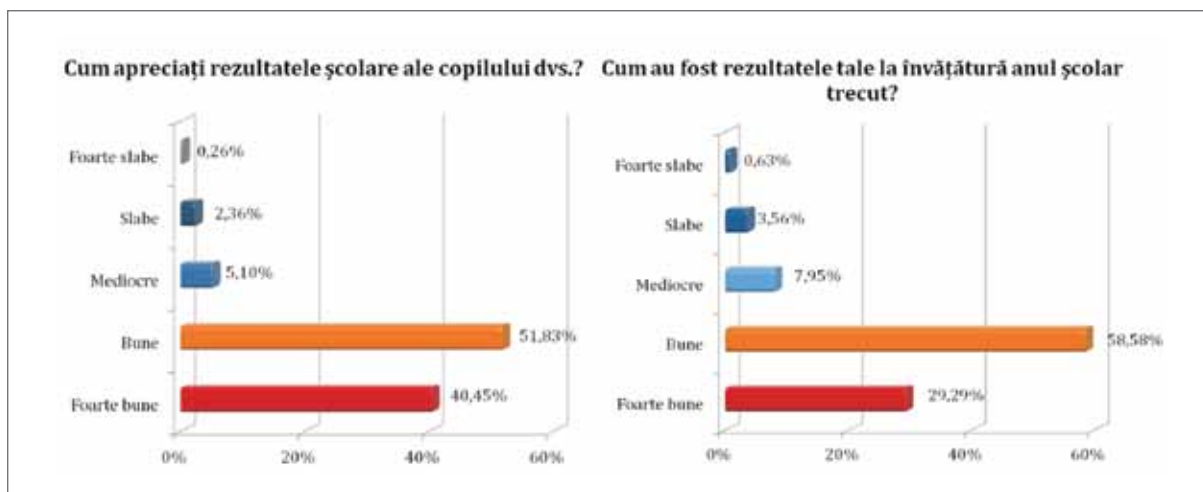

Dacă în cazul frecvenței cu care părinții merg la școală pentru a se interesa de copil există diferențe raportate la venitul, mediul de rezidență și nivelul de educație al părinților, în cazul ajutorului / verificării dacă copilul /copiii și-au făcut lecțiile diferențe semnificative există doar raportat la genul subiecților, această activitate căzând, în majoritatea cazurilor în sarcina mamei.

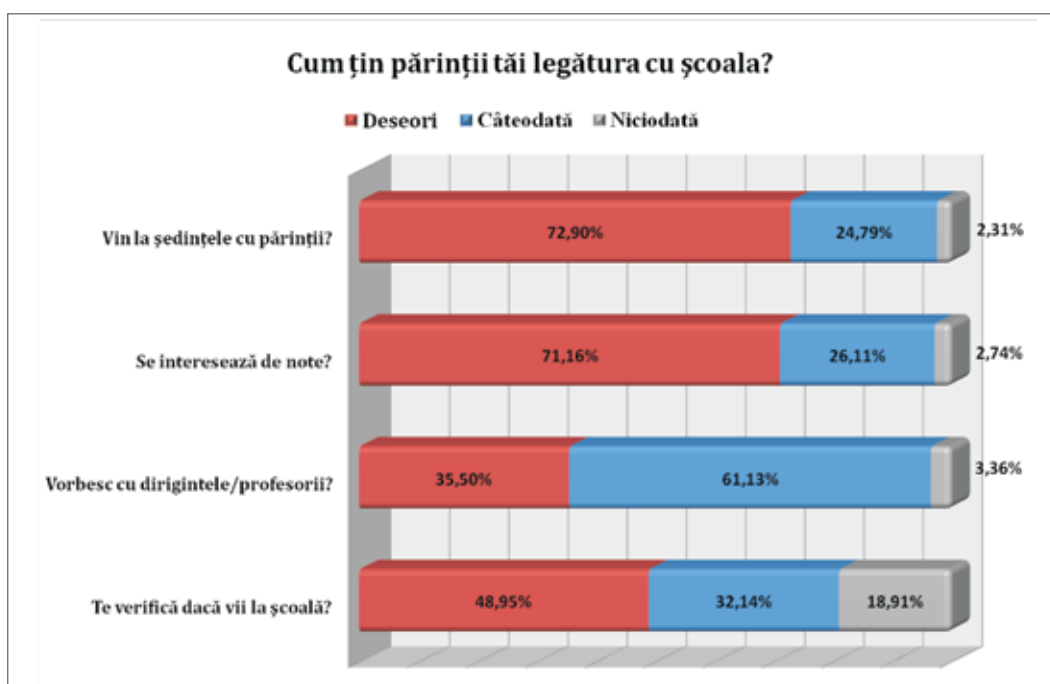

Referindu-se la rezultatele școlare ale copilului /copiilor, marea majoritate a părinților (92%) apreciază ca acestea sunt bune sau foarte bune. Deși procentul (peste 90) poate părea foarte ridicat, trebuie avute în vedere două aspecte: gradul de dezirabilitate socială a unui astfel de răspuns este, de regulă, ridicat (apare o tendință de supraapreciere) și modalitatea de raportare este pur subiectivă.

Răspunsurile oferite de copii la această întrebare sunt comparabile cu cele ale părinților, aproximativ 88 % dintre aceștia apreciind ca bune și foarte bune rezultatele lor școlare.

În ceea ce privește relația părinților cu școala, majoritatea copiilor afirmă că părinții lor vin „deseori” la ședințe (73%) și se interesează de notele obținute (71%). O frecvență ușor mai scăzută o are comunicarea directă cu dirigintele (36%) sau verificarea copiilor dacă frecventează orele (49%).

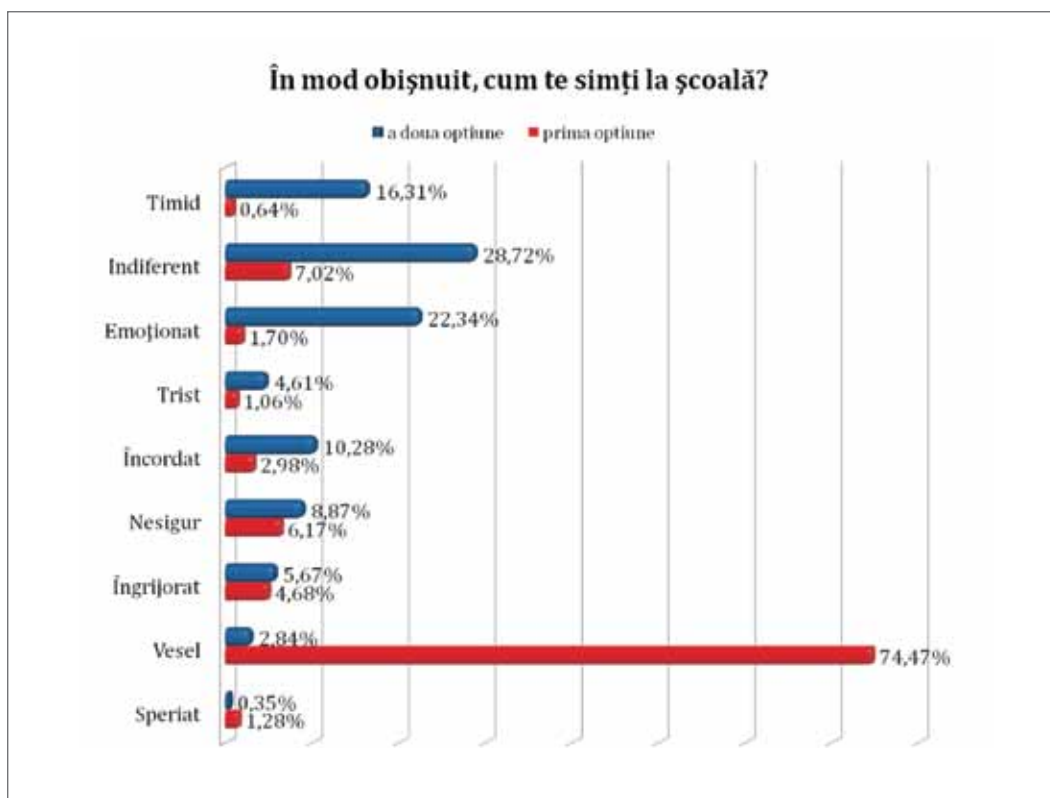
Relația copiilor cu școala

Majoritatea copiilor afirmă că se simt veseli la școală (77% dintre răspunsuri, procente cumulate între prima și a doua opțiune). Totuși, dacă în cazul primei opțiuni, majoritatea copiilor apreciază pozitiv timpul petrecut la școală, în cazul celei de a doua opțiuni sunt întâlnite aprecieri precum: indiferent (29%), emoționat (22%), timid (16%) încordat (10%), nesigur (9%) sau îngrijorat (6%).

Având în vedere caracteristicile sociodemografice ale eșantionului investigat se remarcă o serie de particularități ținând cont de atributele descrise mai sus, astfel:

- elevii din mediul rural tind să afirme într-o mai mare măsură ca se simt „timizi” sau „încordați” la școală, în timp ce cei din mediul urban asociază mai des atributul „indiferent”;

- băieții declară într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu fetele că se simt „indiferent”, acestea din urmă asociind prezenței obișnuite la școală atribute precum „timid” sau „nesigur”;
- elevii de etnie romă declară într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu ceilalți copii că sunt „încordați”, „trștiți”, „emoționați” sau „timizi” în mod obișnuit la școală.

93% dintre copii afirmă că, în recreație, se joacă sau își petrec timpul cu mai mulți copii, 5% că fac acest lucru cu un singur coleg, iar 2% că stau singuri. Deși procentul celor care își petrec timpul izolați este mic, putem afirma că acești copii sunt într-o mai mare măsură din mediul urban și de etnie romă.

Abuzul în mediul școlar:

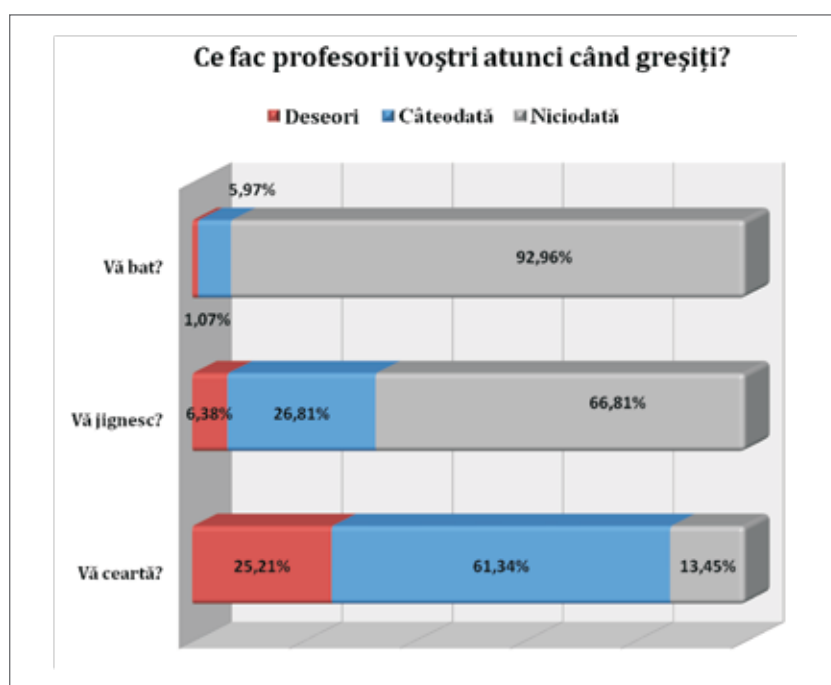
7% dintre copii afirmă că sunt bătuți, 33% că sunt jigniți, iar 86% că sunt certați de profesori atunci când greșesc.

Se remarcă o serie de particularități ale abuzului fizic din partea cadrelor didactice împotriva elevilor, pe care le putem analiza din perspectiva variabilelor sociodemografice astfel:

- violența fizică are o frecvență dublă de apariție în mediul rural comparativ cu mediul urban;
- având în vedere ciclul școlar, elevii din gimnaziu afirmă că sunt bătuți de profesori într-o măsură semnificativ mai mare decât cei din liceu;
- băieții afirmă că bătuți de profesori într-o măsură semnificativ mai ridicată comparativ cu fetele (11% dintre băieți comparativ cu 2% dintre fete);
- diferența se păstrează în cazul etniei, 14% dintre copii romi afirmând că sunt bătuți de profesori, comparativ cu 6% dintre cei de etnie română.

Comparativ cu abuzul fizic, abuzul verbal din partea cadrelor didactice este mult mai frecvent întâlnit (33% dintre copii afirmă că sunt jigniți de profesori, comparativ cu 7% care afirmă că sunt bătuți când greșesc). Luând în considerare dimensiunile sociodemografice, putem afirma că:

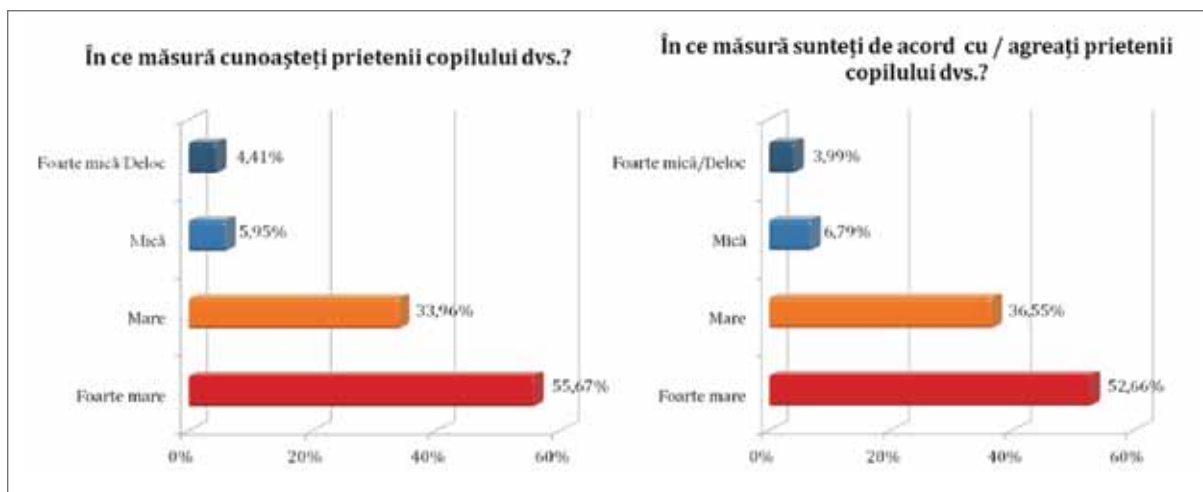
- se păstrează distincția între rural și urban, în sensul că violența verbală împotriva copiilor apare mai des în mediul rural, însă diferențele între cele două medii sunt mai reduse (frecvența de apariție este mai apropiată);
- nu mai există o diferențiere între cicluri de studii. Dacă în cazul abuzului fizic, acesta era mai frecvent în ciclul gimnazial comparativ cu cel liceal, abuzul verbal este întâlnit cu o frecvență similară (aproximativ de 33%) în toată populația de elevi investigată;
- băieții afirmă că sunt jigniți de profesori într-o măsură mai mare comparativ cu fetele, dar, diferența subliniată este mult mai mică comparativ cu abuzul fizic (frecvența abuzului verbal este de 37% în rândul băieților, comparativ cu 29% în rândul fetelor);
- în cazul etniei, nu sunt întâlnite diferențe semnificative statistic în ceea ce privește abuzul verbal.

Grupul de prieteni ai copiilor

Majoritatea părinților afirmă că agreează (89%) și cunosc (90%) prietenii copilului. În ceea ce privește vârsta acestora, 66% dintre părinți afirmă că prietenii sunt copii de aceeași vârstă, 14% că sunt de vârste diferite, 9% că sunt exclusiv membri ai familiei (copilul nu are prieteni în afara familiei), 8% că aceștia sunt din toate categoriile de vârstă și 3% că prietenii copilului sunt adulți.

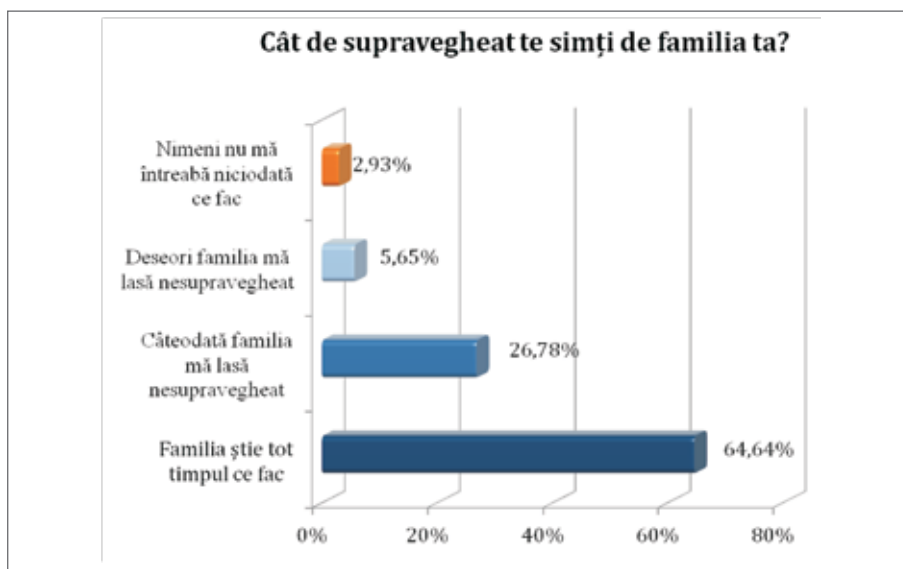
Analizând datele, putem afirma că este o corelație puternic pozitivă între „cunoașterea” prietenilor și „agreearea” acestora, altfel spus, părinții care afirmă că știu cine sunt prietenii copiilor, afirmă că sunt de acord cu aceștia, și invers, părinții care afirmă că nu cunosc prietenii copiilor, nu sunt de acord cu aceștia. De asemenea, părinții care afirmă că prietenii copilului sunt adulți tind să nu fie de acord cu această relație de prietenie.

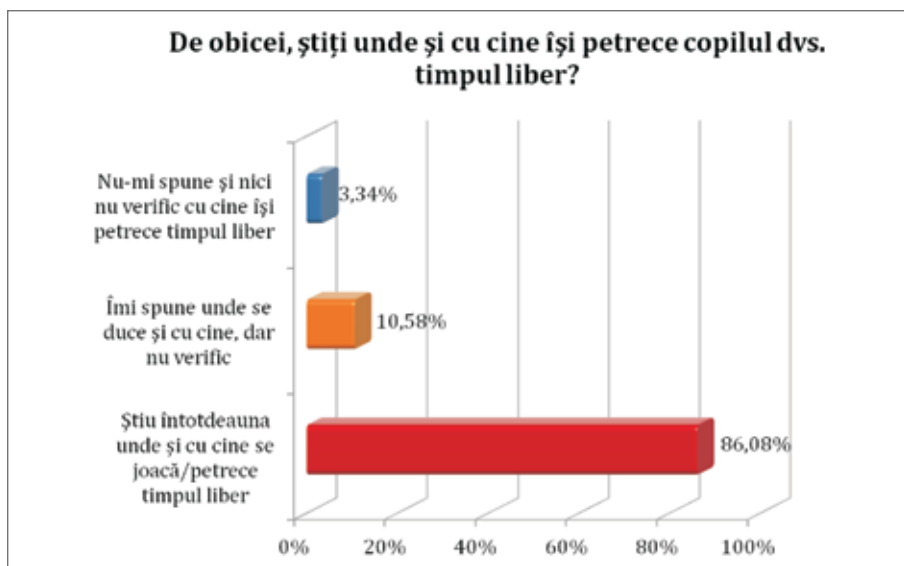
Răspunsurile copiilor la itemii privind grupul de prieteni sunt consonante cu cele ale părinților, marea majoritate a celor dintâi afirmând că părinții agreează grupul lor de prieteni.

În ceea ce privește petrecerea timpului liber, 65% dintre copii afirmă că familia lor „știe tot timpul ce fac”, 27% că sunt uneori lăsați nesupravegheați, 8% că sunt foarte rar sau niciodată supravegheați de părinți.

Luând în considerare mediul de proveniență, copii din mediul rural afirmă, într-o măsură mai mare comparativ cu cei din mediul urban, că se simt supravegheați de familia lor. Aceeași tendință se păstrează și în cazul variabilei gen, fetele afirmând într-o măsură mai mare că se simt supravegheate de părinți, comparativ cu băieții.

Analizând răspunsurile părinților, 86% dintre aceștia afirmă că „știu întotdeauna unde și cu cine își petrec copiii timpul liber”, iar 11% că „știu unde și cu cine se duce copilul /copiii, dar nu verifică”. Dacă în cazul copiilor se constată o diferență de raportare în funcție de mediul de proveniență a copiilor (copii din mediul rural afirmă, într-o măsură mai mare comparativ cu cei din mediul urban că se simt supravegheați de familia lor), tendința nu se păstrează în cazul părinților. În cazul acestora din urmă, se remarcă însă faptul că femeile sunt cele care îi supraveghează pe copii (femeile afirmă într-o măsură mai mare comparativ cu bărbații că „știu unde și cu cine” își petrece copilul timpul liber).

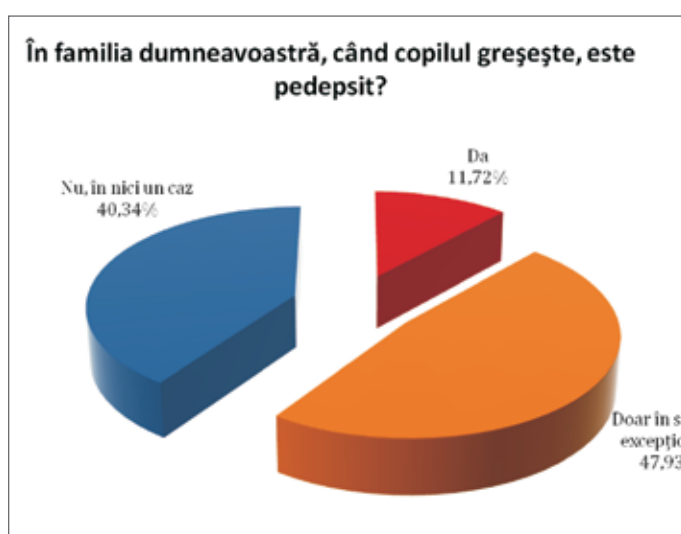

3% dintre părinți afirmă că „s-a întâmplat ca unul dintre copiii să lipsească /fugă de acasă”. Procentul acestora este consonant dacă îl analizăm comparativ cu datele obținute la întrebarea de mai sus („De obicei știți unde și cu cine își petrece copilul dvs. timpul liber?”). Astfel, în cazul părinților care nu verifică cum își petrece timpul liber copilul, procentul celor care afirmă că „s-a întâmplat ca unul dintre copiii să lipsească /fugă de acasă” este de aproximativ 3 ori mai mare comparativ cu populația generală.

Comportamente de pedepsire a copilului în familie

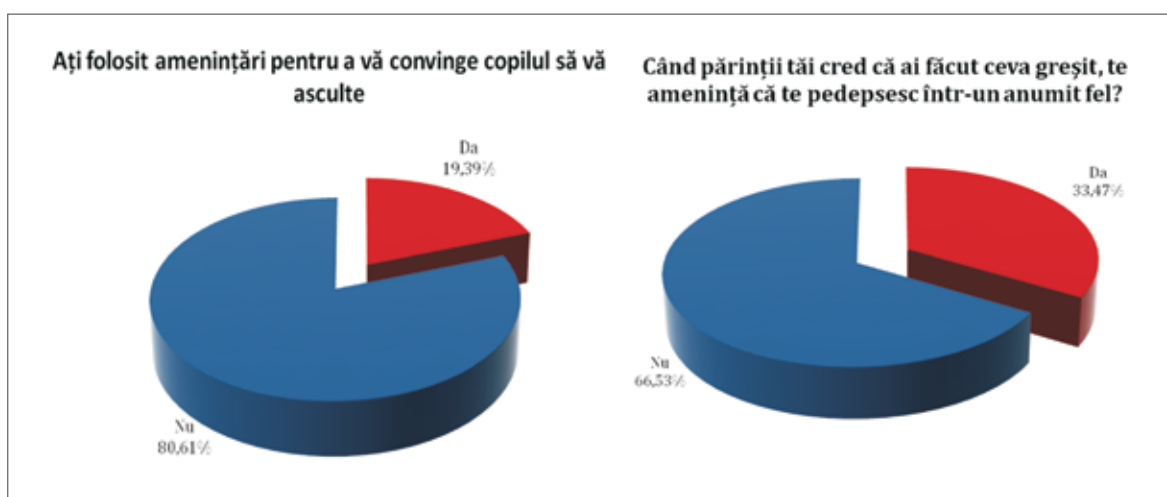
48% dintre părinți afirmă că, în familia lor, copilul este pedepsit doar în situații excepționale atunci când greșește, 12% că este pedepsit de fiecare dată, iar 40% că nu este sancționat niciodată. Principalele pedepse menționate de părinți pot fi grupate, după frecvența de apariție, astfel: interzicerea unor activități (acces la calculator, televizor, telefon mobil), restricționarea ieșitului la joacă, închiderea copilului în camera sa, restricționarea banilor de buzunar, bătaie (cu palma/cureaua).

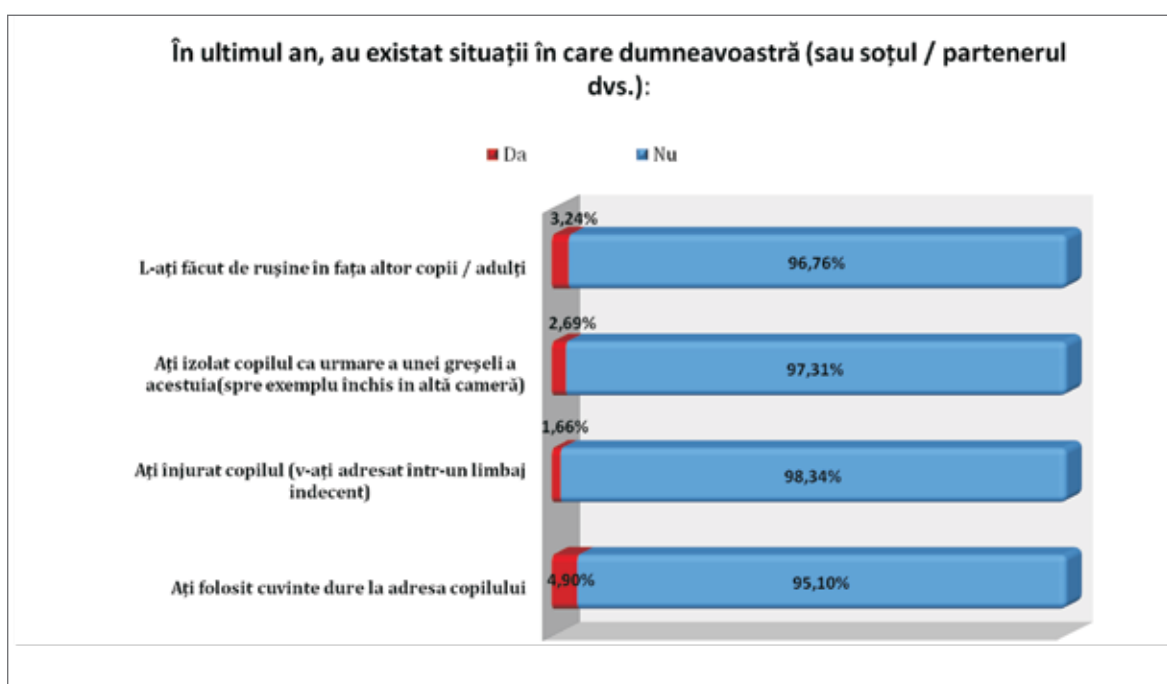
Analizând răspunsurile din perspectiva variabilelor sociodemografice, rezultă că persoanele care afirmă că pedepsesc copilul de fiecare dată când acesta greșește (indiferent de natura pedepsei) sunt, într-o măsură mai mare: femeile, persoanele cu studii medii și superioare, cu venituri medii, din familii monoparentale. Nu există o diferențiere din perspectiva mediului de proveniență.

Abuzul verbal /emoțional (în familie)

19% dintre părinți afirmă că „au folosit amenințări pentru a convinge” copilul să îi asculte, comparativ cu 34% dintre copii declară același lucru.

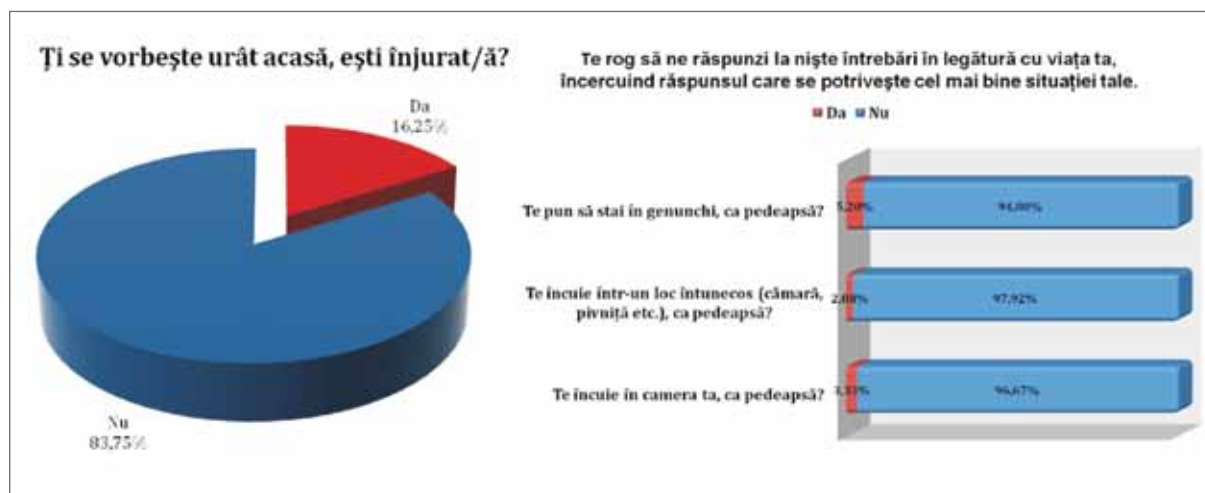

În funcție de dimensiunea măsurată, abuzul verbal este situat între aproximativ 2 și 5 procente în populația studiată, iar abuzul emoțional în jurul valorii de 3%. Dacă în cazul altor comportamente de pedepsire a copilului (mai ales în cazul abuzului fizic ușor), femeile sunt principalii actori ai acțiunii, în cazul abuzului verbal, comportamentul este asociat bărbaților. Luând în calcul alte dimensiuni sociodemografice, putem sublinia că acesta este mai întâlnit în cazul persoanelor cu venituri scăzute, însă nu este corelat cu mediul de proveniență al subiecților.

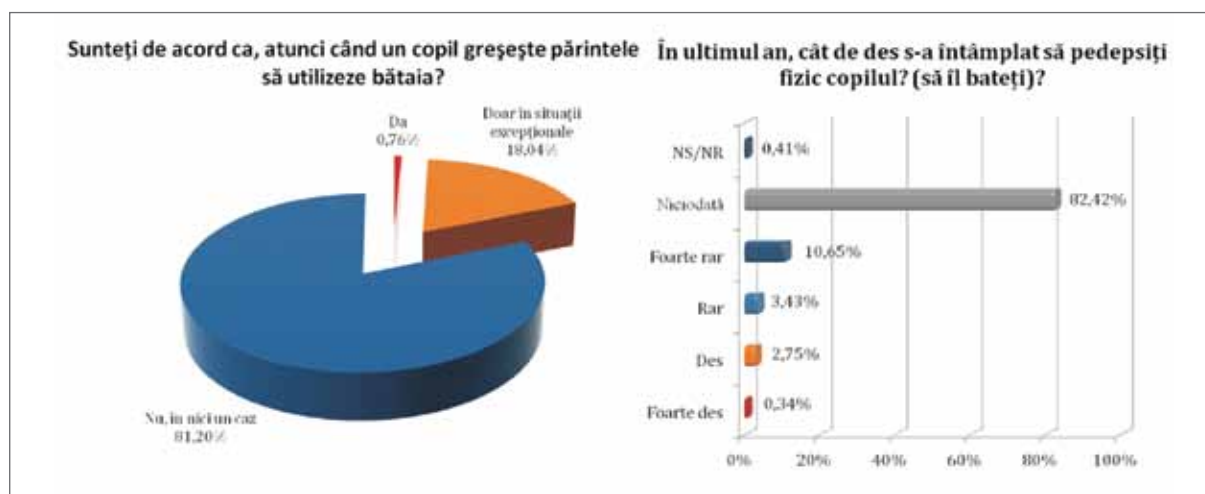
Analizând răspunsurile oferite de copii, abuzul verbal are o valoare de aproximativ 16%, incidența fiind cu aproximativ 10 procente mai mare comparativ cu datele oferite de părinți. Explicația poate fi dezirabilitatea socială a răspunsurilor oferite de părinți, comportamentul de a jigni /înjura un copil fiind definit inadecvat de majoritatea persoanelor. În acest context, chiar dacă abuzul verbal /emoțional are loc, părinții tind să nu recunoască aceste comportamente.

Pe de altă parte, izolarea copilului drept pedeapsă, o acțiune mai puțin indezirabilă social, are o incidență similară atât în rândul părinților, cât și în rândul copiilor (aproximativ 3%).

Abuzul fizic împotriva copiilor

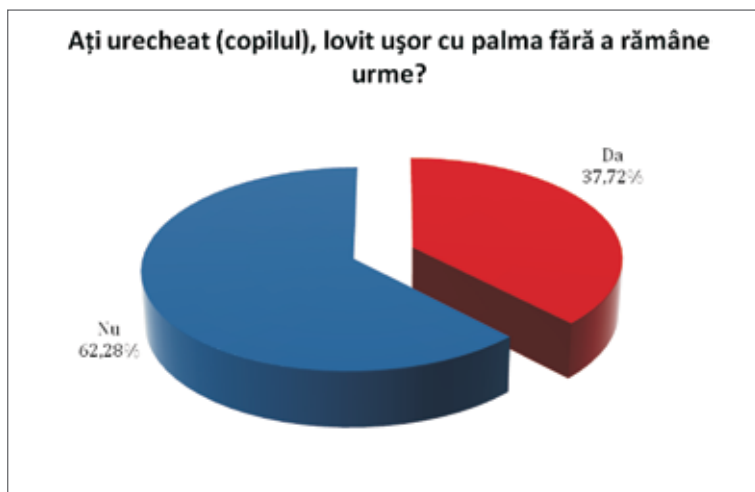
Referindu-se la pedepsele fizice aplicate copiilor, 81% dintre părinți afirmă că nu sunt de acord, în nici un caz, cu utilizarea bătaii ca mijloc de corecție, iar 82% dintre aceștia afirmă că nu își bat niciodată copilul /copiii.

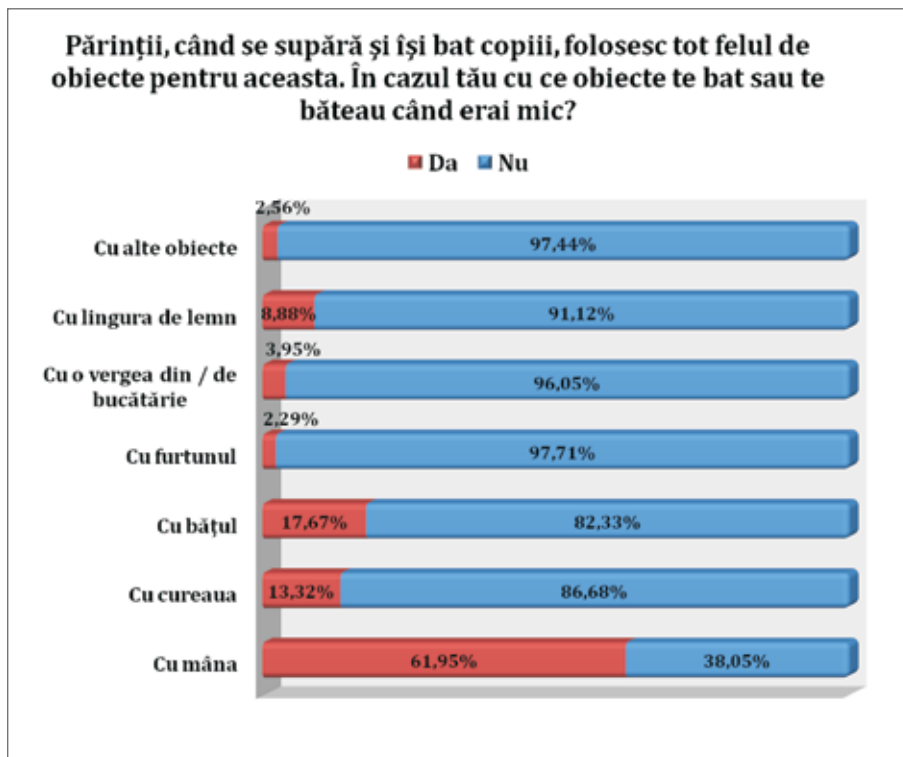
O analiză mai în profunzime a datelor ne arată că există o asociere semnificativă statistic (adică asocierea între răspunsuri nu este întâmplătoare, există o relație consistentă între aceste două variabile) între răspunsurile la întrebările de mai sus. Altfel spus, cei care declară că nu sunt de acord cu bătaia, afirmă, ulterior, că nu își lovesc niciodată copilul /copiii. Acest fapt s-ar traduce și altfel: incidența utilizării bătaii, ca mijloc de corecție, la nivelul populației de părinți din România (la care se adaugă alte persoane care au în îngrijire copii) este de aproximativ 18%.

Luând în considerare, însă, răspunsurile la următoarea întrebare „În ultimul an au existat situații în care dumneavoastră – l-ați urecheat (pe copilul dvs.), lovit ușor cu palma fără a rămâne urme?” – unde 38% dintre părinți afirmă „da”, putem lua în calcul următoarele premise:

1. există o diferență de 20% de procente, între cei care afirmă că folosesc bătaia ca mijloc de corecție (18%) și cei care răspund că au „urecheat, lovit ușor cu palma” copilul / copiii (38%);

2. mai mult, conform opiniilor exprimate de copii, 62% dintre aceștia afirmă că sunt loviți de părinți (atunci când greșesc) cu palma, 18% cu „bățul” și 13% cu „cureaua”;

3. analizând profilele sociodemografice (disponibile mai jos) ale celor care afirmă că folosesc bătaia ca mijloc de corecție și ale copiilor care spun că sunt bătuți de părinți vedem că acestea corespund.

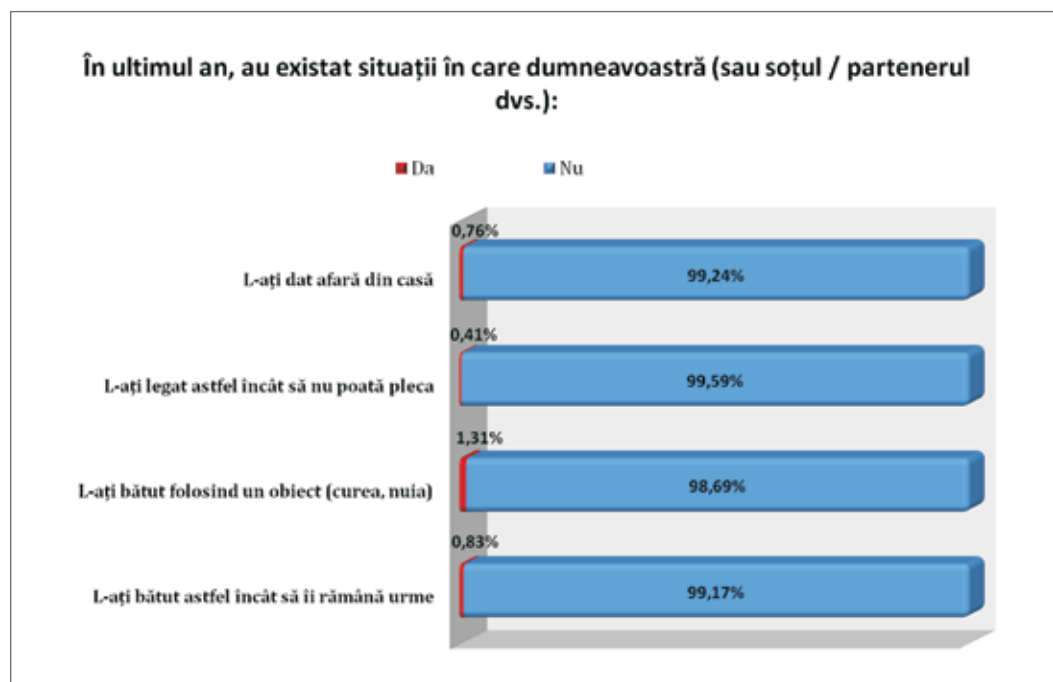
Având în vedere cele trei premise de mai sus, răspunsurile părinților la întrebările deschise și ale copiilor în cadrul cercetării de tip calitativ, putem concluda:

- corecțiile precum „lovitul ușor cu palma” / „urecheala” nu sunt percepute, de părinți (și într-o anumită măsură, nici de copii) ca fiind acte din sfera abuzului fizic;
- nivelul abuzului fizic ușor, în populația de părinți are o incidență cuprinsă între 38 și 63 de procente;
- aproximativ 20% dintre părinți (la care se adaugă și alte persoane care în îngrijire copii) apreciază pozitiv bătaia ca mijloc de corecție.

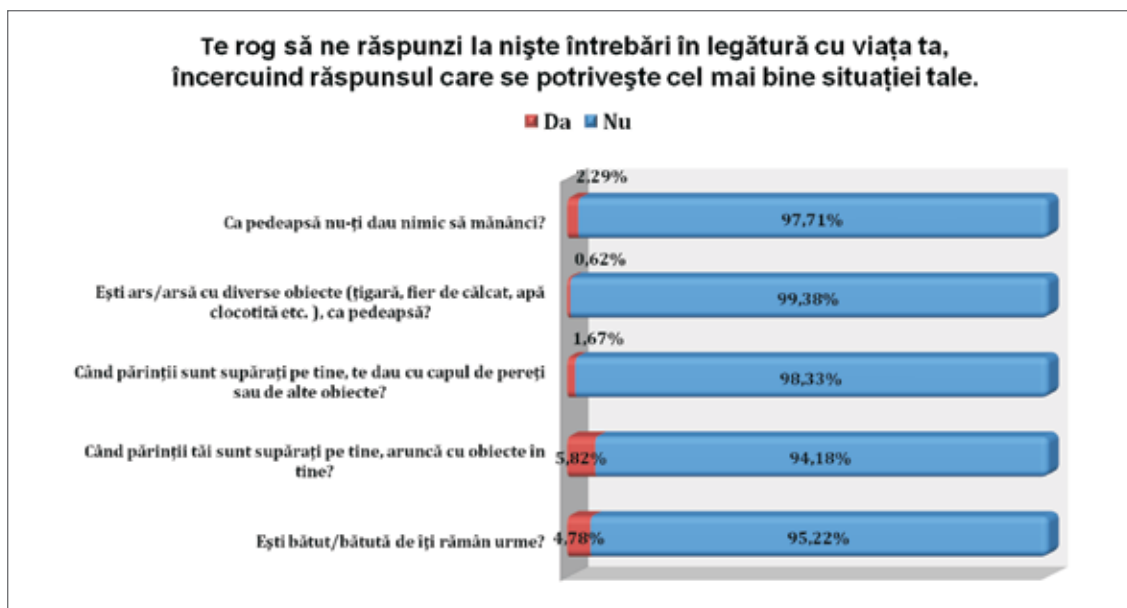
În ceea ce privește profilul sociodemografic, putem afirma că, bătaia / corecțiile fizice ușoare sunt utilizate, mai des de:

- femeii, comparativ cu bărbații;
- persoane cu studii primare, gimnaziale sau liceale, comparativ cu persoanele cu studii universitare sau postuniversitare;
- persoanele care trăiesc în comuniune consensuală;
- persoanele cu venituri mici sau aproape de medie, comparativ cu cele cu venituri ridicate;
- din perspectiva regiunii, comportamentele de pedepsire a copilului utilizând bătaia apar mai des în Muntenia, Banat, Oltenia și București – Ilfov.

Privitor la alte acte de abuz fizic, se remarcă diferențe radicale între răspunsurile oferite de părinți și copii. Spre exemplu, aproximativ 1% dintre părinți afirmă că s-a întâmplat (în ultimul an) să își bătă copilul folosind un obiect (curea, băț, nuia) comparativ cu 18% dintre copii afirmă că au fost bătuți cu bățul / nuiaua, 13% o curea, 8% cu lingura de lemn.

Incidența abuzului fizic sever este mai scăzută, însă, și în acest caz, se remarcă diferențe între răspunsurile oferite de părinți și copii. Astfel sub 1 % din părinți afirmă că „i-au rămas copilului urme în urma bătăii” comparativ cu aproximativ 5% dintre copii.

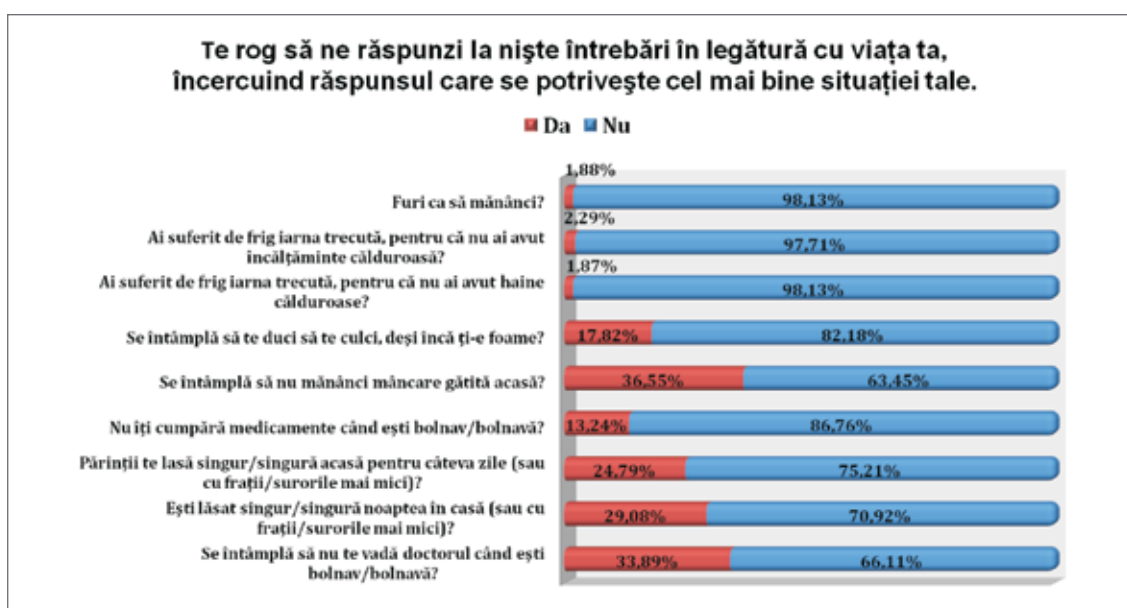

Neglijarea /Exploatarea copiilor

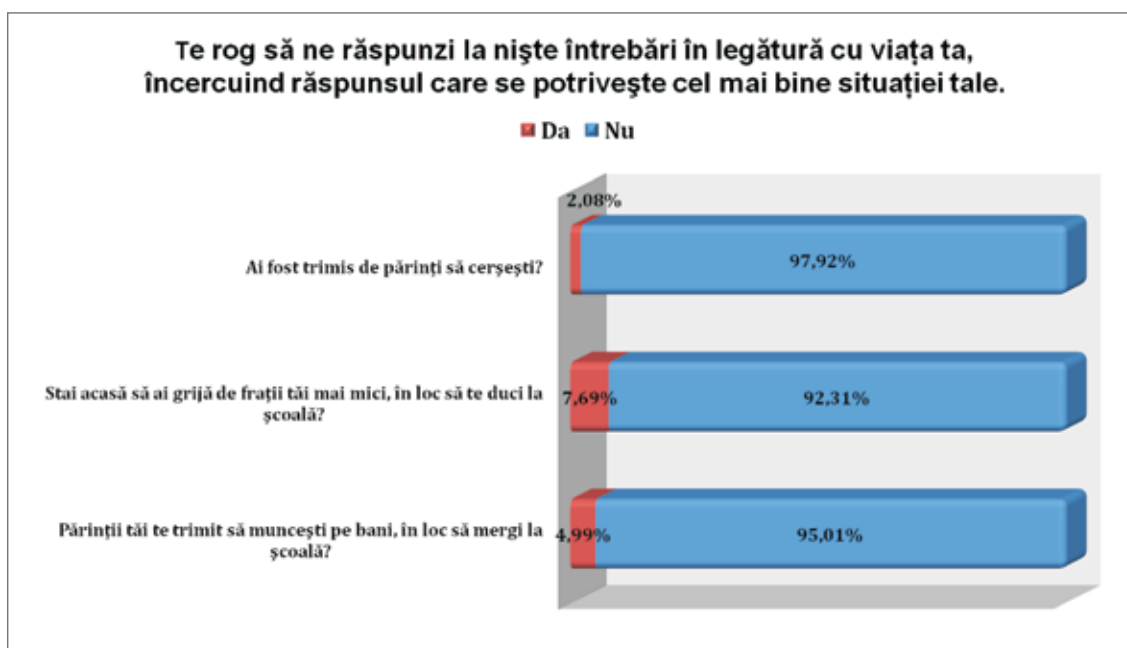
Neglijarea fizică a fost măsurată prin itemi care privesc accesul la resursele economice sau sociale. Astfel, 8% dintre copii apreciază că mâncarea de acasă este „bună”, însă este insuficientă, iar 18% că se întâmplă să meargă la culcare deși le este încă foame. Procente mai mici, în jurul valorii de 2% (dintre copii) afirmă că au suferit, iarna trecută, de frig din cauză că nu au avut încălțăminte potrivită, iar alți 1% că s-a întâmplat să fure pentru a mânca.

Neglijarea medicală atinge cote alarmante, 34% dintre copii afirmând că se întâmplă să nu fie văzuți de doctor atunci când sunt bolnavi, iar pentru 13% părinții nu cumpără medicamente atunci când sunt bolnavi.

Referindu-ne la neglijare (atât cea fizică cât și cea medicală), se observă că aceasta se întâlnește mai des în mediul urban și în județe din sud-estul, centru și nord-estul României. Totodată, neglijarea fizică este asociată mai degrabă familiilor monoparentale (din cauza riscurilor economice), cu venituri scăzute, cu nivel scăzut de educație și cu mulți copii în îngrijire.

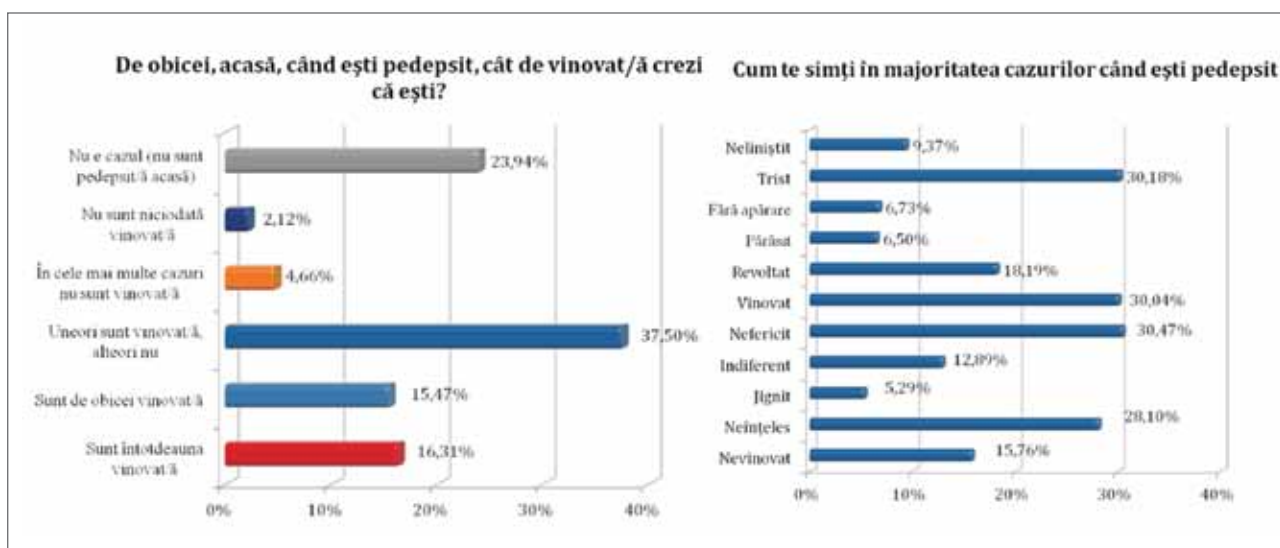

Exploatarea copiilor de către familie are o incidență cuprinsă între 2 și 8 % în funcție de dimensiunea măsurată. Astfel, 2% dintre copii afirmă că au fost trimiși să cerșească, 5% că muncesc în loc să meargă la școală, iar 8% că stau acasă să aibă grijă de frații mai mici, în loc să meargă la școală.

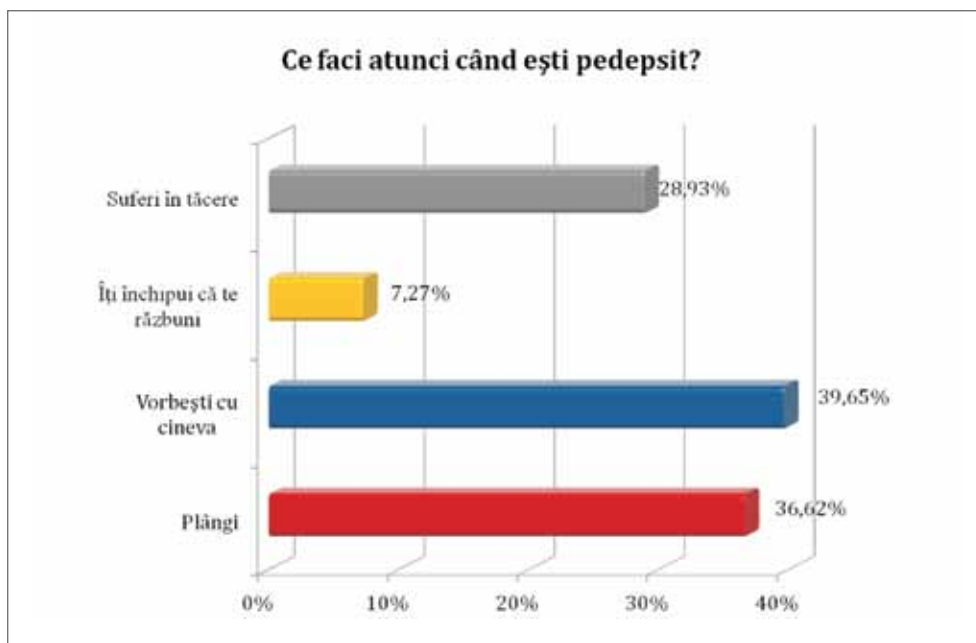

Percepția pedepsei de către copil

32% dintre copii apreciază că sunt întotdeauna sau în cea mai mare parte a timpului vinovați atunci când sunt pedepsiți de părinți, iar alți 38% că uneori sunt de vină alteleori nu. Procentul cumulat al celor care afirmă că, de regulă sunt pedepsiți fără nici un motiv este de aproximativ 7 procente. În privința atributelor asociate (în mod neasistat) pedepsei (indiferent de ce formă îmbracă aceasta), majoritatea copiilor afirmă că se simt triști sau nefericiți (cumulat 60%), vinovați (30%) sau neînțeleși (28%).

Atunci când sunt pedepsiți, majoritatea copiilor afirmă că adoptă următoarele comportamente: vorbesc cu cineva (40%), plâng (36%), sau suferă în tăcere (30%). Având în vedere variabilele sociodemografice, comportamentele adoptate ca reacție la pedeapsă pot fi descrise ținând cont de genul respondenților, astfel fetele afirmă preponderent că plâng, în timp ce băieții că suferă în tăcere sau vorbesc cu cineva.

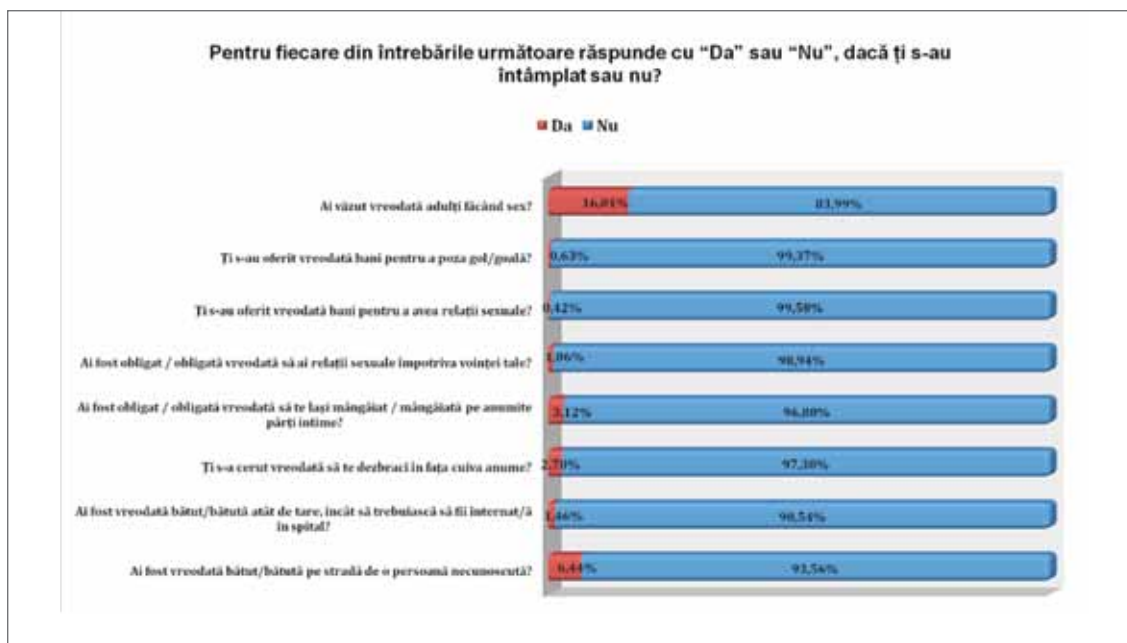

Abuzul în afara familiei

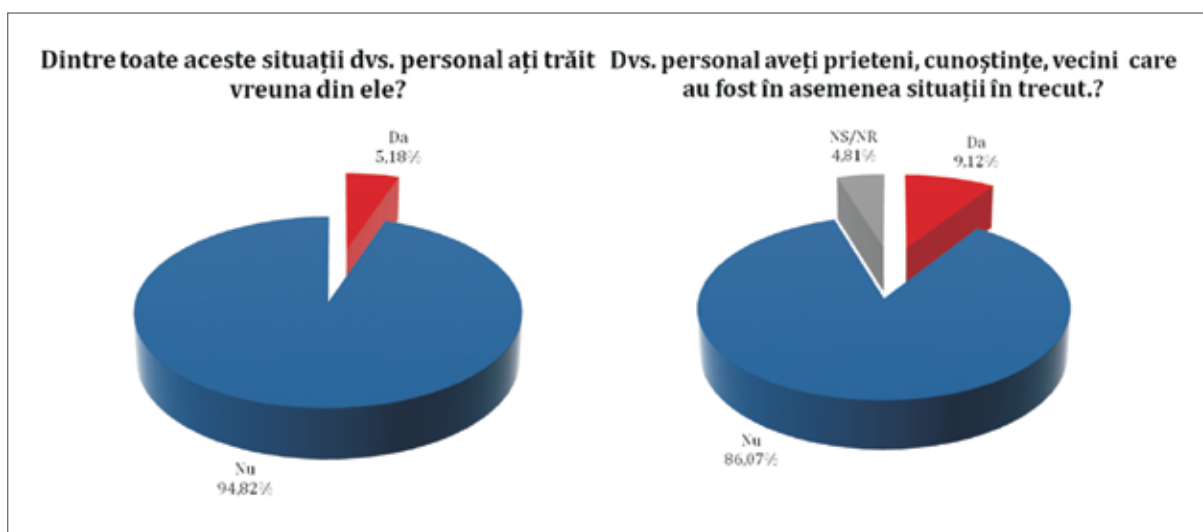
Principala formă de abuz la care este supus copilul în afara familiei, conform opiniei părinților este cel fizic, aproximativ 4 % dintre părinți afirmând că s-a întâmplat ca unul dintre copii să vină acasă bătut. În ceea ce privește răspunsurile oferite de copii, procentul celor care menționează că au fost bătuți pe stradă de o persoană necunoscută puțin mai ridicat, de aproximativ 6%, însă comparabil cu cel oferit de părinți.

Acum vă rog să ne spuneți dacă, în ultimul an, s-a întâmplat vreuna dintre următoarele situații în familia dvs.:	Da	Nu
Unul dintre copiii dvs. să vină acasă bătut	3,78%	96,22%
Cineva să vă atace copilul/copiii	0,81%	99,19%
Unul dintre copiii dvs. să fie bătut așa de tare de unul dintre membrii familiei încât să trebuiască să fie internat în spital	0,45%	99,55%
Unul dintre copiii dvs. să fie bătut așa de tare de cineva din afara familiei încât să trebuiască să fie internat în spital	0,18%	99,82%
Unul dintre copiii dvs. să fie abuzat sexual	0,54%	99,46%
Copilul dvs. a fost martor (a văzut) la o violență în familie sau în afara ei	1,72%	98,28%
Unul dintre copiii dvs. a văzut persoane adulte făcând sex	0,27%	99,73%

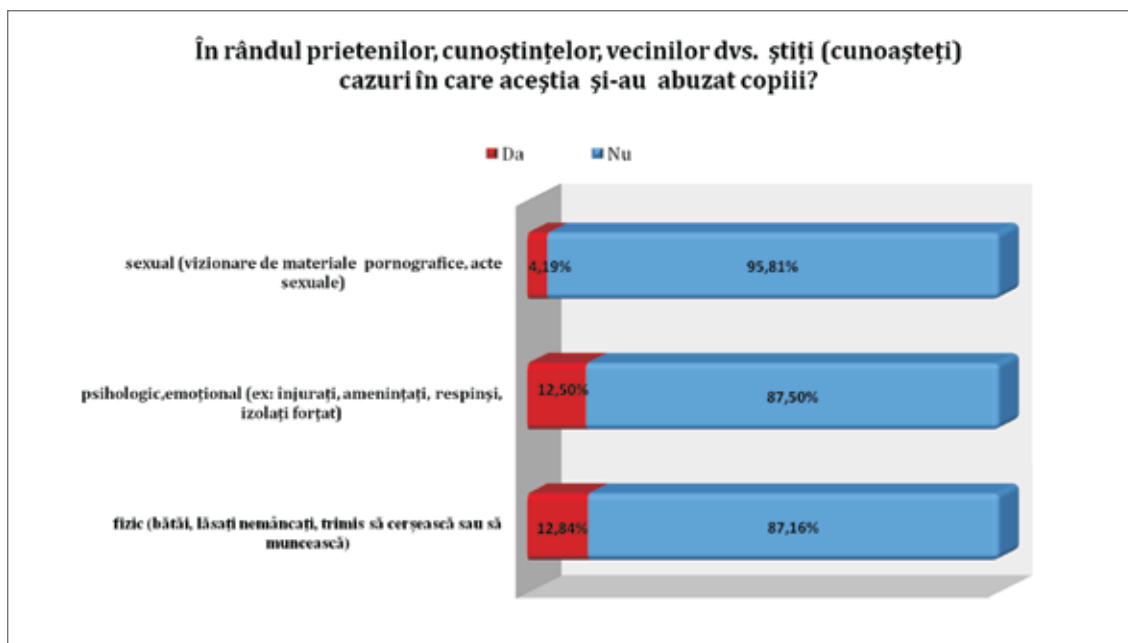
Diferențe semnificative între răspunsurile oferite de copii și de părinți se întâlnesc însă în cazul accesului celor dintâi la materiale pornografice, astfel: sub 1% dintre părinți afirmă că „unul dintre copiii dvs. a văzut persoane adulte făcând sex”, comparativ cu 16% dintre copii care răspund afirmativ la aceeași întrebare.

În ceea ce privește situațiile de abuz descrise în tabelul de mai sus, 5% dintre părinți declară ca au trăit personal una dintre ele în copilăria proprie, în timp ce 9% declară că au prieteni /cunoștințe care au fost în asemenea situații în trecut.

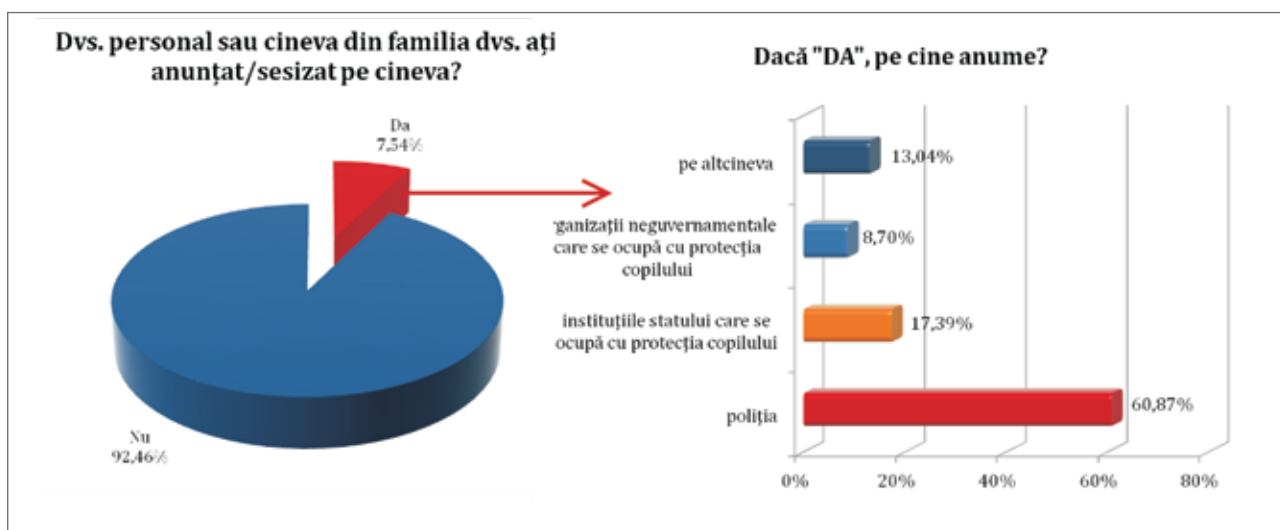

În ceea ce privește dimensiunea abuzului în grupul de proximitate, acesta ia valori cuprinse între 4 și 13 procente, în funcție de tipul de abuz, astfel:

Având în vedere o serie de caracteristici sociodemografice ale respondenților, cei care afirmă într-o măsură semnificativ mai mare că știu situații de abuz împotriva copiilor în rândul prietenilor, cunoștințelor, vecinilor etc. sunt: bărbați, din mediul rural cu un nivel de venit redus sau foarte redus.

Dintre respondenții care afirmă că știu de cazuri de abuzuri împotriva copilului în grupul lor de proximitate, aproximativ 8 % spun că au sesizat situația cuiva. Principala instituție menționată de aceștia este poliția (61%), urmată de instituții publice care se ocupă cu protecția copilului (17%) și organizații neguvernamentale (9%).

Capitolul 5

ANALIZA COMPARATIVĂ A REZULTATELOR

Cum au evoluat comportamentele de pedepsire/abuzul asupra copilului în ultimii ani?

Comparativ cu cercetarea desfășurată în anul 2001 și publicată în anul 2002, „Copilul abuzat și neglijat în România”, realizată Autoritatea Națională pentru Protecția Copilului și Adopție, cu sprijin din partea Băncii Mondiale și al Organizației Mondiale a Sănătății, cercetare care a urmărit teme similare, a fost bazată pe aceiași metodologie și a implicat un eșantion comparabil, comportamentele de pedepsire /abuzul împotriva copiilor au evoluat astfel:

- abuzul verbal (cuvinte jignitoare, injurii directe) a scăzut semnificativ (în opinia părinților) de la 24 – 38% la 3 – 5%. Analizând răspunsurile oferite de copii, abuzul verbal are, la nivelul anului 2012, o valoare de aproximativ 16%, incidența fiind cu aproximativ 10 procente mai mare comparativ cu datele oferite de părinți. Explicația, atât pentru diferențele dintre perioadele analizate, cât și pentru diferențele între răspunsurile oferite de părinți și copii, poate fi dată de dezirabilitatea socială a răspunsurilor oferite de părinți, comportamentul de a jigni /înjura un copil fiind definit inadecvat de majoritatea persoanelor. În acest context, chiar dacă abuzul verbal /emoțional are loc, părinții tind să nu recunoască aceste comportamente;
- abuzul fizic ușor (bătaie cu mâna fără a-i rămâne copilului urme) s-a menținut constant, în jurul valorii de 38%, în opinia părinților. Analizând răspunsurile copiilor, valoarea acestui indicator a scăzut de la 84 la 62 de procente;
- incidența abuzului fizic sever (bătaie cu diverse obiecte) a scăzut semnificativ, măsurată atât în cazul răspunsurilor părinților, cât și în opinia copiilor. Totuși, această formă de abuz se menține în jurul valorii de 10% în cazul răspunsurilor oferite de părinți și 30% în cazul răspunsurilor oferite de copii;
- indicatorii privind neglijarea și exploatarea s-au menținut constanți în aprecierea copiilor participanți la studiu. În cazul eșantionului de părinți, acești indicatori au înregistrat o ușoară scădere;
- incidența abuzului sexual s-a menținut în jurul aceluiași valori (0,1 – 0,5% în cazul eșantionului de părinți și 2 – 5 % în cazul celui alcătuit din copii).

Tip de abuz – Răspunsuri părinți		2001	2012
Abuz verbal*		24 – 38% ¹	3-5%
Abuz fizic	bătaie cu mâna fără a-i rămâne copilului urme	38%	38%
	bătaie cu diverse obiecte	10%	2%
	copilului îi rămân urme după bătaie	6%	2-3%
Abuz emoțional*		24 – 48% ²	19%
Neglijare		62%	45%
Exploatarea copilului		7%	1-2%
Abuz sexual		0,1%	0,5%

* 19% dintre părinți afirmă ca au folosit amenințări pentru a convinge copilul să îi asculte, în timp ce aproximativ 3-5% afirmă că i-au adresat cuvinte jignitoare.

¹ în funcție de tipul de abuz verbal (cuvinte înjositoare, injurii directe)

² în funcție de tipul de abuz emoțional (amenințarea cu bătaia, cuvinte înjositoare, injurii directe)

Tip de abuz – Răspunsuri copii		2001	2012
Abuz verbal		22%	16%
Abuz fizic	bătaie cu mâna fără ai rămâne copilului urme	84%	62%
	bătaie cu diverse obiecte	29%	18%
	copilului ii rămân urme după bătaie	10%	5%
Abuz emoțional		21%	3-5%
Neglijare		7-17%	8-18%
Exploatarea copilului		9%	2-8%
Abuz sexual		2-5%	1-3%

Capitolul 6

CONCLUZII ȘI RECOMANDĂRI

Caracteristici ale abuzului asupra copilului săvârșit de către părinți în mediul familial

- ! **38% dintre părinți recunosc abuzul fizic asupra copiilor în familie;**
- ! **63% dintre copii afirmă că sunt bătuți acasă de către părinții lor;**
- ! **Corecțiile precum „lovitul cu palma” / „urecheala” nu sunt percepute de majoritatea părinților, și într-o anumită măsură, nici de copii, ca fiind comportamente din sfera abuzului fizic;**
- ! **20% dintre părinți apreciază pozitiv bătaia ca mijloc de educație a copilului;**
- ! **18% dintre copii afirmă că au fost bătuți acasă cu bățul sau nuiua, 13% cu cureaua, 8% cu lingura de lemn.**

După cum relevă cifrele analizei, nivelul abuzului fizic ușor și moderat, în rândul populației de părinți are o incidență cuprinsă între 38 și 63 de procente. În același timp, aproximativ 20% dintre părinți (la care se adaugă și alte persoane care în îngrijire copii) apreciază pozitiv bătaia ca mijloc de corecție. Sunt cifre îngrijorătoare care arată că, în ciuda interzicerii prin lege încă din 2004 a oricărei forme de violență asupra copiilor în familie, părinții nu doar că încă utilizează pedeapsa corporală în practica educațională de zi cu zi, dar un procent semnificativ dintre ei apreciază pozitiv bătaia ca mijloc de educație a copilului.

Convingerea că prin pedepsire copiii vor învăța cele mai importante lecții este extrem de răspândită în rândul părinților. Cu toate acestea, ceea ce copiii învață este total diferit de ceea ce încearcă părinții să îi învețe.

- Pedepsa fizică, indiferent de intensitate, slăbește legăturile de atașament între părinți și copii. Copiii depind de părinți pentru a fi în siguranță. Când părinții îi rănesc fizic sau emoțional, copiii învață că nu pot avea încredere în părinții lor pentru a fi protejați. Construirea unei relații de încredere puternică este temelia pentru o educație eficientă și pentru dezvoltarea sănătoasă a copilului. O legătură slabă între părinți și copii poate duce la dificultăți emoționale și comportamentale.
- Pedepsa fizică, indiferent de intensitate, afectează dezvoltarea emoțională a copiilor. Copiii au nevoie să știe că sunt valoroși. Pedepsele fizice și umilitoare pot fi simțite de către copii ca o respingere din partea persoanelor de care au cea mai mare nevoie pe lume. Această experiență poate avea efecte negative pe termen lung pentru construirea sentimentului de valoare personală. Copiii care sunt pedepsiți fizic sunt mult mai predispuși să dezvolte anxietate și depresie, să consume droguri și alcool, să dezvolte tulburări severe de sănătate mentală. Copiii care sunt pedepsiți emoțional sunt mult mai predispuși să aibă stimă de sine scăzută, să fie instabili emoțional, să aibă dificultăți în a deveni independenți, să fie retrași social, introverți sau extrem de complianți, să aibă simptome de depresie și gânduri de suicid.
- Pedepsa fizică, indiferent de intensitate, poate crea resentimente și ostilitate față de părinți, pe care copiii nu le exprimă în mod direct. De asemenea, ele creează frică față de părinți și îi pot face pe copii să mintă. Acest tip de pedeapsă oferă un model agresiv de rezolvare a conflictelor, pe care copiii îl pot aplica în propriile lor relații (exemple...) Împreună, aceste

efecte duc la creșterea nivelului de agresivitate la copiii care au fost pedepsiți fizic și emoțional. Aceste pedepse duc la creșterea nivelului de violență între frați și colegi, iar mai târziu, la intimidarea, agresiunea și rănirea partenerilor de cuplu. Ele sunt asociate cu minciuna, furtul și violența. Atât pedeapsa fizică, cât și umilirea sunt asociate cu un nivel scăzut de empatie și un nivel ridicat de dezvoltare a unui comportament antisocial.

- Pedeapsa fizică crește riscul de rănire fizică a copilului, astfel că violența poate lua ușor proporții. Un părinte care crede că pedeapsa fizică funcționează va crește intensitatea loviturii, atunci când copilul nu este compliant.
- Bătaia are efecte pe termen lung și afectează modul în care viitorul adult se va comporta și se va simți în contexte tipice vârstei adulte. Cele mai frecvente consecințe ale comportamentului abuziv din copilărie în viața de adult sunt: perpetuarea comportamentului abuziv în relație cu proprii copii sau cu partenerul de viață; eșec relațional; eșec profesional; ratarea potențialului individual de dezvoltare; risc de apariție a tulburărilor de sănătate mintală; dificultăți de adaptare socială; consum de substanțe.

În ceea ce privește actele de **abuz fizic sever**, se remarcă diferențe radicale între răspunsurile oferite de părinți și de copii. Spre exemplu, aproximativ 1% dintre părinți afirmă că s-a întâmplat (în ultimul an) să își bată copilul folosind un obiect (curea, băț, nuia) comparativ cu **18% dintre copii afirmă ca au fost bătuți cu bățul /nuiaua, 13% o curea, 8% cu lingura de lemn**. Consecințele pentru evoluția și dezvoltarea copilului sunt similare celor enumerate mai sus, la care se adaugă riscul crescut de apariție a unor tulburări de sănătate mintală severă, de tipul tulburare de stres posttraumatic, depresie, tulburare de conduită în adolescență, consum de substanțe.

Cercetarea calitativă a relevat de asemenea faptul că, în familie, copiii se confruntă cu toate tipurile de violență: fizică, verbală, psihologică, neglijarea copilului. Copiii se referă în egală măsură la comportamentele violente /abuzive ale părinților împotriva copiilor, precum și la cele ale unui părinte împotriva celuilalt, sesizând consecințele negative devastatoare pe care violența între partenerii de cuplu o are asupra dezvoltării psiho-emoționale a copiilor.

De asemenea, copiii participanți la studiu fac referință la comportamentele de violență ale copiilor împotriva părinților, pe care le explică ca perpetuarea a comportamentelor abuzive ale adulților, sesizând cu finețe mecanismul de transmitere transgenerațională a comportamentelor agresive în familie. Alături de perpetuarea prin învățare de la o generație la alta, copiii enumeră ca factori de risc pentru apariția și menținerea comportamentelor abuzive în familie:

- nivelul ridicat de stres al părinților, datorat contextului socio-economic;
- lipsa unor surse alternative de educare a părinților cu privire la modalități de creștere și educare a copiilor;
- dificultăți de comunicare între copii și părinți și importanța acordată conceptului de „autoritate” în construirea relației părinte – copil.

În ceea ce privește **sanționarea comportamentelor inadecvate în familie** cei mai mulți părinți afirmă că preferă să anuleze copilului anumite privilegii, să lase copilul să suporte consecințele care decurg din fapta sa, sau să îi retragă sprijinul pentru activitățile pe care acesta le preferă. Analizând răspunsurile oferite de copii observăm că principalele pedepse sunt **interzicerea accesului la calculator (47% din cazuri), neacordarea permisiunii de a ieși afară la joacă (31%) sau restricționarea accesului la televizor (6%).**

48% dintre părinți afirmă că, în familia lor, copilul este pedepsit doar în situații excepționale când greșește, 12% că este pedepsit de fiecare dată, iar 40% că nu este sancționat niciodată. Principalele pedepse menționate de părinți pot fi grupate, după frecvența de apariție, astfel: interzicerea unor activități (acces la calculator, televizor, telefon mobil), restricționarea ieșitului la joacă, închiderea copilului în camera sa, restricționarea banilor de buzunar, bătaie (cu palma/cureaua).

19% dintre părinți afirmă că „au folosit amenințări pentru a convinge” copilul să îi asculte, comparativ cu 34% dintre copii declară același lucru. În același timp însă, abuzul verbal, în familie, este situat între aproximativ 2 și 5 procente în populația studiată, iar abuzul emoțional în jurul valorii de 3%. Analizând răspunsurile oferite de copii, abuzul verbal are o valoare de aproximativ 16%, incidența fiind cu aproximativ 10 procente mai mare comparativ cu datele oferite de părinți. Ceea ce arată aceste cifre analizate împreună este faptul că, în relația părinte-copil, în situații diferite de disciplinare, sunt utilizate comportamente și mesaje, pe care nici copiii și nici părinții nu le definesc corect ca practici de abuz emoțional și verbal. Exemplul de mai sus arată cum 19% dintre părinți nu încadrează utilizarea amenințărilor în categoria comportamentelor de tip abuziv – doar astfel putem să ne explicăm procentul de 3%, respectiv 5% dintre părinți care recunosc practicarea comportamentelor de abuz verbal și emoțional.

Astfel, este relevantă încă o dată nevoia de educație, atât în rândul copiilor cât și în rândul părinților, cu privire la manifestările și consecințele diferitelor forme de abuz asupra copiilor, cât și cu privire la educația parentală din perspectiva drepturilor copiilor.

Exploatarea copiilor de către familie are o incidență cuprinsă între 2 și 8 % în funcție de dimensiunea măsurată. Astfel, 2% dintre copii afirmă că au fost trimiși să cerșească, 5% că muncesc în loc să meargă la școală, iar 8% că stau acasă să aibă grijă de frații mai mici, în loc să meargă la școală.

Deși par mici, procentele sunt îngrijorătoare și trebuie corelate cu faptul că 19% dintre părinți apreciază că veniturile lor nu le ajung nici pentru strictul necesar, iar 45% dintre aceștia afirmă că le ajung numai pentru strictul necesar – adică un total de **64% dintre familii care trăiesc în sărăcie**. Sărăcia este un factor suplimentar de risc pentru abuzul asupra copilului în familie și pentru apariția situațiilor de exploatare prin muncă a copilului, cu impact negativ sever asupra echilibrului emoțional al copilului, a sănătății și integrității sale fizice, precum și asupra relației cu școala.

În aceeași categorie este de amintit **participarea copiilor la treburile casnice – 68% dintre părinți afirmă că sunt ajutați, în diferite măsuri, de copii la treburile casnice**, în timp ce 32% menționează că aceștia din urmă nu participă niciodată la aceste activități (totuși, dacă luăm în calcul vârsta copiilor, o importantă parte din procentul de 32% este explicat de această variabilă: copii nu au vârsta necesară pentru a participa la treburile casnice). Analizând datele în funcție de mediul de rezidență poate fi subliniat faptul că în mediul rural copiii participă într-o măsură semnificativ mai mare comparativ cu cei din mediul urban la treburile casnice (atât procentul celor care afirmă că nu participă niciodată este semnificativ mai scăzut în mediul rural, cât și frecvența activităților este mai mare). De asemenea, participarea copiilor la treburile casnice corelează semnificativ cu nivelul veniturilor pe gospodării, mai exact, cu cât veniturile cresc, cu atât participarea copiilor este mai redusă. O dată în plus, reiese faptul că sărăcia în familie predispune la plasarea copiilor în situații suplimentare de risc și le limitează accesul deplin la contextele educaționale care nu doar că sunt esențiale pentru dezvoltarea deplină a copilului, dar contribuie, pe termen lung, la ruperea cercului vicios ce menține sărăcia și abuzul. Exemplu: un copil care, din cauza sărăciei, muncește pentru a contribui la supraviețuirea familiei, va abandona școala sau va avea rezultate școlare extrem de slabe; educația întreruptă/de slabă calitate împiedică accesul pe piața muncii în poziții profesionale remunerate adecvat; aceasta nu face decât să contribuie la menținerea stării de sărăcie.

Caracteristici ale abuzului asupra copilului săvârșit de către cadrele didactice în mediul școlar

- ! **86% dintre copii sunt certați de către cadrele didactice atunci când greșesc;**
- ! **33% dintre copiii sunt jigniți și etichetați la școală de către cadrele didactice;**
- ! **7% dintre copii afirmă că sunt bătuți de către profesorii lor.**

Studiul pune în evidență frecvența extrem de mare încă în context educațional a comportamentelor de abuz emoțional și verbal pe care cadrele didactice le angajează în numele „metodei educaționale”. 86% dintre copii afirmă că profesorii lor reacționează prin „ceartă” (ton ridicat, critică, reproș, cuvinte nepotrivite) atunci când aceștia greșesc, iar 33% dintre ei sunt jigniți. Aceste practici educaționale se înscriu în categoria comportamentelor abuzive cu consecințe negative deopotrivă pentru dezvoltarea emoțională și educațională a copiilor:

- tensionează relația cadru-didactic elev, generând în rândul elevilor emoții de teamă, anxietate, îngrijorare, frică, nesiguranță, furie și frustrare;
- afectează în sens negativ stima de sine a elevului, prin eșecul în a oferi informații cu privire la competențele și resursele elevului, precum și prin evidențierea excesivă a limitelor acestuia.
- Sunt lipiste de orice valoare educațională, prin ignorarea mecanismelor de învățare ale elevilor, care, conform studiilor de specialitate din științele educației și din psihologie, sunt activate cu ajutorul următorilor factori:
 - feedback pozitiv;
 - laudarea efortului depus;
 - arătarea unor modele pentru /exemplificare a alternativelor corecte/ pozitive;
 - întărire a efortului depus de elev în sarcină, și nu a rezultatului final;
 - comparare a rezultatului copilului cu nivelul performanței personale anterioare, pentru a-i arăta dezvoltarea sa personală, și nu cu performanța celorlalți elevi etc.
- cresc rezistența copiilor față de actul didactic;

7% dintre copii afirmă că sunt bătuți în școală de către profesorii lor. Se remarcă o serie de particularități ale abuzului fizic din partea cadrelor didactice împotriva elevilor, pe care le putem analiza din perspectiva variabilelor sociodemografice astfel:

- violența fizică are o frecvență dublă de apariție în mediul rural comparativ cu mediul urban;
- având în vedere ciclul școlar, elevii din gimnaziu afirmă că sunt bătuți de profesori într-o măsură semnificativ mai mare decât cei din liceu;
- băieții afirmă că bătuți de profesori într-o măsură semnificativ mai ridicată comparativ cu fetele (11% dintre băieți comparativ cu 2% dintre fete);
- diferența se păstrează în cazul etniei, 14% dintre copiii romi afirmând că sunt bătuți de profesori, comparativ cu 6% dintre cei de etnie română.

Un semnal îngrijorător este legat de diferența de comportament față de copii în mediul rural și în relația cu copiii romi. Astfel, copii care provin din medii defavorizate și cu o incidență mai mare de violență în familie, neglijare, implicare în munci casnice, sunt expuși unui nivel mai crescut de violență și din partea profesorilor la școală. Acest lucru descurajează copilul și contribuie ca factor suplimentar de risc la apariția abandonului școlar și la accentuarea efectelor negative ale abuzului, având în vedere

că școala consolidează comportamentul abuziv asupra copilului. Așadar, cadrele didactice din mediul rural au nevoie de o consolidare suplimentară a competențelor de educație pozitivă precum și a abilităților psiho-pedagogice care să le permită să răspundă nevoilor specifice ale copiilor vulnerabili, ce provin din astfel de medii, pentru a-i încuraja să continue școala.

În ceea ce privește diminuarea violenței fizice asupra copiilor de către cadrele didactice, aceasta este explicată de către copii astfel:

- riscul crescut de apariție în media a cazurilor de violență săvârșite de către cadrele didactice asupra copiilor, înregistrate chiar de către elevii martori la respectiva situație, cu ajutorul telefoanelor mobile;
- schimbări în convingerile cadrelor didactice cu privire la educația copiilor, în sensul pozitivării acestora și recunoașterii consecințelor negative ale bătăii asupra dezvoltării copilului și calității actului educațional;
- modificări legislative în sensul protejării copiilor în situații de abuz în mediul școlar;
- implicării părinților în combaterea acestor forme de violență;

În contextul școlii, însă, extrem de frecvente sunt și comportamentele violente manifestate între copii. Aceștia decodifică corect și recunosc cu ușurință diferitele forme de violență cu care se confruntă – verbală, emoțională, fizică, și diferențiază între comportamentele violente săvârșite cu intenție și cele făcute fără intenția de a răni. Din păcate însă, ei exclud din categoria „violență” comportamentele care implică rănire și lovire fizică ușoară și/sau moderată („îmbrânceli, lovituri cu palma, lovituri cu brațele sau picioarele, jigniri”), în care intenția de a face rău nu este foarte evidentă, deși:

- frecvența acestor comportamente între copii, apărute în școală, în curtea școlii sau în comunitate, este extrem de mare;
- aceste comportamente cresc semnificativ riscul de vătămare a copiilor în contexte educaționale și comunitare;
- aceste comportamente sunt premergătoare și/sau facilitează apariția situațiilor de „bullying” în mediul școlar, în care copiii vulnerabili (retrași, percepuți ca diferiți de către colegii lor, lipsiți de rețea de sprijin social) cad victimă, cu consecințe negative profunde pentru dezvoltarea lor socio-emoțională și performanța școlară, ce merg uneori până la refuz școlar și la apariția de tulburări de sănătate mintală (ex. depresie, anxietate);
- favorizează creșterea nivelului de toleranță față de diferitele manifestări ale violenței în școală, comunitate și familie, precum și desensibilizarea copiilor în calitate de martori ai fenomenului violenței; se constată o scădere în intensitatea reacțiilor emoționale și comportamentale ale copiilor în fața violenței, în diferitele sale forme, ca urmare a supra-expunerii acestora la comportamente agresive.

În ceea ce privește cauzele pe care copiii le invocă pentru a explica apariția comportamentelor de violență între copii, acestea sunt, în ordinea menționării:

- comportamentul violent este învățat în contextul familiei (copilul este fie victimă, fie martor al violenței în familie), cel mai adesea de la părinți;
- lipsa de informații și abilități în rândul copiilor, pentru a rezolva eventualele conflicte care apar în mediul școlar/comunitar, într-o altă manieră (abilități de soluționare a conflictelor și rezolvare de probleme); În cazul cadrelor didactice, acestea apelează la violență pentru „a disciplina”, în contextul în care „nu știu alte metode”;

- presiunea grupului de egali, în cadrul căruia copilul imită comportamentele agresive valorizate în grup, din dorința de a se simți acceptat și integrat;
- prezența unor comportamente de risc precum consumul de substanțe (alcool, droguri);
- absența unuia/ambilor părinți din contextul familial (divorț, deces, muncă în afara țării);
- stresul datorat dificultăților materiale.

Este important de evidențiat datele referitoare la stările emoționale experimentate de copii în cadrul școlii. Astfel, majoritatea copiilor raportează că trăiesc stări emotionale care variază de la **indiferență** (29% dintre copii), **anxietate, retragere, nesiguranță și încordare** (57% dintre copii) și **îngrijorare** (6% dintre copii).

Referitor la relația familie – școală: marea majoritate a părinților (96%) apreciază că școala este frecventată cu regularitate de copilul/copiii lor. Cei aproximativ 4 % dintre respondenți care răspund negativ la această întrebare afirmă că absențele copiilor sunt cauzate de faptul că aceștia din urmă trebuie să aibă grijă de frații mai mici sau să participe la treburile casnice, că școala nu oferă copilului /copiilor nici un viitor sau că aceștia nu vor să mai meargă la școală. În ceea ce privește frecvența cu care părinții merg la școală pentru a se interesa de situația educațională a copiilor, **50% dintre aceștia afirmă că fac acest lucru lunar, iar 7% trimestrial. În același timp, 30% sunt prezenți exclusiv la ședințele cu părinți (1-2/an școlar), 10% doar când sunt chemați, iar 3% afirmă că nu merg deloc.**

Relația discontinuă pe care 50% dintre părinți o au cu școala reprezintă o dovadă pentru deja de mult invocata prăpastie dintre **familie și școală** (cele mai importante contexte de dezvoltare pentru copii) și o explicație suplimentară pentru apariția/menținerea multora dintre dificultățile academice, emoționale și comportamentale cu care copiii se confruntă. În acest moment în societatea românească, **nu doar că nu există un consens asumat între obiectivele familiei și cele ale școlii în ceea ce îl privește pe copil, dar asistăm adeseori la o pasare a responsabilității de la o instanță la cealaltă, îndeosebi în situații ce implică copii cu dificultăți. Departe de a fi în beneficiul copiilor, această realitate sporește dificultatea găsirii celor mai bune soluții pentru copiii vulnerabili.**

Recomandări

1. Finalizarea, aprobarea și implementarea documentelor strategice din sfera reglementării situației copilului victimă a abuzului în familie: Strategia Națională Integrate de Formare și Dezvoltare a Competențelor Parentale și a Strategiei Naționale pentru Sănătatea Mintală a Copilului și Adolescentului.
2. Creșterea nivelului de conștientizare în rândul populației a consecințelor negative pe care utilizarea pedepsei corporale o are asupra dezvoltării psiho-sociale a copilului, prin campanii de interes public, desfășurate cu susținerea și implicarea instituțiilor centrale;
3. Dezvoltarea de materiale educaționale destinate direct părinților precum și profesioniștilor din domeniile educației, sănătății și protecției sociale care interacționează cu părinți și copiii, menite să crească nivelul de cunoștințe al adulților cu privire la metode și tehnici de disciplinare pozitivă a copilului;
4. Dezvoltarea și pilotarea de programe de construire a abilităților parentale, disponibile în grădinițe, școli și licee, și adaptate diferitelor etape de vârstă ale copilului (preșcolaritate, școlaritate, adolescență);
5. Deschiderea de centre de educație parentală și servicii de sprijin pentru copil și familie în fiecare județ din țară;
6. Valorificarea bunelor practici dezvoltate de ONG-uri și alte instituții în conceperea de servicii destinate părinților la nivel național;
7. Integrarea perspectivei multidisciplinare – educație, sănătate, protecția copilului, sănătate ocupațională – în elaborarea de programe de construire de abilități parentale;
8. Dezvoltarea de competențe de parenting profesioniștilor care interacționează cu părinții în contexte educaționale și nu numai (ex. profesori, educatoare, medici pediatri, medici de familie, psihologi, asistenți sociali etc.);
9. Finanțarea serviciilor și programelor destinate părinților, pentru a crește accesibilitatea acestora în rândul populației;
10. Încurajarea programelor de formare continuă pentru medicii de familie și pediatri în vederea recunoașterii timpurii și raportării adecvate a cazurilor de abuz și neglijare asupra copiilor;
11. Încurajarea programelor de formare continuă pentru consilierii și medicii școlari în vederea recunoașterii timpurii și raportării adecvate a cazurilor de abuz și neglijare asupra copiilor;
12. Încurajarea consilierilor școlari pentru a obține competențe de screening în sănătate mintală și de intervenție în cazul copiilor victime ale violenței în școală și familie;
13. Încurajarea programelor de formare continuă pentru cadre didactice pentru a dobândi cunoștințe minimale cu privire la metode și tehnici de educație pozitivă;
14. Dezvoltarea de rețele de comunicare și metodologii de lucru între profesioniștii din domeniile educație – sănătate – protecția copilului;
15. Dezvoltarea de programe specifice adresate copiilor cu risc, victime ale abuzului și violenței în familie și școală.

Se recomandă de asemenea ca toate demersurile ce au în centru copilul să fie construite în acord cu următoarele principii:

1. Respectarea interesului superior al copilului în toate acțiunile și deciziile care îl privesc pe acesta;
2. Evitarea și combaterea intervențiilor care revictimizează copilul;
3. Participarea copilului și a părintelui protector sau, după caz, a persoanei de îngrijire în procesul de rezolvare a situației de violență; Participarea adultului victimă și, după caz, a tutorelui acesteia, în procesul de rezolvare a situației de violență în familie;
4. Munca în echipă multidisciplinară, în rețea interinstituțională, și în parteneriat cu familia;
5. Asigurarea unei intervenții unitare și specializate pentru copil și/sau adultul victimă, presupusul făptuitor/agresor din cadrul sau din afara familiei și membrii familiei;
6. Asigurarea și facilitarea accesului la servicii de sprijin și de specialitate pentru toți copiii din familie, (victime, martori, frații victimei);
7. Asigurarea stabilității și continuității în îngrijirea, creșterea și educarea copilului; Sprijinirea adultului victimă în păstrarea domiciliului până la finalizarea procedurilor legale;
8. Respectarea confidențialității și a normelor deontologice profesionale, fără prejudicierea activității de semnalare a situațiilor de violență sau a activității de instrumentare a cazurilor.

Anexe

Anexa 1 – Chestionar părinți

Profil familial

Q1. Cum este nivelul dumneavoastră de trai actual comparativ cu anul trecut?

1. mult mai bun 2. mai bun 3. nici bun, nici prost 4. mai prost 5. mult mai prost 9.NS/NR

Q2. Cum apreciați veniturile actuale ale familiei dvs. în raport cu necesitățile ?

1. Ajung numai pentru strictul necesar
2. Ajung și pentru achiziționarea altor bunuri, dar cu restricții
3. Nu ajung nici pentru strictul necesar
4. Ajung pentru traiul de zi cu zi dar nu permite achiziționarea de alte bunuri
5. Ajung pentru achiziționarea a tot ce e necesar, fără restricții
- 9.NS/NR

Q3. Cum ați descrie actuala dvs. situație profesională ? (se bifează o singură variantă de răspuns)

1. Fără loc de muncă de mai puțin 12 luni
2. Fără loc de muncă de mai mult de 12 luni
4. Pensionar (toate categoriile)
5. Casnică
6. Persoană ocupată în agricultură
7. Angajat la stat
8. Angajat la privat
9. Întreprinzător particular /patron
10. Altă situație. Care?

Q4. Pentru fiecare dintre următoarele întrebări pe care vi le vom adresa în continuare, vă rugăm să ne spuneți care se potrivește cel mai bine situației familiei Dumneavoastră.

Cât de des ...?	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Nicio-dată	NS/NR
1. vi s-a întâmplat să rămâneți fără bani pentru cumpărăturile /cheltuielile zilnice?	1	2	3	4	5	9
2. vi s-a întâmplat să trebuiască să întârziați cu plata cheltuielilor pentru casă sau a altor taxe?	1	2	3	4	5	9
3. se întâmplă să nu le puteți cumpăra copiilor dvs. bunurile necesare?	1	2	3	4	5	9
4. se întâmplă să nu puteți cumpăra alte lucruri (jucării, cărți etc.) pe care și le-ar dori sau pe care ați vrea să le oferiți?	1	2	3	4	5	9
5. împrumutați bani ca să vă mai descurcați o vreme?	1	2	3	4	5	9
6. se întâmplă să nu aveți bani pentru a vă cumpăra alimente de bază (pâine, zahăr, ulei, fructe etc.)?	1	2	3	4	5	9

Familie

F1. Câte persoane locuiesc în gospodăria dvs.? (inclusiv respondentul)

F2. Câți copii minori aveți?
.....

F3. Dintre aceștia, câți locuiesc împreună cu dvs.?
.....

F4. Dacă aveți copii care locuiesc în altă parte decât cu dvs. unde stau ei? (sunt posibile mai multe variante de răspuns)

1. La celălalt părinte	4. La orfelinat/casă de copii	7. Au fugit de acasă
2. La bunici	5. Sunt adoptați	8. Nu știu
3. La alte rude	6. Sunt în îngrijire	9. Nu e cazul, nu am alți copii

F5. Toți copii Dvs. trăiesc?

1. Da 2. Nu, mi-a murit unul 3. Nu, mi-au murit 2 4. Nu, mi-au murit 3 sau mai mulți copii

F6. Dacă unul sau mai mulți copii au decedat, care a fost cauza decesului?
.....

F7. De când vi s-a născut primul copil, Dvs. sau altcineva din familia Dvs. a fost la închisoare? (sunt posibile mai multe variante de răspuns)

1. Nu 2. Da, eu 3. Da, soțul/soția 4. Da, unul dintre copii 5. Da, altcineva din familie

F8. Este cineva din familia Dvs. băutor înrăit (sunt posibile mai multe variante de răspuns)?

1. Nu 2. Da, eu 3. Da, soțul/soția 4. Da, unul dintre copii 5. Da, altcineva din familie

F9. Este cineva din familia dvs. fumător înrăit (peste un pachet de țigări pe zi)?

1. Nu 2. Da, eu 3. Da, soțul/soția 4. Da, unul dintre copii 5. Da, altcineva din familie

F10. Este cineva din familia dvs. consumator de droguri?

1. Nu 2. Da, eu 3. Da, soțul/soția 4. Da, unul dintre copii 5. Da, altcineva din familie

F11. Cât de des se întâmplă să vă certați cu soțul/soția Dvs.?

1. Foarte des 2. Des 3. Nu prea des 4. Rar 5. Foarte rar 6. Niciodată 9. Nu e cazul, sunt singur

F12. De obicei când vă certați cu soțul/soția o faceți în prezența copiilor?

1. Da 2. Nu 9. NC

F13. S-a întâmplat să ajungeți să vă bateți cu soțul/soția Dvs.?

1. Da 2. Nu

F14. Dacă da, cât de des?

1. Foarte des 2. Des 3. Nu prea des 4. Rar 5. Foarte rar 6. Niciodată 9. Nu e cazul, sunt singur

Practici parentale /relații în familie

O1. Dacă un părinte își iubește copilul trebuie să îi îndeplinească toate dorințele.

Total împotrivă

Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

O2. Dacă un părinte vrea să-și disciplineze copilul trebuie să-l pedepsească de fiecare dată când greșește.

Total împotrivă

Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

O3. Un copil bun este cel care își ascultă întotdeauna părinții.

Total împotrivă

Total de acord

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

O4. În opinia dvs., ce sancțiuni pot fi aplicate copiilor pentru comportamente neadecvate?:

BIFAȚI TOATE RĂSPUNSURILE CU CARE SUNTEȚI DE ACORD ✓

	Da	Nu	Nu știu
Orice sancțiune, cu cât mai aspră, cu atât mai bine; important este sa nu mai repete greșeala	☐ (1)	☐ (2)	☐ (9)
O sancțiune pe care nu au mai aplicat-o adulții si care sa îl surprindă pe copil prin noutatea ei.	☐ (1)	☐ (2)	☐ (9)
Să suporte consecințele ce decurg natural din fapta sa	☐ (1)	☐ (2)	☐ (9)
Să i se retragă sprijinul pentru anumite activități pe care le prefera, hobby-uri,	☐ (1)	☐ (2)	☐ (9)
Să i se anuleze anumite privilegii de care se bucură	☐ (1)	☐ (2)	☐ (9)

O5. Care credeți că sunt principalele două cauze pentru care copiii sunt neglijați sau abuzați în unele familii ?

1. sărăcia
2. numărul mare de copii nedoriți
3. promiscuitatea (alcoolism, droguri etc.)
4. lipsa sprijinului sin partea statului pentru familiile cu probleme
5. servicii insuficiente pentru creșterea și educarea copiilor
6. lipsa de informare a părinților privind creșterea și educația copiilor
7. necunoașterea legislației privind drepturile și îndatoririle părinților
8. altele (Care ? _____)

137_1. Prima alegere

137_2. A doua alegere

P1. Cât de des vă ajută (participă) copilul/copii dvs. la treburile casnice?

1. Foarte des 2. Des 3. Rar 4. Foarte rar 5. Niciodată

Pentru familiile cu copii sub 10 ani P2. Cât timp vă petreceți în medie pe zi jucându-vă cu copilul/copii dvs.?	Pentru familiile cu copii între 10-18 ani P3. Cât timp petreceți în medie pe zi cu copilul/copiii dvs.? (ex. la tv, meci, restaurant, cinema, discuții etc.
1.deloc 4. peste 2 ore 2.sub o oră 8. NS/NR 3.una-două ore 9. NC (nu are nici un copil sub 10 ani)	1.deloc 4. peste 2 ore 2.sub o oră 8. NS/NR 3.una-două ore 9. NC (nu are copii între 10-18 ani)

P4. Copilul /copiii frecventează școala cu regularitate?

1. Da 2. Nu 3. Unii dintre ei da, altii nu (are mai mulți copii) 9. NC (nu are copii/copil la școală)

P5. Daca NU, De ce?

1. îl opresc pentru treburi casnice 2. îl trimit să lucreze pentru a aduce un ban în casă
 3. trebuie să aibă grijă de frații mai mici 4. când nu-și face lecțiile
 5. când considerăm că este prea obosit 6. școala nu-ți mai oferă astăzi nici un viitor
 7. nu vrea să meargă la școală 5. alt motive (care? _____)
 9. NR

P6. În ultimul an de învățământ (2010 – 2011) de câte ori ați fost la școală să vă interesați de copil/copii?

1. o dată pe lună 2. o dată pe trimestru 3. o dată la șase luni 4. numai când suntem chemați
 4. numai la ședințe 6. deloc 9. NC (nu are copil la școală)

P7. Cine îl ajută/verifică pe copil, cel mai mult, la lecții?

1. mama 2. tata 3. ambii părinți 4. bunicii 5. frații mai mari 6. își face lecțiile singur
 7. le face la școală 8. cu mediator plătit 9. NC (nu are copil la școală)

P8. Cum apreciați rezultatele școlare ale copilului dvs.?

1. Foarte bune 2. Bune 3. Mediocre 4. Slabe 5. Foarte slabe 9. NC (Nu are copii la școală)

P9. Cine sunt în general prietenii copiilor dvs.?

1. copii de aceeași vârstă 2. copii de vârstă diferită 3. indiferent 4. adulți
 5. nu are prieteni în afara familiei

P10. În ce măsură cunoașteți prietenii copilului dvs.?

1. Foarte mare 2. Mare 3. Mică 4. Foarte mică/Deloc

P11. În ce măsură sunteți de acord /agreați prietenii copilului dvs.?

1. Foarte mare 2. Mare 3. Mică 4. Foarte mică/Deloc

P12. De obicei știți unde și cu cine își petrece copilul dvs. timpul liber?

1. Știu întotdeauna unde și cu cine se joacă/petrece timpul liber
 2. Îmi spune unde se duce și cu cine, dar nu verific
 3. Nu-mi spune și nici nu verific cu cine își petrece timpul liber

P13. S-a întâmplat vreodată în familia dvs. ca unul din copii să lipsească/fugă de acasă, fără să știți unde se află?

1. Da 2. Nu

P13.1. De câte ori? _____ 9. NC

P14. Cât de des se întâmplă.....?	Foarte des	Des	Rar	Foarte rar	Deloc
P14.1 Să mângâiați copilul	1	2	3	4	5
P14.2 Să-l lăudați	1	2	3	4	5
P14.3 Să-l pupați	1	2	3	4	5
P14.4 Să-i cereți părerea atunci când se iau decizii mai importante în familia dvs.	1	2	3	4	5
P14.5 Să-l ascultați dacă dorește să vă spună ceva	1	2	3	4	5
P14.6 Să-i serbați ziua de naștere sau de nume	1	2	3	4	5
P14.7 Să mergeți împreună la plimbare, film, teatru	1	2	3	4	5
P14.8 Să-l luați când mergeți în vizită la prieteni sau rude	1	2	3	4	5
P14.8 Să-l luați în week-end sau în concediu	1	2	3	4	5

P15. Sunteți de acord ca, atunci când un copil greșește părintele să țipe la el?

1. Da 2. Doar în situații excepționale 3. Nu, în nici un caz

P16. Sunteți de acord ca, atunci când un copil greșește părintele să utilizeze bătaie?

1. Da 2. Doar în situații excepționale 3. Nu, în nici un caz

P17. În familia dumneavoastră când copilul greșește este pedepsit?

1. Da 2. Doar în situații excepționale 3. Nu, în nici un caz

P17.1 Dacă da, cum

P18. În ultimul an au existat situații în care dumneavoastră (sau soțul /partenerul dvs.)

BIFAȚI PE FIECARE RÂND VARIANTA CARE CORESPUNDE SITUAȚIEI DUMNEAVOASTRĂ ✓

	Da	Nu
a. Ați folosit amenințări pentru a vă convinge copilul să vă asculte	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
b. Ați folosit cuvinte dure la adresa copilului	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
c. Ați înjurat copilul (v-ați adresat într-un limbaj indecent)	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
d. Ați izolat copilul ca urmare a unei greșeli a acestuia(spre exemplu închis în altă cameră)	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
e. L-ați făcut de rușine în fața altor copii /adulți	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎

P19. În ultimul an au existat situații în care dumneavoastră (sau soțul /partenerul dvs.)

BIFAȚI PE FIECARE RÂND VARIANTA CARE CORESPUNDE SITUAȚIEI DUMNEAVOASTRĂ ✓

	Da	Nu
b. L-ați urecheat, lovit ușor cu palma fără a rămâne urme	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
c. I-au rămas copilului urme după ce l-ați bătut	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
d. L-ați bătut folosit un obiect (curea, nuia)	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
e. L-ați legat astfel încât să nu poată pleca?	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎
f. L-ați dat afară din casă	☐ ₍₁₎	☐ ₍₂₎

P20. În ultimul an, cât de des s-a întâmplat să pedepsiți fizic copilul? (să îl bateți)?

1. Foarte des 2. Des 3. Rar 4. Foarte rar 5. Niciodată 9. NS/NR

Acum vă rog să ne spuneți dacă s-a întâmplat vreuna dintre următoarele situații în familia Dvs., în ultimul an.

P21. Vi s-a întâmplat în ultimul an ca ...	Da	Nu	NS/NR
1. Unul dintre copiii Dvs. să lucreze în loc să se ducă la școală (ex.: în agricultură)	1	2	9
2. Unul dintre copiii Dvs. să stea cu frații/surorile mai mici în loc să se ducă la școală (dacă nu are frați/surori mai mici, răspunsul este Nu)	1	2	9
3. Unul dintre copiii Dvs. să cerșească pentru a câștiga bani	1	2	9
4. Unul dintre copiii Dvs. să vină acasă bătut	1	2	9
5. Cine l-a bătut _____			
6. Cineva să vă atace copilul/copiii	1	2	9
7. Cine v-a atacat copilul _____			
8. Unul dintre copiii Dvs. să fie bătut așa de tare de unul dintre membrii familiei încât să trebuiască să fie internat în spital	1	2	9
9. Cine din familie l-a bătut?(mama, tata, frate etc.) _____			
10. Unul dintre copiii dvs. să fie bătut așa de tare de cineva din afara familiei încât să trebuiască să fie internat în spital	1	2	9
11. Cine din afara familiei l-a bătut? _____			
12. Unul dintre copiii dvs. să fie abuzat sexual?	1	2	9

P21. Vi s-a întâmplat în ultimul an ca ...	Da	Nu	NS/NR
13. De către cine? 1. de cineva din familie 2. de cineva cunoscut 3. de o persoană necunoscută			
14. Copilul dvs. a fost martor (a văzut) la o violență în familie sau în afara ei ?	1	2	9
15. Unul dintre copiii dvs. a văzut persoane adulte făcând sex?	1	2	9
16. Unul dintre copiii dvs. să fi fugit de acasă sau să stea pe străzi pentru că îi e frică de bătăile de acasă?	1	2	9

P22. Dintre toate aceste situații dvs. personal ați trăit vreuna din ele?

1. Da 2. Nu

P22.1 Care anume? _____

(se trec numerele întrebărilor corespunzătoare de la tabelul de mai sus – întreb. P – P) despărțite prin virgulă

P23. Dvs. personal aveți prieteni, cunoștințe, vecini care au fost în asemenea situații în trecut.?

1. Da 2. Nu 9. NS/NR

În rândul prietenilor, cunoștințelor, vecinilor dvs. știți (cunoașteți) cazuri în care aceștia și-au abuzat copiii?

P24.1 fizic (bătăi, lăsați nemâncați, trimis să cerșească sau să muncească))	1. Da	2. Nu
P24.2 psihologic, emoțional (ex: înjurați, amenințați, respinși, izolați forțat)		1. Da	2. Nu
P24.2 sexual (vizionare de materiale pornografice, acte sexuale)		1. Da	2. Nu

P25 Dvs. personal sau cineva din familia dvs. ați anunțat/sesizat pe cineva?

1. Da 2. Nu 9. NC

P26 Dacă "DA" Pe cine anume?

1. poliția
2. instituțiile statului care se ocupă cu protecția copilului
3. organizații neguvernamentale care se ocupă cu protecția copilului
4. pe altcineva (cine? _____)
9. NC

DATE SOCIO-DEMOGRAFICE

D1. Vârsta **D2. Sex:** 1. Masculin 2. Feminin

D3. Ultima școală absolvită

1. școala gimnazială (8 clase) 2. școală profesională (10 clase) 3. liceu (12 clase)
4. școală post-liceală 5. colegiu 6. facultate
7. studii postuniversitare 8. altă formă de învățământ. Care.....

D4. Starea civilă

1. căsătorit/ă 2. necăsătorit/ă 3. uniune liberă 4. divorțat/ă 5. văduv/ă

D5. Luna trecută suma totală de bani obținută de toți membrii gospodăriei a fost de
_____ RON. (dacă nu are nici un venit se va trece 0)

Localitate _____

Județ _____

Operator _____

Data interviului _____

Anexa 2 – Chestionar copii

A1. Câți copii sub 18 ani sunt în familia ta (împreună cu tine)? _____

A2. Din punct de vedere al vârstei, al câtelea ești între frați și surori (primul fiind cel mai mare în vârstă)?

1. Primul 2. Al doilea 3. Al treilea 4. Al patrulea 5. Al cincilea 6. Al șaselea

A3. Care e situația familiei tale:

1. locuiesc cu amândoi părinții
2. locuiesc cu mama, părinții fiind despărțiți
3. locuiesc cu mama, tatăl meu a murit
4. locuiesc cu tata, părinții fiind despărțiți
5. locuiesc cu tata, mama mea a murit
6. altă situație; care? _____

A4. Vârsta tatălui _____

A5. Ocupația tatălui:

1. Agricultor	2. Muncitor
3. Maistru, tehnician	4. Funcționar
5. Vânzător	6. Director, patron
7. Inginer, profesor, economist, arhitect	8. Altă ocupație; care? _____
9. Șomer, fără ocupație	10. Pensionar

A6. Ultima școală absolvită de tată:

1. Fără școală	2. Școală primară (1-4 clase)
3. Gimnaziu (7-8 clase)	4. Școală profesională
5. Liceu	6. Școală postliceală
7. Colegiu, facultate	

A7. Vârsta mamei _____

A8. Ocupația mamei

1. Agricultor	2. Muncitor
3. Maistru, tehnician	4. Funcționar
5. Vânzător	6. Director, patron
7. Inginer, profesor, economist, arhitect	8. Altă ocupație; care? _____
9. Șomer, fără ocupație, casnică	10. Pensionar

A9. Ultima școală absolvită de mamă:

1. Fără școală	2. Școală primară(1-4 clase)
3. Gimnaziu (7-8 clase)	4. Școală profesională
5. Liceu	6. Școală postliceală
6. Colegiu, facultate	

A10. Dacă ar fi să compari situația financiară a familiei tale cu cea a unora dintre prietenii sau colegii tăi, crezi că familia ta este...

1. mai bogată decât a majorității celor de vârsta ta
2. cam la fel ca a celor de vârsta ta
3. mai săracă decât a majorității celor de vârsta ta

A11. Cum apreciezi, în general, mâncarea mâncată acasă?

1. Este bună și mănânc destul
2. Este bună, dar nu mănânc destul
3. Este proastă, dar mănânc destul
4. Este proastă și nu mănânc destul
5. Altă situație _____

A12. În ce măsură cei din familia ta îți cumpără rechizitele și toate celelalte necesare pentru școală?

1. Îmi cumpără tot ce am nevoie
2. Îmi cumpără doar o parte din lucrurile de care am nevoie
3. Îmi cumpără foarte puțin din ceea ce am nevoie
4. Nu îmi cumpără nimic din ce am nevoie

A13. Crezi că hainele tale sunt destul de drăguțe? 1. Da 2. Nu

A14. Dar pantofii? 1. Da 2. Nu

A15. În general care este relația ta cu părinții (sau cu acele persoane care au grijă de tine)?

1. Foarte bună 2. Destul de bună 3. Nici bună, nici rea 4. Proastă 5. Foarte proastă

A16. Crezi că pe părinții tăi îi interesează ce faci? 1. Da 2. Nu

La următoarele întrebări (A18-A22) se pot încercui maxim două numere pe fiecare rând.

	tata	mama	frații	bunicii	altcineva	nimeni
A17. Cine te ajută la lecții?	1	2	3	4	5	6
A18. Cu cine îți petreci cel mai mult timpul liber (joacă, plimbări, filme, spectacole etc.)	1	2	3	4	5	6
A19. Cine te mângâie (alintă) când ai o durere	1	2	3	4	5	6
A20. Cine te ascultă și te ajută când ai o problemă	1	2	3	4	5	6
A21. De cine te simți cel mai apropiat sufletește	1	2	3	4	5	6

A22. Cât de des își arată părinții tăi iubirea față de tine (te îmbrățișează, te sărută, te mângâie)?

1. Zilnic 2. Nu chiar zilnic, dar destul de des 3. Rareori 4. Niciodată

A23. În ce măsură crezi că părinții tăi înțeleg nevoile, dorințele și plăcerile tale?

1. În mică măsură 2. Așa și așa 3. În mare măsură

A24. Te simți nedorit sau neiubit îndeajuns?

1. Niciodată 2. Foarte rar 3. Rar 4. Des 5. Foarte des

A25. Acasă te simți în siguranță?

1. Niciodată 2. Foarte rar 3. Rar 4. Des 5. Foarte des

A26. Cât de supravegheat te simți de familia ta?

1. Familia știe tot timpul ce fac
 2. Câteodată familia mă lasă nesupravegheat
 3. Deseori familia mă lasă nesupravegheat
 4. Nimeni nu mă întreabă niciodată ce fac

Cum țin părinții tăi legătura cu școala. Cât de des ...

A27. Te verifică dacă vii la școală?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată
A28. Vorbesc cu dirigintele/profesorii?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată
A29. Se interesează de note?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată
A30. Vin la ședințele cu părinții?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată

Ce fac profesorii voștri atunci când greșiți. Cât de des ...

A31. Vă ceartă?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată
A32. Vă jignesc?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată
A33. Vă bat?	1. Deseori	2. Câteodată	3. Niciodată

A34. În mod obișnuit cum te simți la școală? (încercuiește maxim două răspunsuri care corespund cel mai bine situației tale)

1. Speriat	4. Nesigur	7. Emoționat
2. Vesel	5. Încordat	8. Indiferent
3. Îngrijorat	6. Trist	9. Timid

A35. Când ești la școală, de obicei, cu cine te joci sau stai în recreație?

1. Cu mai mulți colegi
2. Doar cu un singur coleg
3. Cu nimeni, stau singur

A36. Cum au fost rezultatele tale la învățătură anul școlar trecut?

1. Foarte bune
2. Bune
3. Mediocre
4. Slabe
5. Foarte slabe

A37. Câți prieteni ai?

1. Mulți
2. Puțini
3. Deloc

A38. Familia îți interzice să ai prieteni?

1. Da
2. Nu

A39. De ziua ta de naștere primești cadouri de la familia ta?

1. Da
2. Nu

A40. Când părinții tăi cred că ai făcut ceva greșit, te amenință că te pedepsesc într-un anumit fel?

1. Da
2. Nu

A41. Dacă *Da*, cu ce te amenință cel mai adesea?

De aici mai departe te rog să ne răspunzi la niște întrebări în legătură cu viața ta, încercuind răspunsul care se potrivește cel mai bine situației tale de acum sau a celei de când erai mai mic/mică.

Cât de des ... (Încercuiește pe fiecare rând un singur număr)

A43. Părinții tăi îți cumpără jucării sau alte lucruri pe care le dorești?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A44. Părinții tăi te trimit să muncești pe bani în loc să mergi la școală?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A45. Părinții tăi te ceartă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A46. Părinții tăi îți interzic să te întâlnești sau să te joci cu alți copii?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A47. Ți-a trecut prin minte sa-ți părăsești familia ta și să trăiești în alta?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A48. Stai acasă să ai grijă de frații tăi mai mici în loc să te duci la școală?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A49. Ai fost trimis de părinți să cerșești?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată

A50. Când părinții tăi sunt supărați pe tine, aruncă cu obiecte în tine?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A51. Te încuie în camera ta, ca pedeapsă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A52. Te încuie într-un loc întunecos (cămară, pivniță etc.), ca pedeapsă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A53. Ești ars/arsă cu diverse obiecte (țigară, fier de călcat, apă clocotită etc.), ca pedeapsă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A54. Ca pedeapsă nu-ți dau nimic să mănânci?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A55. Când părinții sunt supărați pe tine, te dau cu capul de pereți sau de alte obiecte?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A56. Te pun să stai în genunchi, ca pedeapsă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A57. Ești bătut/bătută de îți rămân urme?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A58. Ești lăsat singur/singură noaptea în casă (sau cu frații/surorile mai mici)?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A59. Părinții te lasă singur/singură acasă pentru câteva zile (sau cu frații/surorile mai mici)?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A60. Furi ca să mănânci?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A61. Se întâmplă să nu te vadă doctorul când ești bolnav/bolnavă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A62. Nu îți cumpără medicamente când ești bolnav/bolnavă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A63. Ți se vorbește urât acasă, ești înjurat/ă	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A64. Se întâmplă să nu mănânci mâncare gătită acasă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A65. Se întâmplă să te duci să te culci deși încă ți-e foame?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A66. Ți se întâmplă să nu te duci acasă de frică să nu fi pedepsit/pedepsită?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A67. Se întâmplă să lipsești de acasă pentru câteva zile fără știrea părinților tăi?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A69. Unul dintre părinții tăi bea mult?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A70. Când vreunul dintre părinții tăi se află sub influența alcoolului s-a întâmplat să fii supus unor acțiuni indecente (rușinoase) ?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A71. Părinții tăi se ceartă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A72. Se întâmplă ca părinții tăi să se lovească unul pe altul atunci când se ceartă?	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată

Părinții, când se supără și își bat copiii, folosesc tot felul de obiecte pentru aceasta. În cazul tău cu ce obiecte te bat sau te băteau când erai mic?

A73. Cu mâna	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A74. Cu cureaua	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A75. Cu bățul	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A76. Cu furtunul	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A77. Cu o vergea din /de bucătărie	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A78. Cu lingura de lemn	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată
A79. Cu alte obiecte; care? _____	1. Foarte des	2. Des	3. Rar	4. Foarte rar	5. Niciodată

A80. De obicei, acasă, când ești pedepsit, cât de vinovat/ă crezi că ești?

1. Sunt întotdeauna vinovat/ă
2. Sunt de obicei vinovat/ă
3. Uneori sunt vinovat/ă, alteori nu
4. În cele mai multe cazuri nu sunt vinovat/ă
5. Nu sunt niciodată vinovat/ă
6. Nu e cazul (nu sunt pedepsit/ă acasă)

A81. Cum te simți în majoritatea cazurilor când ești pedepsit? (se pot încercui maxim trei răspunsuri).

1. Nevinovat	2. Neînțeleș
3. Jignit	4. Indiferent
5. Nefericit	6. Vinovat
7. Revoltat	8. Părășit
9. Fără apărare	10. Trist
11. Neliniștit	12. Altfel _____

A82. Ce faci atunci când ești pedepsit? (se pot încercui maxim 2 răspunsuri)

1. Plângi
2. Vorbești cu cineva (cu cine _____)
3. Îți închipui că te răzbuni
4. Suferi în tăcere

A83. Care a fost ultima pedeapsă pe care ai primit-o acasă?

A84. Când te-au certat/mustrat ultima dată părinții și de ce?

Pentru fiecare din întrebările următoare răspunde cu “Da” sau “Nu”, dacă ți s-au întâmplat sau nu. Chiar dacă unele dintre ele sunt mai neobișnuite, te rugăm să ne răspunzi dacă ți s-a întâmplat așa ceva. Îți promitem că nimeni dintre cei ce te cunosc nu-ți vor vedea răspunsurile, ci doar cercetătorii vor folosi acest chestionar, pentru prelucrări statistice. Chestionarul rămâne anonim.

A85. Ai suferit de frig iarna trecută pentru că nu ai avut haine călduroase?	1. Da	2. Nu
A86. Ai suferit de frig iarna trecută pentru că nu ai avut încălțăminte călduroasă?	1. Da	2. Nu
A87. Ai fost vreodată bătut/bătută pe stradă de o persoană necunoscută?	1. Da	2. Nu
A88. Ai fost vreodată bătut/bătută atât de tare încât să trebuiască să fi internat/ă în spital?	1. Da	2. Nu
A89. Ți s-a cerut vreodată să te dezbraci în fața cuiva anume?	1. Da	2. Nu
A90. Ai fost obligat /obligată vreodată să te lași mângâiat /mângâiată pe anumite părți intime	1. Da	2. Nu
A91. Ai fost obligat /obligată vreodată să ai relații sexuale împotriva voinței tale?	1. Da	2. Nu
A92. Ți s-au oferit vreodată bani pentru a avea relații sexuale?	1. Da	2. Nu
A93. Ți s-au oferit vreodată bani pentru a poza gol/goală?	1. Da	2. Nu
A94. Ai văzut vreodată adulți făcând sex?	1. Da	2. Nu

În încheiere te rugăm să ne spui:

A95. Ce vârstă ai (în ani împliniți)? _____

A96. Genul: 1. băiat 2. fată

A.97. Etnia: 1. român 3.rom 5. alta (care? _____)
2. maghiar 4. german

A98. În ce clasă ești? _____

A99. Școala _____

A100. Localitatea _____ A101. Județul _____

Dacă dorești să ne spui ceva , o poți face pe rândurile următoare:

.....

Mulțumim pentru colaborare!

Anexa 3 – Ghid Focus grup copii

„Buna ziua mă numesc.... Astăzi vom discuta un subiect care ne interesează pe toți, respectiv problematica violenței /abuzurilor în care sunt implicați copiii. Pentru a avea o discuție mai eficientă vom stabili, la început, niște reguli:

- Aceasta discuție nu este un test al cunoștințelor, astfel, nu pot exista răspunsuri incorecte;
- Pentru noi contează opinia voastră și de aceea vă rugăm să răspundeți complet și sincer la întrebări;
- Respectați opiniile celorlalți participanți, indiferent de conținutul lor;
- Vorbiți clar, tare și pe rând;
- Este necesară participarea tuturor în discuție.

Discuția va fi înregistrată audio. Facem acest lucru pentru a prelucra informația obținută și pentru a nu pierde idei importante. Înregistrarea va fi folosită doar pentru cercetare, numele vostru nu va fi spus mai departe.

Pentru început, haideți să ne prezentăm (se prezintă mai întâi moderatorul). Cum vă numiți, de unde veniți (localitatea), în ce clasă sunteți, ce vă place și ce nu vă place să faceți?” (5-10 min)

Modul de raportare a copiilor la fenomenul violenței. Cum e definită violența? Care sunt principalele comportamente violente identificate? (10 – 15 min)

1. **Pentru a începe discuția, haideți să dam o definiție violenței...**(trebuie subliniat că nu este necesară o definiție “de dicționar”, că nu există răspunsuri greșite și că ne interesează exclusiv părerea lor)

2. **Care credeți că sunt principalele tipuri de violență cu care se confruntă un copil?**

3. **In ce medii se întâlnește mai des un copil cu fenomenul violenței? De ce?** (pentru ca vor exista sigur mai multe medii identificate se vor discuta toate)

Violența în funcție de mediu. (10 – 15 min)

5. Pentru că am vorbit despre violență în diferite medii, haideți să vedem **ce înseamnă (de reprezentă, care sunt cele mai frecvente forme de violență) violența în:** Familie /Scoală /Stradă / Grup de prieteni /Online

6. Care sunt cauzele violenței, în opinia voastră, în cele 5 medii de mai sus?

7. Care sunt soluțiile și cine ar trebui să le aplice, în mediile de mai sus?

Tipuri de violență: Violența fizică /Violența verbală. (5 min)

8. Cărui mediu sunt caracteristice, în primul rând, violența fizică și violența verbală? (unde apare mai des). De ce?

Socializarea comportamentului violent. (5 min)

9. Credeți că oamenii se nasc violenți sau devin așa? De ce? /argumentați.

Scopul comportamentului violent. (5 min)

10. Ce câștigă oamenii în general, copiii în special, fiind violenți?

Violența în funcție de agresor și victimă. (10 min)

La final, haideți să facem un joc de rol. La școala cineva glumește pe seama voastră. La început nu sunteți, dar apoi deveniți enervați de situația creată. Deși îi cereți să înceteze, acest lucru nu se întâmplă.

Cum credeți că reacționați? De ce? Cum ar reacționa un alt copil în locul vostru? De ce?

Bibliografie selectivă

1. *Copilul abuzat și neglijat în România – Studiu Național. Prevalență, factori de risc, modalități de prevenire și intervenție*, Agenția Națională pentru Protecția Drepturilor Copilului, Organizația Mondială a Sănătății și Banca Mondială, București, 2002;
2. *Legea 272/2004 privind protecția și promovarea drepturilor copiilor*
3. *HG nr. 49/2011*;
4. Agabrian Mircea, *Analiza de conținut*, Editura Polirom, București, 2006;
5. Vlăsceanu Lazăr, *Metodologia cercetării sociologice*, Editura Economică, București, 2000;
6. Chelcea Septimiu, *Metodologia cercetării sociologice – Metode cantitative și calitative* (ediția a 2-a revizuită), Ed. Economică, București, 2004.
7. Richard A. Krueger, Mary Anne Casey, *Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetarea aplicată*, Editura Polirom, 2005
8. *Abuzul și neglijarea copilului*, Salvați Copiii, București, 2000
9. *Ghid de bune practici pentru prevenirea abuzului asupra copilului*, Salvați Copiii, Timișoara, 2005
10. Paulo Sérgio Pinheiro, *World report on violence against children – United Nations Secretary – general’s study on violence against children*, 2006

Material realizat în cadrul campaniei

COPIII FĂRĂ ETICHETE

O CAMPANIE PENTRU
COMBATerea VIOLENTEI
ÎMPOTRIVA COPIILOR

Salvați Copiii

Intr. Ștefan Furtună 3, Sector 1, 010899 - București
Tel: +40 21 316 61 76. Fax: +40 21 312 44 86
e-mail: rosc@salvaticopiii.ro www.salvaticopiii.ro

Salvați Copiii
Save the Children Romania